

UNITED NATIONS
Office on Drugs and Crime

STANDARDELE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

*Traducere și adaptare:
CRISTI DANILEȚ - judecător*

2009

Traducere și adaptare:
CRISTI DANILEȚ - judecător

STANDARDELE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

*Dreptul de autor asupra traducerii este păstrat.
„Publicația de față se distribuie gratuit” - Unele Drepturi Rezervate - Licența
CreativeCommons Atribuire-Necomercial-Distribuire în condiții identice 3.0 România*

Cuvânt înainte:

Pilonii unei justiții profesionale, competente, eficiente și prietenoase sunt cei trei „i”: independența, imparțialitatea și integritatea. Printre preocupările judecătorilor și procurorilor vizând independența justiției, imparțialitatea magistratului și integritatea puterii judiciare, trebuie să se numere analizarea și însușirea standardelor internaționale privind conduita judiciară.

În anul 2007 am avut ocazia de a participa din partea României la reuniunea de la Viena unde experții din statele membre ale ONU au avut ocazia de a analiza și comenta Principiile de la Bangalore privind conduita judecătorului întocmite de Grupul pentru Integritate Judiciară. Fiind prea puțin cunoscute în țara noastră, am decis să le traduc și să încerc a le promova.

În volumul de față am cuprins două documente – Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2001), respectiv Comentariul la aceste Principii (2007) – a căror limbă oficială de redactare este engleza. Ele reprezintă în acest moment singurele instrumente internaționale adoptate la nivel mondial în privința conduitei judecătorilor. Desigur, ele au caracter de recomandare, suplimentând astfel normele legale și deontologice existente la nivel național. Iar pentru că în sistemul continental de drept judecătorii și procurorii au un statut profesional apropiat, am constatat că îndrumările de față se aplică ambelor categorii de magistrați, motiv pentru care am preferat în titlul lucrării referirea la „conduita judiciară” și nu doar la „conduita judecătorului”. Întrucât comentariile nu beneficiază și de o traducere oficială în limba franceză și pentru că anumite instituții juridice anglo-saxone nu au un corespondent în sistemul nostru de drept, am fost nevoit să adaptez pe alocuri traducerea, în funcție de realitățile juridice naționale.

Colecția de față conține răspunsuri la multe dileme cu care magistratul se confruntă în exercitarea funcției sale pe parcursul carierei. La rândul său, populația găsește aici situațiile și criteriile după care poate considera ca adecvat sau inadecvat comportamentul unui magistrat.

Iată numai câteva dintre aspectele la care manualul de față răspunde:

Independența. E suficient ca judecătorul să fie independent sau trebuie să depună eforturi ca și colegii lui și, în cele din urmă, sistemul să fie independent? Independența pentru magistrat e doar un drept sau mai degrabă o responsabilitate? Judecătorul trebuie să fie surd la sau să dea hotărâri conform criticilor publicului? Trebuie să fie judecătorul izolat de societate? Ar însemna asta că judecătorul nu se poate întâlni cu prietenii săi ori foștii colegi care sunt avocați sau procurori? E importantă încrederea populației în corpul de magistrați? Poate judecătorul să ajute la creșterea acestei încrederi? Există o relație de dependență între judecător și colegii săi de complet, colegii din instanță, șefii instanțelor, instanțele ierarhic superioare ori deciziile instanței supreme? Judecătorul este ținut doar să apere drepturile omului sau trebuie să și le promoveze?

Imparțialitatea. Poate un judecător lipsit de independență să fie imparțial? Dar invers?! E suficient ca judecătorul să fie imparțial în conștiința lui, sau trebuie să se și vadă acest lucru în comportamentul său judiciar și chiar în cel din afara instanței? Este permis ca judecătorul să critice activitatea instituțiilor politice? Se poate implica judecătorul în redactarea unor proiecte de legi? Poate judecătorul să lucreze în ministere sau în alte instituții politice ori administrative? Ce este subiectivismul? Ce este prejudecata? Ce este conflictul de interese? Poate avea judecătorul întâlniri private cu părțile dintr-un dosar? Sau cu avocatul acestora? Trebuie judecătorul să se intereseze de afacerile și relațiile membrilor apropiați ai familiei sale? Are voie un judecător să comenteze o cauză? Este

indicat să își motiveze public soluția? Poate un judecător să aibă relații cu presa? E admisibil ca un judecător să își caute un alt loc de muncă cât mai este încă în funcție? Poate o prietenie sau o relație de vecinătate cu una dintre părți sau cu un avocat, ori propria cunoaștere a faptelor din cauză să ducă la abținerea/recuzarea judecătorului?

Integritatea. Conduita ireproșabilă cerută unui judecător privește doar activitatea din instanță sau și pe cea din afara ei? În ce măsură e importantă părerea terților în aprecierea conduitei magistratului? Conduita personală a unui judecător poate influența încrederea în întreg sistemul de justiție?

Eticheta. E adecvat ca judecătorul să fie condus cu mașina procurorului sau a polițistului, ori să stea în autobuz lângă o parte din dosar? Poate judecătorul să frecventeze barurile, cluburile, să cânte karaoke, să fie membru în asociații profesionale sau chiar în societăți secrete? Poate practica jocuri de noroc? Ce impedimente procesuale poate genera o relație amoroasă cu un avocat? Ce se întâmplă dacă singurul judecător dintr-o instanță este recuzabil și totuși trebuie luată rapid o soluție într-un caz? Pot avea loc întâlniri în casa judecătorului? Dacă soțul judecătorului e avocat sau politician, pot folosi aceeași linie telefonică? Pot fi criticate acțiunile judecătorului, hotărârile acestuia, viața sa privată? În ce măsură poate judecătorul să utilizeze resursele instanței sau personalul acesteia în interes privat? Poate judecătorul să scrie cărți?; chiar dacă aceasta i-ar aduce beneficii financiare mai mari decât cele din exercitarea profesiei? E permis să apară la posturi comerciale de televiziune sau radio? Poate judecătorul să participe la educarea comunității? Poate fi tutore, curator? Poate fi membru în conducerea unei asociații de proprietari? E permis să fie arbitru, mediator, sau să dea sfaturi juridice prietenilor sau rudelor? Poate fi judecătorul membru într-un sindicat? Poate participa la evenimente mondene? În ce condiții are voie să accepte daruri?

Egalitatea. Este obligat judecătorul să evite discriminarea? Să accepte diversitatea culturală? Poate face remarci ironice, glume ori spune drăgălășenii la adresa părților, avocaților, colegilor?

Competența și străduința. E o necesitate pentru judecător odihna, relaxarea, viața de familie? Judecătorul are obligații și fașă de managementul instanței? Are el vreun rol în preîntâmpinarea primirii/oferirii plăților neoficiale? Ce materii trebuie studiate în cadrul programelor de formare ale judecătorilor?

Finalul comentariilor face trimitere la tradiții culturale și religioase antice: dreptul hindus, filosofia budistă, dreptul roman, dreptul chinez, dreptul african, dreptul evreiesc, creștinismul, dreptul islamic. Mi-au atras atenția unele aspecte: Judecătorul poartă mantie sau robă? Poate judecătorul să dea hotărâri după miezul nopții, sau obosit fiind, ori flămând, ori când este prea fericit? Poate sugera răspunsuri părților? Are voie să simtă frica? Inclusiv de o posibilă demitere?

Exercitarea funcției de judecător este o datorie către comunitate. Iar modul de deservire a acesteia trebuie să fie marcat de profesionalism. Judecătorii sunt elita lumii juridice și chiar a societății. Standardele de la Bangalore recomandă un anumit tip de comportament pentru magistrat valabil atât în exercitarea funcției judiciare, cât și în afara acesteia. Standardele sunt înalte și ele corespund profesiei nobile pe care o are judecătorul, puterii acordate care este de neegalat. Promovând și păstrând aceste standarde de conduită, magistrații înșiși contribuie la întărirea încrederii populației în justiție, ceea ce asigură o independență continuă a sistemului de justiție și o autoritate a acestuia de nestrămutat.

decembrie 2009

***Cristi Danileț, judecător
Formator în domeniul
etică și deontologie judiciară***

resurse:

Principiile în EN sunt disponibile la: www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf

Principiile în FR sunt disponibile la: www.unodc.org/pdf/corruption/corruption_judicial_res_f.pdf

Comentariul în EN este disponibil la: www.unodc.org/documents/corruption/publications_unodc_commentary-e.pdf

CONȚINUT:

***Partea I.* PRINCIPIILE DE LA BANGALORE
PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ.....6**

***Partea a II-a.* COMENTARIU ASUPRA PRINCIPIILOR
DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ.....13**

Partea I

PRINCIPIILE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

2002

*(Proiectul Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001
adoptat de Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției,
așa cum a fost revizuit la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme
ținută la Palatul Păcii, Haga, 25-26 noiembrie 2002)*

Preambul

ÎNTRUCÂT *Declarația Universală a Drepturilor Omului* recunoaște ca fundamental principiul conform căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil și public, în fața unui tribunal independent și imparțial pentru a determina drepturile și obligațiile sale și a hotărî asupra temeiniciei oricărei acuzații penale ce i s-ar aduce.

ÎNTRUCÂT *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice* garantează că toate persoanele vor fi egale în fața instanțelor și că, în examinarea în cursul unei proceduri judiciare a unei acuzații penale sau a drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, orice persoană va avea dreptul, într-un termen rezonabil, la un proces echitabil și public în fața unei instanțe competente, independente și imparțiale stabilit prin lege,

ÎNTRUCÂT cele două principii și drepturi fundamentale de mai sus sunt în mod egal recunoscute sau transpuse în instrumente regionale referitoare la drepturile omului, în prevederi naționale constituționale, legislative, ca și în common law, precum și în convenții și tradiții juridice,

ÎNTRUCÂT importanța unui corp judiciar competent, independent și imparțial pentru apărarea drepturilor omului este accentuată și de faptul că implementarea tuturor celorlalte drepturi depinde, în cele din urmă, de buna administrare a justiției,

ÎNTRUCÂT un corp judiciar competent, independent și imparțial este de asemenea esențial pentru ca instanțele să își îndeplinească rolul în susținerea constituționalismului și a statului de drept,

ÎNTRUCÂT încrederea publicului în sistemul de justiție, în autoritatea morală și în integritatea judecătorilor este de maximă importanță într-o societate democratică modernă,

ÎNTRUCÂT este esențial ca judecătorii, fiecare individual și toți în colectiv, să respecte și să onoreze funcția judiciară ca fiind un mandat public și să se străduiască în a spori și a menține încrederea publicului în sistemul judiciar,

ÎNTRUCÂT principala responsabilitate de a promova și a menține standardele înalte ale conduitei judiciare revine în primul rând corpului judiciar din fiecare țară,

ȘI ÎNTRUCÂT Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Puterii Judecătorești au menirea de a asigura și de a promova independența justiției și se adresează în primul rând statelor,

PRINCIPIILE URMĂTOARE sunt menite să stabilească standarde pentru conduita etică a judecătorilor. Rostul lor este de a-i ghida pe judecători și de a oferi corpului judiciar un cadru de reglementare a conduitei judiciare. Aceste principii au de asemenea menirea de a-i ajuta pe membrii puterii executive și ai puterii legislative, pe avocați și publicul în general să înțeleagă mai bine și să sprijine membrii puterii judiciare. Aceste principii pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în fața unor instituții anume create pentru a asigura respectarea standardelor judiciare, instituții ce sunt ele însele independente și imparțiale, și de la premisa că aceste principii au fost stabilite pentru a completa regulile legale și deontologice existente față de care judecătorii sunt supuși, și nu să le substituie.

Valoarea 1

INDEPENDENȚA

Principiul:

Independența justiției este premisa statului de drept și o garanție fundamentală a procesului echitabil. În consecință, judecătorul va apăra și va servi ca exemplu de independență a justiției, atât sub aspect individual, cât și sub aspect instituțional.

Aplicare:

- 1.1 Judecătorul trebuie să își exercite funcția judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor și în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări și fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni și sub ce motiv.
- 1.2 Judecătorul trebuie să fie independent în relațiile cu societatea în general, și în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care îl are de soluționat.
- 1.3 Judecătorul nu numai că trebuie să nu aibă legături nepotrivite și să nu fie influențat de puterea executivă și de cea legislativă, ci trebuie să și apară astfel în ochii unui observator rezonabil.
- 1.4 În exercitarea atribuțiilor sale judiciare, judecătorul trebuie să fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu deciziile sale, pe care el este obligat să le ia independent.
- 1.5 Judecătorul va încuraja și va susține garanțiile necesare pentru a-și îndeplini atribuțiile judecătorești în scopul de a menține și de a întări independența instituțională și funcțională a corpului judiciar.
- 1.6 Judecătorul va manifesta și va promova înalte standarde de conduită judiciară în scopul de a întări încrederea publicului în corpul judiciar, încredere fundamentală pentru a menține independența justiției.

IMPARȚIALITATEA

Principiul:

Imparțialitatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare. Ea privește nu doar hotărârea însăși, ci și întreg procesul prin care se ajunge la aceasta.

Aplicare:

- 2.1 Judecătorul își va exercita îndatoririle judiciare fără favoruri, subiectivism și prejudecăți.
- 2.2 Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să mențină și să întărească încrederea publicului, a juriștilor și a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului și a corpului judiciar.
- 2.3 Judecătorul se va strădui, atât cât poate într-o măsură rezonabilă, să adopte o conduită care să reducă la minimum numărul situațiilor de recuzare a sa.
- 2.4 Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu în legătură cu o cauză aflată în curs de judecare sau care i-ar putea fi dedusă spre judecare, despre care s-ar putea crede în mod rezonabil că ar afecta soluția sau ar putea dăuna aparenței de echitate a procesului. De asemenea, judecătorul se va abține să facă comentarii în public sau în alt mod, care ar putea afecta caracterul echitabil al procesului față de orice persoană sau chestiune.
- 2.5 Judecătorul se va abține să soluționeze orice dosar pe care constată că nu îl va putea judeca într-o manieră imparțială sau în care unui observator rezonabil i s-ar putea părea că judecătorul nu este capabil să judece imparțial. Printre astfel de cazuri, fără însă ca înșiruirea să fie completă, se numără următoarele:

2.5.1 cazul în care judecătorul are o predispoziție sau o prejudecată efectivă cu privire la una dintre părți sau în care judecătorul cunoaște personal fapte relevante pentru proces;

2.5.2 cazul în care, anterior, judecătorul a avut calitatea de avocat sau a fost audiat ca martor în acel dosar;

2.5.3 cazul în care judecătorul sau un membru al familiei sale are un interes economic în rezultatul procesului;

Toate acestea, sub rezerva ca judecătorul să nu fie exclus din componența completului de judecată atunci când nu se poate constitui un alt complet care să judece cauza sau când, din motive de urgență, lipsa procesului ar putea duce la un grav act de injustiție.

INTEGRITATEA

Principiul:

Integritatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare.

Aplicare:

- 3.1 **Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă.**
- 3.2 **Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.**

Valoarea 4

ETICHETA

Principiul:

Bunele maniere și respectarea lor în mod vizibil sunt esențiale în îndeplinirea tuturor activităților desfășurate de către judecător.

Aplicare:

- 4.1 **Judecătorul va evita încălcarea regulilor de bună cuviință sau aparența lipsei acesteia în toate activitățile sale de judecător.**
- 4.2 **Aflându-se permanent în vizorul public, judecătorul trebuie să accepte, în mod liber și de bunăvoie, anumite restricții personale care ar părea o povară cetățeanului de rând. În particular, judecătorul trebuie să aibă o conduită care să fie conformă cu demnitatea funcției de magistrat.**
- 4.3 **Judecătorul, în relațiile sale personale cu alți profesioniști ai dreptului care își desfășoară activitatea în mod regulat în instanța sa, va evita situațiile care ar putea da naștere, în mod rezonabil, suspiciunilor de sau care ar putea crea aparența de favorizare sau părtinire.**
- 4.4 **Judecătorul nu va participa la soluționarea unei cauze în care un membru al familiei sale reprezintă o parte la proces sau are vreo legătură oarecare cu procesul.**
- 4.5 **Judecătorul nu va permite folosirea locuinței sale de către juriști/avocați pentru a primi clienți sau pe alți practicieni ai dreptului.**
- 4.6 **Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere și de adunare, dar își va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca și cu imparțialitatea și independența corpului judiciar.**
- 4.7 **Judecătorul se va informa asupra intereselor sale financiare personale și fiduciare și va face eforturile corespunzătoare pentru a se informa cu privire la interesele financiare ale membrilor familiei sale.**
- 4.8 **Judecătorul nu va permite ca relațiile sale de familie, sociale sau alte asemenea să influențeze în mod neadecvat conduita și deciziile sale ca judecător.**
- 4.9 **Judecătorul nu va utiliza și nici nu va permite utilizarea prestigiului funcției sale pentru a rezolva interesele sale private, interesele personale ale membrilor familiei sale sau ale altor persoane, și nici nu va lăsa impresia sau nu va permite altora să lase impresia că**

ar exista persoane într-o poziție specială, capabile să îl influențeze într-un mod necorespunzător în îndeplinirea atribuțiilor sale.

- 4.10 Judecătorul nu va folosi și nici nu va dezvălui informații confidențiale obținute de el în această calitate în vreun scop care nu are legătură cu îndatoririle sale profesionale.
- 4.11 Condiționat de îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale, judecătorul poate:
- 4.11.1 să scrie, să țină conferințe, să predea și să participe la activități legate de drept, de organizarea sistemului juridic, de administrarea justiției sau de alte chestiuni conexe;
 - 4.11.2 să apară la o audiere publică în fața unei autorități care are competențe în materia dreptului, a organizării sistemului juridic, a administrării justiției sau în alte materii conexe;
 - 4.11.3 să fie membru al unui organ oficial sau al unei comisii, comitet ori organ consultativ guvernamental, dacă aceasta nu compromite imaginea de imparțialitate și neutralitate politică a judecătorului;
 - 4.11.4 să desfășoare orice alte activități care nu aduc atingere demnității funcției judiciare și nu îl împiedică să își îndeplinească atribuțiile sale ca judecător.
- 4.12 Judecătorului îi este interzis să practice o altă profesie juridică cât timp deține funcția judecătorească.
- 4.13 Judecătorul poate înființa sau poate adera la asociații ale magistraților sau participa la alte organizații care reprezintă interesele judecătorilor.
- 4.14 Judecătorul și membrii familiei sale nu trebuie să pretindă sau să accepte cadouri, moșteniri, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiunile făcute, pe care le va face sau pe care a judecătorul a omis să le facă în îndeplinirea atribuțiilor judiciare.
- 4.15 Judecătorul nu va permite, cu bună știință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau la dispoziția sa, să pretindă sau să accepte cadouri, moșteniri, împrumuturi sau favoruri pentru acțiuni sau inacțiuni legate de activitatea sau atribuțiile sale.
- 4.16 În măsura permisă de lege și de reglementările privind informarea publicului, judecătorul poate primi în unele circumstanțe un dar simbolic, un premiu sau un folos, cu condiția ca acestea să nu fie percepute în mod rezonabil ca fiind o tentativă de a-l influența pe judecător în îndeplinirea atribuțiilor sale judecătorești, sau să dea naștere în alt mod unor suspiciuni de parțialitate.

Valoare 5

EGALITATEA

Principiul:

Asigurarea egalității de tratament pentru toți în fața instanțelor este esențială pentru exercitarea corectă a atribuțiilor judecătorești.

Aplicare:

- 5.1 Judecătorul va trebui să fie conștient de și să înțeleagă diversitatea celor ce compun societatea umană, precum și diferențele cauzate de rasă, culoare, sex, religie,

naționalitate, castă, handicap, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut social și economic sau alte cauze („motive nerelevante”).

- 5.2 Judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale judiciare, nu va avea voie să manifeste, prin cuvinte sau atitudine, părtinire sau prejudecăți față de o persoană sau un grup de persoane, din motive nerelevante.
- 5.3 Judecătorul își va exercita atribuțiile judiciare cu respectul cuvenit față de toate persoanele, cum ar fi părțile, martorii, avocații, personalul instanței și colegii, fără a face vreo deosebire între acestea pe motive nerelevante care nu prezintă nicio importanță pentru îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale.
- 5.4 Judecătorul nu va permite, cu bună știință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său, să facă vreo deosebire, pe motive nerelevante, între persoanele implicate într-o cauză supusă judecății sale.
- 5.5 În timpul desfășurării procesului, judecătorul le va cere avocaților să se abțină de la a-și exprima, prin cuvinte sau atitudine, părtinirea sau prejudecata bazată pe motive nerelevante, cu excepția situațiilor în care acest lucru devine relevant din punct de vedere legal, pentru o chestiune aflată în dezbatere și care poate servi intereselor legitime ale apărării.

Valoarea 6

COMPETENȚA ȘI STRĂDUINȚA

Principiul:

Competența și străduința (diligența) sunt premise ale exercitării corecte a atribuțiilor judiciare.

Aplicare:

- 6.1 Atribuțiile judiciare ale unui judecător au precădere față de orice alte activități.
- 6.2 Judecătorul își va dedica activitatea sa profesională îndeplinirii atribuțiilor judiciare, care includ nu numai exercitarea funcției judiciare, a responsabilităților față de instanță și luarea hotărârilor, ci și îndeplinirea altor sarcini relevante pentru activitatea judiciară și pentru funcționarea instanței.
- 6.3 Judecătorul va lua măsurile rezonabile ce se impun pentru a-și menține și îmbunătăți cunoștințele, aptitudinile și calitățile personale necesare îndeplinirii adecvate a atribuțiilor judiciare, folosind în acest scop programele de pregătire și orice alte facilități disponibile, sub control judiciar, judecătorilor.
- 6.4 Judecătorul se va informa asupra evoluțiilor importante ale dreptului internațional, inclusiv cu privire la convențiile internaționale și ale altor instrumente ce reglementează norme în materia drepturilor omului.
- 6.5 Judecătorul își va exercita toate atribuțiile judiciare, inclusiv emiterea hotărârilor atunci când a fost dispusă amânarea pronunțării lor, într-o manieră eficientă, corectă și cât mai promptă.
- 6.6 Judecătorul va menține ordinea și conformitatea în toate procedurile ce au loc în fața instanței și va fi răbdător, demn și politic în relațiile cu părțile, cu jurații, martorii, avocații, dar și cu toate persoanele cu care vine în contact în cadrul activităților sale

oficiale. Judecătorul va pretinde o conduită similară din partea reprezentanților legali, a personalului instanței, cât și a altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său.

- 6.7 Judecătorul nu va adopta un comportament incompatibil cu îndeplinirea diligentă a atribuțiilor sale judiciare.

IMPLEMENTAREA

Având în vedere specificul funcției judiciare, autoritățile judecătorești naționale vor adopta măsurile efective de punere în aplicare a acestor principii, acolo unde nu sunt încă în funcțiune astfel de mecanisme.

DEFINIȚII

În prezenta declarație de principii, doar dacă contextul nu permite sau nu cere altfel, termenii de mai jos vor avea înțelesul care urmează:

"Personalul instanței" înseamnă personalul cu care lucrează judecătorul, inclusiv grefierii.

"Judecător" înseamnă orice persoană care exercită puterea judiciară, indiferent cum s-ar numi.

"Familia judecătorului" include soțul judecătorului, fiul, fiica, nora, ginerele, precum și orice altă rudă sau persoană apropiată care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta și care locuiește în gospodăria acestuia.

"Soțul judecătorului" înseamnă partenerul de viață al judecătorului sau orice altă persoană, indiferent de sex, care are o relație personală apropiată cu judecătorul.

Partea a II-a

Națiunile Unite

Oficiul privind Drogurile și Criminalitatea

COMENTARIU

asupra

PRINCIPIILOR DE LA BANGALORE

PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

Septembrie 2007

CUPRINS

Prefață	...	15
Mulțumiri	...	16
Istoricul elaborării	...	17
Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară		
Preambul	...	26
<i>Valoarea 1:</i> Independența	...	40
<i>Valoarea 2:</i> Imparțialitatea	...	53
<i>Valoarea 3:</i> Integritatea	...	69
<i>Valoarea 4:</i> Eticheta	...	73
<i>Valoarea 5:</i> Egalitatea	...	101
<i>Valoarea 6:</i> Competența și străduința	...	107
Implementarea	...	117
Definiții	...	118
Anexă: Tradiții culturale și religioase	...	119
Bibliografie selectivă	...	128

PREFAȚĂ

O putere judecătorească de o integritate indiscutabilă reprezintă instituția de bază, esențială pentru asigurarea respectării democrației și a statului de drept. Chiar și atunci când alte metode de protecție eșuează, puterea judecătorească asigură un parapet care protejează publicul împotriva oricăror încălcări ale drepturilor și libertăților sale prevăzute de lege. Aceste observații se aplică atât la nivel național - în contextul fiecărui stat - cât și global, considerând puterea judecătorească globală ca un mare zid de apărare al statului de drept în lume. Asigurarea integrității judecătorilor la nivel mondial este așadar o sarcină ce necesită multă energie, pricepere și experiență.

Acesta este exact ceea ce a încercat Grupul Judiciar pentru Consolidarea Integrității Justiției (Grupul pentru Integritate Judiciară) de la înființarea sa în anul 2000. El a început ca un grup informal al președinților de instanțe supreme și al judecătorilor de la instanțele superioare din toată lumea, care și-au combinat experiența și priceperea cu un simț al devotamentului față de această sarcină nobilă. De atunci, activitatea și realizările sale s-au dezvoltat până la a avea un impact semnificativ asupra scenei puterii judecătorești mondiale.

Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară au fost acceptate de diverse sectoare ale puterii judecătorești mondiale și de către agențiile internaționale interesate de integritatea procedurilor judiciare. Prin urmare, Principiile de la Bangalore sunt tot mai des văzute ca un document pe care toți judecătorii și toate sistemele de drept îl pot accepta fără rezerve. Pe scurt, aceste principii exprimă cele mai înalte tradiții legate de funcția judiciară, așa cum este ea văzută în toate culturile și sistemele de drept. Ajungerea la un acord cu privire la aceste principii fundamentale a fost dificilă, însă angajamentul neobosit al Grupului pentru Integritate Judiciară de a ajunge la un rezultat acceptat universal i-a permis să depășească barierele ce au apărut în calea acestui proiect.

Nu numai că unele state au adoptat Principiile de la Bangalore, ci alte state și-au modificat propriile principii de conduită judiciară, folosindu-le ca model. Și organizațiile internaționale le-au privit favorabil și le-au dat girul lor. Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite, prin rezoluția 2006/23 din 27 iulie 2006, a invitat statele membre ale Națiunilor Unite, în conformitate cu sistemele lor de drept naționale, să încurajeze pe judecătorii lor să ia în considerare Principiile de la Bangalore atunci când revizuiesc sau elaborează reguli referitoare la conduita profesională și etică a judecătorilor. Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea a sprijinit în mod activ Principiile de la Bangalore, care au fost de altfel recunoscute și de către organisme precum Asociația Barourilor Americane (*American Bar Association*) și Comisia Internațională a Juriștilor (*International Commission of Jurists*). Judecătorii statelor membre ale Consiliului Europei le-au dat și ei avizul favorabil.

Pentru fiecare dintre Principiile de la Bangalore a fost pregătit un comentariu detaliat, care a fost discutat în detaliu împreună cu Principiile în cadrul Reuniunii Deschise a Grupului Interguvernamental de Experti ce a avut loc la Viena în perioada 1 - 2 martie 2007. La acea întâlnire au fost participanți din peste 35 de țări. Proiectul de comentariu și modificările propuse au fost și ele luate în considerare în detaliu în cadrul celei de-a 5-a reuniuni a Grupului pentru Integritate Judiciară. În cadrul acestor reuniuni au fost adoptate Principiile de la Bangalore și Comentariul, cu modificările aduse, ceea ce le-a sporit greutatea și autoritatea. Comentariul conferă Principiilor un plus de profunzime și forță și contribuie semnificativ la viitoarea adoptare la nivel mondial a acestor Principii, ca o declarație universală de etică judiciară.

Trebuie observat de asemenea că, la fel cum sistemele tradiționale de drept sunt unanime în insistența lor asupra celor mai înalte standarde de corectitudine judecătorească, aceeași situație se întâlnește și în cazul marilor sisteme religioase ale lumii. Ca recunoaștere a acestui fapt, Comentariul mai conține, în anexă, o scurtă prezentare a învățăturilor religioase referitoare la integritatea judiciară.

Principiile de la Bangalore asupra Conduitei Judiciare reprezintă un instrument de mare valoare potențială nu numai pentru sistemele puterii judecătorești ale tuturor națiunilor, dar și pentru publicul general și pentru toți cei preocupați de stabilirea unor baze solide pentru o putere judecătorească mondială de o integritate impecabilă.

C G WEERAMANTRY
Președinte
Grupul pentru Integritate Judiciară

MULȚUMIRI

Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea este recunoscător pentru activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară în pregătirea proiectului de comentariu a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară, și pentru efortul celor ce au participat la Reuniunea Deschisă a Grupului Interguvernamental de Experti ținut la sediul Națiunilor Unite din Viena în perioada 1 - 2 martie 2007.

Mulțumiri special se adresează Agenției Germane pentru Cooperare Tehnică (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit), care a finanțat atât cercetarea și întocmirea proiectelor Comentariului, cât și Guvernelor Norvegiei și Suediei pentru suportul lor la întâlnirea susmenționată.

ISTORICUL PROIECTULUI

I. Premise

În luna aprilie a anului 2000, la invitația Centrului Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității Internaționale, și în cadrul Programului Mondial Împotriva Corupției, s-a organizat la Viena o reuniune pregătitoare a unui grup al președinților de instanțe supreme și al judecătorilor seniori, cu ocazia celui de-al Zecelea Congres al Națiunilor Unite privind Prevenirea Criminalității și Tratatamentul Aplicat Infractorilor. Obiectivul acestei reuniuni a fost acela de a se ocupa de problema apărută în urma dovezilor ce indicau faptul că, în multe țări, de pe toate continentele, multe persoane își pierdeau încrederea în corpul lor de judecători deoarece aceștia erau percepuți ca fiind corupți sau părtinitori. Aceste dovezi au reieșit din chestionare privind modul de prestare a serviciilor și percepția publică, precum și prin înființarea de către guverne a unor comisii de anchetă. Au fost oferite multe soluții, și au fost încercate unele măsuri de reformă, însă problema persista. Era nevoie de o nouă abordare. A fost prima ocazie când, sub auspiciile Națiunilor Unite, judecătorii au fost invitați să își facă ordine în propria casă; să dezvolte un concept de responsabilitate a justiției care să completeze principiul independenței justiției, și astfel să sporească încrederea publicului în statul de drept. În faza inițială, recunoscându-se existența unor tradiții juridice diferite în lume, s-a decis limitarea acțiunii la sistemul de drept de tip common law. În mod corespunzător, participanții inițiali veneau din nouă țări din Asia, Africa și Pacific, în care se aplicau o multitudine de legi diferite dar care aveau în comun o tradiție judiciară de common law.

II. Grupul pentru Integritate Judiciară

Prima reuniune a Grupului Judiciar pentru Consolidarea Integrității Justiției (sau Grupul pentru Integritatea Judiciară, așa cum este cunoscut) s-a ținut la sediul Națiunilor Unite de la Viena în 15 și 16 aprilie 2000. La această reuniune au participat dl. Latifur Rahman - Președinte al instanței supreme din Bangladesh, dl. Y. Bhaskar Rao - Președinte al instanței supreme din Statul Karnataka din India, dl. Govind Bahadur Shrestha - judecător din Nepal, reprezentant al Președintelui Instanței Supreme din țara sa, dl. M.L. Uwais - Președinte al instanței supreme din Nigeria, dl. Pius Langa - Vicepreședinte al Curții Constituționale din Africa de Sud, dl. F.L. Nyalali - Președinte al instanței supreme din Tanzania, recent retras și dl. judecător B.J. Odoki - Președintele Comisiei Serviciului Judecătoresc din Uganda. Participanții s-au adunat sub președinția d-lui Judecător Christopher Gregory Weeramantry, Vicepreședintele Curții Internaționale de Justiție. Dl. Judecător Michael Kirby din partea Înaltei Curți din Australia a lucrat ca raportor. Dato' Param Kumaraswamy, Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor și a Avocaților, dl. judecător (Dr.) Ernst Markel, Vicepreședintele Asociației Internaționale a Judecătorilor și Dr Giuseppe di Gennaro au participat în calitate de observatori.

În cadrul acestei reuniuni, Grupul pentru Integritate Judiciară a adoptat două decizii. Mai întâi, a ajuns la un acord asupra faptului că principiul responsabilității cere ca puterea judecătorească națională să își asume un rol activ în consolidarea integrității judiciare, prin punerea în aplicare a unor reforme de sistem în limita competențelor și a capacității sale. Apoi, a recunoscut necesitatea urgentă pentru o declarație universal acceptată privind standardele justiției care, în conformitate cu principiul independenței justiției, să poată fi respectată și pusă în aplicare la nivel național de către puterea judecătorească, fără intervenția puterilor executive sau legislative. Judecătorii participanți au subliniat faptul că, prin adoptarea și punerea în aplicare a unor standarde adecvate de conduită judecătorească în rândul membrilor săi, corpul judecătoresc are puterea de a face un pas semnificativ către câștigarea și menținerea respectului comunității. În mod corespunzător, ei au solicitat analizarea codurilor de conduită judiciară adoptate până atunci în unele jurisdicții, și întocmirea unui raport de către Coordonatorul Grupului pentru Integritate Judiciară, Dr Nihal Jayawickrama, referitor la: (a) prevederile esențiale care apar în mod repetat în aceste coduri; și (b) prevederile opționale sau suplimentare care apar în unele coduri, nu și în celelalte, și care pot sau nu să fie potrivite pentru adoptare în anumite țări.

III. Resurse

La elaborarea proiectului de cod de conduită judiciară în conformitate cu îndrumările prevăzute mai sus, s-au folosit mai multe coduri și instrumente internaționale existente, dintre care menționăm următoarele:

Coduri naționale

- a. Codul de Conduită Judecătorească adoptat de către Camera Delegaților din cadrul Asociației Barourilor Americane, august 1972.
- b. Declarația privind Principiile Independenței Justiției emisă de către Președinții instanțelor supreme din Statele și Teritoriile Australiene, aprilie 1997.
- c. Codul de Conduită pentru Judecătorii Curții Supreme din Bangladesh, elaborat de către Consiliul Judiciar Suprem în exercitarea atribuției prevăzute de articolul 96(4)(a) din Constituția Republicii Populare Bangladesh, mai 2000.
- d. Principiile Etice pentru Judecători, elaborate cu cooperarea Conferinței Judecătorilor Canadieni și aprobate de Consiliul Judiciar Canadian, 1998.
- e. Codul de Conduită Judiciară din Idaho 1976.
- f. Reafirmarea Valorilor Vieții Judiciare, adoptată de către Conferința Președinților Instanțelor Supreme din India, 1999.
- g. Codul de Conduită Judiciară din Iowa.
- h. Codul de Conduită pentru Funcționarii de Justiție din Kenya, iulie 1999.
- i. Codul de Etică al Judecătorilor din Malaiezia, elaborat de către Yang di-Pertuan Agong la recomandarea Președintelui instanței supreme, a Președintelui Curții de Apel și a Judecătorilor Șefi de la Înaltele Curți, în virtutea atribuției prevăzute la articolul 125(3A) din Constituția Federală a Malaieziei, 1994.
- j. Codul de Conduită pentru Magistrați din Namibia.
- k. Regulile ce Guvernează Conduită Judecătorească, Statul New York, SUA.
- l. Codul de Conduită pentru Funcționarii Judiciari din Republica Federală Nigeria.
- m. Codul de Conduită pentru Judecătorii Curții Supreme și ai Înaltelor Curți din Pakistan.
- n. Codul de Conduită Judiciară din Filipine, septembrie 1989.
- o. Canoanele de Etică Judiciară din Filipine, propuse de către Asociația Barourilor din Filipine, aprobate de către Judecătorii de Primă Instanță din Manila, și adoptate pentru ghidarea și respectarea lor de către judecători sub supravegherea administrativă a Curții Supreme, incluzând judecătorii municipali și judecătorii din orașe.
- p. Declarația de la Yandina: Principiile de Independență a Puterii Judecătorești din Insulele Solomon, noiembrie 2000.
- q. Liniile Directoare pentru Judecători din Africa de Sud, emise de către Președintele instanței supreme, Președintele Curții Constituționale, și Președinții Înaltelor Curți, Curții de Apel pentru Conflicte de Muncă, și ai Curții pentru Cauze Funciare, martie 2000.
- r. Codul de Conduită pentru Funcționarii Judiciari din Tanzania, adoptat de către Conferința Judecătorilor și Magistraților, 1984.

- s. Codul de Conduită Judiciară din Texas.
- t. Codul de Conduită pentru Judecători, Magistrați și alți Funcționari Judiciari din Uganda, adoptat de către Judecătoria Curții Supreme și ai Înaltei Curți, iulie 1989.
- u. Codul de Conduită al Conferinței Judecătorești a Statelor Unite.
- v. Canoanele de Conduită Judiciară pentru Commonwealth of Virginia, adoptate și promulgate de către Curtea Supremă din Virginia, 1998.
- w. Codul de Conduită Judecătorească adoptat de către Curtea Supremă a Statului Washington, SUA, octombrie 1995.
- x. Legea (Codul de Conduită) Judecătorească, adoptată de Parlamentul Zambiei, decembrie 1999.

Instrumente regionale și internaționale

- a. Proiectul de Principii privind Independența Puterii Judecătorești („Principiile de la Siracusa”), elaborat de către un comitet de experți convocat de către Asociația Internațională de Drept Penal, Comisia Internațională a Juriștilor, și Centrul pentru Independența Judecătorilor și a Avocaților, 1981 (*Draft Principles on the Independence of the Judiciary*).
- b. Standardele Minime de Independență a Justiției adoptate de către Asociația Baroului Internațional, 1982 (*Minimum Standards of Judicial Independence*).
- c. Principiile de Bază ale ONU privind Independența Puterii Judecătorești, adoptate de către Adunarea Generală a ONU, 1985 (*United Nations Basic Principles on the Independence of the Judiciary*).
- d. Proiectul Declarației Universale asupra Independenței Justiției („Declarația Singhvi”) elaborată de către dl. L.V. Singhvi, Raportor Special al ONU privind Studiarea Independenței Puterii Judecătorești, 1989 (*Draft Universal Declaration on the Independence of Justice*).
- e. Declarația de la Beijing asupra Principiilor Independenței Puterii Judecătorești în Regiunea Lawasia, adoptată în cadrul celei de-a Șasea Conferințe a Președinților Instanțelor Supreme, august 1997 (*The Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the Lawasia Region*).
- f. Liniile Directoare ale Latimer House pentru Commonwealth cu privire la bunele practici ce guvernează relațiile dintre Executiv, Parlament și Puterea Judecătorească în promovarea bunei guvernări, a statului de drept și a drepturilor omului, pentru a asigura punerea eficientă în aplicare a Principiilor de la Harare, 1998 (*The Latimer House Guidelines for the Commonwealth on good practice governing relations between the Executive, Parliament and the Judiciary in the promotion of good governance, the rule of law and human rights to ensure the effective implementation of the Harare Principles*).
- g. Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Consiliul Europei, iulie 1998 (*The European Charter on the Statute for Judges*).
- h. Cadru de Politici pentru Prevenirea și Eliminarea Corupției și Asigurarea Imparțialității Sistemului Judecătorec, adoptat de către grupul de experți convocat de către Centrul pentru Independența Judecătorilor și a Avocaților, februarie 2000 (*The Policy Framework for Preventing and Eliminating Corruption and Ensuring the Impartiality of the Judicial System*).

IV. Proiectul de Cod de Conduită Judiciară de la Bangalore

Cea de-a doua reuniune a Grupului pentru Integritate Judiciară a avut loc la Bangalore, India, de la 24 la 26 februarie 2001. Ea a fost facilitată de către Departamentul pentru Dezvoltare

Internațională al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, găzduită de către Înalta Curte și Guvernul din Statul Karnataka, India, și sprijinită de către Înalțul Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului. În cadrul acestei reuniuni, Grupul a început prin a examina proiectul aflat în fața sa, și a identificat valorile fundamentale, a formulat principiile relevante, și a ajuns la un acord asupra Proiectului de Cod de Conduită Judiciară de la Bangalore (Proiectul de la Bangalore). Grupul a recunoscut totuși, dat fiind că Proiectul de la Bangalore a fost elaborat de către judecători proveniți în principal din țări în care se aplică common law, că era esențial ca el să fie analizat cu atenție de către judecătorii din alte sisteme de drept, pentru a putea să își asume statutul de cod internațional de conduită judiciară.

La această reuniune au participat dl. Mainur Reza Chowdhury - Președinte al curții supreme din Bangladesh, dl. P.V. Reddi - Președinte al curții supreme din Statul Karnataka, India, dl. Keshav Prasad Upadhyay - Judecător-șef din Nepal, dl. M.L. Uwais - Președinte al curții supreme din Nigeria, dl. Pius Langa - Vicepreședinte al curții supreme din Africa de Sud, dl. S.N. Silva - Președinte al curții supreme din Sri Lanka, dl. B.A. Samatta - Președinte al curții supreme din Republica Unită a Tanzaniei, și dl. B.J. Odoki - Președinte al curții supreme din Uganda. Judecătorul Claire L'Heureux Dube din partea Curții Supreme din Canada, Președinte al Comisiei Internaționale a Juriștilor, a fost invitatul special. Judecătorul Weeramantry a prezidat reuniunea, iar judecătorul Kirby a avut calitatea de Raportor. În plus, Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor și a Avocaților, Dato Param Kumaraswamy, și Președintele Comitetului ONU pentru Drepturile Omului, judecătorul P.N. Bhagwati, au participat în calitate de Observatori, acesta din urmă ca reprezentant al Înalțului Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului.

V. Procesul de consultare

În anul ce a urmat, Proiectul de la Bangalore a fost amplu distribuit în rândul judecătorilor din cadrul sistemelor de common law și de drept civil. A fost prezentat și discutat în cadrul mai multor conferințe și reuniuni judecătorești, cu participarea unor președinți de instanțe supreme și a unor judecători seniori din 75 de țări cu sisteme de common law și de drept civil. La inițiativa birourilor Asociației Barourilor Americane din Europa Centrală și de Est, Proiectul de la Bangalore a fost tradus în limbile naționale din Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, România, Serbia și Slovacia, și apoi examinate de către judecători, asociațiile judecătorilor și curțile constituționale și supreme din respectiva regiune, inclusiv cele din Kosovo. Comentariile acestora au oferit o perspectivă utilă.

În luna iunie 2002, în cadrul unei reuniuni ce a avut loc la Strasbourg, Franța, Proiectul de la Bangalore a fost examinat de către Comitetul de Lucru al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE-GT) în cadrul unei discuții ample și directe din perspectiva sistemului de drept civil. Printre participanții la această reuniune s-au aflat dl. Vicepreședinte Gerhard Reissner din partea Asociației Judecătorilor din Austria, dl. judecător Robert Fremr din partea Înaltei Curți din Cehia, dl. Alain Lacabarats - Președinte din partea Curții de Apel din Paris, Franța, dl. judecător Otto Mallmann din partea Curții Federale Administrative din Germania, dl. magistrat Raffaele Sabato din Italia, judecătorul Virgilijus din partea Curții de Apel din Lituania, dl. Jean-Claude Wiwinius - Primul Consilier din partea Curții de Apel din Luxemburg, dl. Orlando Afonso - judecător consilier din partea Curții de Apel din Portugalia, dl. Dusan Ogrizek - judecător din partea Curții Supreme din Slovenia, dl. Johan Hirschfeldt - Președintele Curții de Apel Svea din Suedia, și dl. Mance - Președintele Curții Supreme din Marea Britanie (președintele reuniunii). Comentariile publicate ale CCJE-GT asupra Proiectului de la Bangalore, împreună cu alte Opinii pertinente ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni – în special Opinia nr.1 privind standardele referitoare la independența puterii judecătorești – au reprezentat o contribuție importantă la evoluția formei Proiectului de la Bangalore.

Proiectul de la Bangalore a mai fost luat în considerare și în lumina proiectului de Opinie a CCJE asupra principiilor și regulilor ce guvernează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, incompatibilitățile și imparțialitatea; și cu referire la cele mai recente coduri de conduită judecătorească, inclusiv Ghidul Conduitei Judiciare publicat de către Consiliul Președinților de Instanțe Supreme din Australia în luna iunie 2002, Modelul de Reguli de Conduită pentru Judecători din Statele Baltice, Codul de Etică Judiciară pentru Judecători al Republicii Populare Chineze și Codul de Etică Judiciară al Asociației Judecătorilor Macedoneni.

VI. Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară

O versiune revizuită a Proiectului de la Bangalore a fost apoi discutată la Masa Rotunde a Președinților Instanțelor Supreme (sau a reprezentanților acestora) din țările cu sisteme de drept civil, ce a avut loc în Camera Japoneză a Palatului Păcii de la Haga, din Olanda – sediul Curții Internaționale de Justiție – pe 25 și 26 noiembrie 2002. Reuniunea a fost facilitată de către Departamentul pentru Dezvoltare Internațională din Marea Britanie, cu sprijinul Centrului Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității Internaționale de la Viena, și al Biroului Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului de la Geneva; și organizată cu asistența Directorului General al Fundației Carnegie de la Haga.

Judecătorul Weeramantry, fost Vicepreședinte și Judecător ad-hoc al Curții Internaționale de Justiție, a prezidat reuniunea la care au participat, printre alții, Vladimir de Freitas - judecător la Curtea Federală de Apel din Brazilia, Iva Brozova - Președinte al Curții Supreme din Cehia, Mohammad Fathy Naguib - Președinte al Curții Supreme Constituționale din Egipt (asistat de către judecător Dr. Adel Omar Sherif), Consilierul Christine Chanet din partea Curții de Casație din Franța, dl. Genaro David Gongora Pimentel - Președinte al Curții Supreme Naționale de Justiție din Mexic, dl. Mario Mangaze - Președinte al Curții Supreme din Mozambic, dl. Pim Haak - președintele Hoge Raad din Olanda, dl. Trond Dolva - judecător la Curtea Supremă din Norvegia și dl. Hilario Davide - Președinte al Curții Supreme din Filipine (asistat de către judecător Reynato S. Puno). De asemenea, au participat în cadrul unei sesiuni, următorii judecători ai Curții Internaționale de Justiție: judecător Raymond Ranjeva (Madagascar), judecător Geza Herczegh (Ungaria), judecător Carl-August Fleischhauer (Germania), judecător Abdul G. Koroma (Sierra Leone), judecător Rosalyn Higgins (Marea Britanie), judecător Francisco Rezek (Brazilia), judecător Nabil Elaraby (Egipt) și judecător Ad-Hoc Thomas Frank (SUA). A mai participat și Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor și a Avocaților, Dato Param Cumaraswamy.

S-a remarcat un consens semnificativ în rândul judecătorilor din sistemele de common law și din cele de drept civil, care au participat la reuniune în ceea ce privește valorile de bază, deși au existat unele dezacorduri în ceea ce privește schema și ordinea în care acestea ar trebui plasate. De exemplu,

- (a) s-a pus întrebarea dacă Independența, Imparțialitatea și Integritatea (în această ordine) nu ar trebui plasate înaintea Etichetei (pe care Proiectul de la Bangalore o plasase înainte) și a Egalității.
- (b) judecătorii care proveneau din sisteme de drept civil și-au exprimat îngrijorarea privind folosirea termenului „cod” (care pentru profesioniștii din domeniul dreptului din Europa continentală înseamnă de obicei un instrument juridic care este complet și exhaustiv), mai ales dat fiind că standardele de conduită profesională sunt diferite de regulile prevăzute de lege și de normele disciplinare.
- (c) declarația din preambulul Proiectului de la Bangalore, cu privire la faptul că „sursa reală a puterii justiției este acceptarea de către populație a autorității morale și a integrității judecătorilor”, a fost pusă sub semnul întrebării. S-a susținut că „sursa reală” ar fi constituția; și că ar putea fi chiar periculos în unele împrejurări să se pună prea mult accent pe faptul că puterea justiției depinde în cea mai mare măsură de acceptarea publicului.

În ceea ce privește aplicarea valorilor și a principiilor, judecătorii din sistemele de drept civil:

- (a) au întrebat de ce judecătorii ar trebui să aibă obligația generală (cerută de Proiectul de la Bangalore) de a fi la curent cu interesele financiare ale propriei lor familii și care nu ar avea legătură directă cu orice risc ce vizează imparțialitatea lor reală sau aparentă.
- (b) au considerat că nu este potrivit ca un judecător care altminteri ar fi recuzat să poată, în loc de a se abține de la judecată, să continue să participe la acesta dacă părțile sunt de acord (judecătorii din sistemele de common law au considerat că acest lucru ar fi admisibil).

- (c) au avut îndoieli privind amploarea și oportunitatea direcției din care Proiectul de la Bangalore aborda situații comune, cum ar fi căsătoria sau o relație personală apropiată cu un avocat, și au sugerat în schimb ca accentul în asemenea cazuri să se pună nu pe interzicerea relației, ci pe obligația judecătorului de a se retrage din orice cauză în care este implicată cealaltă parte la relație.
- (d) s-au întrebat dacă este înțelept să se prevadă o listă de activități nejudiciare „permise”, și dacă interdicțiile referitoare la activitățile de strângere de fonduri pentru organizații caritabile, exercitarea funcției de executor, administrator, custode, tutore sau alt fel de fideicomisar, acceptarea numirii într-o comisie de anchetă, sau depunerea mărturiei, ar trebui universal acceptate ca standarde internaționale.

Cele mai mari divergențe au apărut în ceea ce privește activitatea politică. Într-una dintre țările europene, judecătorii sunt aleși în baza apartenenței lor la partide politice. În alte țări europene, judecătorii au dreptul de a face politică și de a fi aleși ca membri în consiliile locale (chiar păstrându-și funcția de judecător) sau în Parlament (în acest caz funcția de judecător fiind suspendată). Judecătorii ce provin din sisteme de drept civil au susținut așadar că în prezent nu există un consens internațional asupra libertății judecătorilor de a desfășura activități politice. Ei au propus că ar trebui ca fiecare țară să își găsească propriul echilibru între libertatea de opinie și de expresie a judecătorilor în privința chestiunilor de importanță socială, și cerința neutralității. Ei au recunoscut totuși că, chiar dacă apartenența la un partid politic sau participarea la o dezbatere publică asupra problemelor majore ale societății nu ar fi interzisă, judecătorii ar trebui totuși să se abțină măcar de la activitățile politice care le pot compromite independența sau le pot periclita aparența de imparțialitate.

Din acea reuniune, au rezultat Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară. Valorile esențiale recunoscute în acest document sunt Independența, Imparțialitatea, Integritatea, Eticheta, Egalitatea, Competența și Străduința. Aceste valori sunt urmate de principiile relevante și de către enunțuri detaliate referitoare la aplicarea lor.

VII. Comisia pentru Drepturile Omului

Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară au fost anexate la raportul prezentat la cea de-a cincizeci și noua sesiune a Comisiei Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, în luna aprilie 2003, de către Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor și a Avocaților, Dato Param Cumaraswamy. La data de 29 aprilie 2003, Comisia a adoptat în unanimitate rezoluția 2003/43 care prezenta Principiile de Conduită Judiciară de la Bangalore și le-a adus „în atenția Statelor Membre, a organelor relevante ale Națiunilor Unite și a organizațiilor interguvernamentale și neguvernamentale, spre a fi luate în considerare”.

În luna aprilie 2004, în raportul său la cea de-a șaiszecia sesiune a Comisiei pentru Drepturile Omului, noul Raportor Special privind Independența Judecătorilor și a Avocaților, Dr Leandro Despouy, a observat următoarele:

Comisia și-a exprimat în mod frecvent îngrijorarea referitor la frecvența și amploarea fenomenului corupției în cadrul judecătorilor din lumea întreagă, fenomen care merge mult dincolo de corupția economică sub forma deturnării de fonduri alocate Justiției de către Parlament sau de mită (o practică ce ar putea fi încurajată de faptul că salariile judecătorilor sunt mici). Acest fenomen mai poate afecta și administrația din cadrul sistemului judecătoresc (lipsa transparenței, sistemul de mită) sau poate lua forma participării pătinoare la procese ca urmare a politizării Justiției, a loialității judecătorilor față de anumite partide politice, sau a tot felul de patronaje ale Justiției. Acest lucru este deosebit de grav deoarece judecătorii și funcționarii din justiție ar trebui să aibă o autoritate morală și să reprezinte o instituție caracterizată prin probitate și imparțialitate, pe care să se poată baza întreaga societate atunci când îi sunt încălcate drepturile.

Dincolo de actele în sine, faptul că populația din unele țări tinde să vadă corpul judecătorilor ca pe o autoritate coruptă este deosebit de serios: lipsa încrederii în justiție are un efect letal pentru democrație și dezvoltare și încurajează perpetuarea corupției. Aici, regulile de etică judiciară capătă o importanță vitală. După cum subliniază și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, judecătorii trebuie nu numai să îndeplinească criteriile

obiective de imparțialitate, ci să fie și percepuți ca fiind imparțiali; miza este încrederea pe care instanțele trebuie să o inspire justițiabililor dintr-o societate democratică. Astfel, devine evident de ce este atât de important să se disemineze și să se pună în aplicare Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară, ale căror autori au avut grijă să se bazeze pe cele două tradiții juridice principale (dreptul cutumiar și dreptul civil) și de care Comisia a luat notă în cadrul celei de-a cincizeci și noua sesiuni.

Raportorul Special a recomandat ca Principiile de la Bangalore să fie puse la dispoziție, preferabil în limbile naționale, în toate facultățile de drept și asociațiile profesionale ale judecătorilor și avocaților.

VIII. Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară

În cadrul celei de-a patra reuniuni ce a avut loc la Viena în octombrie 2005, Grupul pentru Integritate Judiciară a observat că, la mai multe reuniuni ale judecătorilor și avocaților, precum și reformatorilor în domeniul dreptului, a fost subliniată necesitatea elaborării unui comentariu sau a unui memorandum explicativ care să constituie un ghid autoritar pentru aplicarea Principiilor de la Bangalore. Grupul a fost de acord că un asemenea comentariu sau ghid ar permite judecătorilor și profesorilor de etică judiciară să înțeleagă nu numai procesul inter-cultural de elaborare și de consultare pentru Principiile de la Bangalore și motivația pentru valorile și principiile încorporate, ci și ar putea facilita o înțelegere mai amplă a aplicabilității acestor valori și principii în chestiuni, situații și probleme care ar putea apărea. În mod corespunzător, Grupul a decis că, într-o primă fază, Coordonatorul urma să elaboreze un proiect de comentariu, care să fie depus apoi spre examinare și aprobare de către Grup.

IX. Comisia pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală

În aprilie 2006, cea de-a cincisprezecea Sesiune a Comisiei pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală, care a avut loc la Viena a recomandat în unanimitate adoptarea de către Consiliul Economic și Social a unui proiect de rezoluție co-sponsorizată de către Guvernele egiptean, francez, german, nigerian și filipinez intitulată „Consolidarea principiilor de bază ale conduitei judiciare”. Proiectul de rezoluție, printre altele,

- (a) Invita statele membre, în conformitate cu sistemele lor naționale de drept, să încurajeze judecătorii să ia în considerare Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară (anexate la rezoluție) atunci când revizuiesc sau elaborează reguli referitor la conduita profesională și etică a membrilor puterii judiciare;
- (b) Sublinia faptul că Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară reprezintă o evoluție și sunt complementare Principiilor de Bază ale Independenței Justiției;
- (c) Recunoștea activitatea importantă desfășurată de către Grupul pentru Integritate Judiciară sub auspiciile Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC), precum și ale altor foruri judiciare internaționale și regionale care contribuie la dezvoltarea și diseminarea standardelor și măsurilor pentru consolidarea independenței, imparțialității și integrității judiciare;
- (d) Solicita UNODC să continue a sprijini activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară;
- (e) Își exprima recunoștința către statele membre care au făcut contribuții voluntare la UNODC în sprijinul activității Grupului pentru Integritate Judiciară;
- (f) Invita statele membre să facă contribuții voluntare, după caz, către Fondul Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală spre a sprijini activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară și să continue să asigure, prin intermediul Programului Global împotriva Corupției, asistență tehnică țărilor aflate în curs de dezvoltare și țărilor cu economii de tranziție, la cerere, pentru consolidarea integrității și capacității sistemelor lor judecătorești;

- (g) Invita statele membre să depună la Secretarul General opiniile lor referitoare la Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară și să propună modificări, după caz;
- (h) Solicita UNODC convocarea unui grup deschis interguvernamental de experți, în cooperare cu Grupul pentru Integritate Judiciară și cu alte forurile judiciare internaționale și regionale, cu scopul elaborării unui comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară, luând în considerare opiniile exprimate și modificările propuse de către statele membre; și
- (i) Solicita Secretarului General să raporteze stadiul implementării acestei rezoluții Comisiei pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală în cadrul celei de-a șaisprezecea sesiuni.

X. Consiliul Economic și Social

În 27 iulie 2006, Consiliul Economic și Social al ONU a adoptat rezoluția de mai sus 2006/23, intitulată "Întărirea principiilor de bază privind conduita judiciară", fără vot.

XI. Reuniunea Grupului Interguvernamental de Experți

În luna martie a anului 2007, proiectul de Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară elaborat de către Coordonatorul Grupului pentru Integritate Judiciară, Dr Nihal Jayawickrama, a fost supus examinării în cadrul unei reuniuni comune a Grupului pentru Integritate Judiciară și a Grupului Deschis Interguvernamental de Experți convocat de către UNODC. Reuniunea a fost prezidată de către judecătorul Weeramantry și domnul Pius Langa, Președintele curții supreme din Africa de Sud. Ceilalți membri ai Grupului pentru Integritate Judiciară care au participat la reuniune sunt: B J Odoki - Președintele instanței supreme din Uganda, B A Samatta - Președintele instanței supreme din Tanzania, Dr Adel Omar Sherif - Vicepreședintele instanței supreme din Egipt, și M L Uwais - fostul Președinte al instanței supreme din Nigeria. Judecătorul M D Kirby din partea Înaltei Curți din Australia, care nu a putut fi prezent, și-a depus observațiile în scris.

Pe lângă membrii Grupului pentru Integritate Judiciară, au participat și alți judecători, oficiali guvernamentali și experți individuali: Magistrat Noura Hachani din Algeria; judecător Elena Highton din Nolasco, Vicepreședinte al Curții Supreme din Argentina; judecători Nazim Tagiyev, Rauf Guliyev și Gulmirza Cavadov din Azerbaijan; Dr. Octavio Lister din Republica Dominicană; Mohammad Aly Seef și Elham Nguib Nawar, judecători la Curtea Supremă Constituțională din Egipt; judecător districtual Riitta Kiiski din Finlanda; judecător Christine Chanet, Consilier, Curtea de Casație din Franța și președinte al Comitetului Drepturilor Omului al Națiunilor Unite; judecător Hansjörg Scherer, Curtea Districtuală din Germania; judecător Ursula Vezekényi, Curtea Supremă din Ungaria; Prof. Dr. Paulus Effendie Lotulung, Șef Adjunct al Justiției din Indonezia; judecător Mohamadali Shahheydaripur din Republica Islamică a Iranului; Kaspars Berkis, Adjunct al Secretarului de Stat în Ministerului Justiției din Letonia; Dr. Muftah Mohamed Kazit, Abdel-Hakim Alfitouri Al-Hamrouni, Nagi Abdel-Salam Burkan și Ahmed El Halam din Libia; Iurii Pricop din Moldova; judecător Abdellatif Cherqaoui, Președinte al Camerei de pe lângă Curtea de Apel din Casablanca, judecător Khadija Ouazzani Touhami, Președinte al Camerei de pe lângă Curtea Supremă, și consilier Boutaina Benmoussa din Maroc; judecător Collins Parker, Înalta Curte din Namibia; judecător Ram Kumar Prasad Shah, judecător la Curtea Supremă din Nepal; Dennis de Jong, consilier pentru drepturile omului și construirea păcii, Ministerul Afacerilor Externe din Olanda; judecător Timothy Adepoju Oyeyipo, administrator la Institutul Național Judiciar; Philomena Chinwe Uwandu, asistentului al consilierului șef de stat, Ministerul Federal de Justiție, și Hadiza Ibrahim Saeed, membru al Institutului Național Judiciar din Nigeria; Syed Haider Shah, director, Ministerul de Afaceri Externe din Pakistan; Xiomara Bulgin De Wilson din Panama; judecător Cristi Danileț, consilier al ministrului justiției din România; judecător Hyong-Won Bae din Republica Korea; Jovan Cosic, Ministerul Justiției din Serbia; judecător Ignacio Sancho Garagallo, președinte al Secției Comerciale a Curții de Apel din Barcelona, Spania; Suhada Gamlath, secretar permanent, Ministerul Justiției și Reformelor Legale din Sri Lanka; Bashar Safiey, Misiunea permanentă din Republica Arabă Siriană; Henry Haduli din Uganda; și Kevin Driscoll, consilier senior, Departamentul de Justiție din SUA.

Alți participanți au fost Olga Ruda și Simon Conte din Inițiativa pentru statul de drept a Asociației Baroului American; Lord Jonathan Mance de la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni din cadrul Consiliului European; Dr. Dedo Geinitz, Johanna Beate Wysluch și Georg Huber-Brabenwarter de la Agenția Germană pentru Cooperare Tehnică (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit); Prof. Giuseppe Di Federico și Dr. Francesco Contini de la Institutul de Cercetări a Sistemelor Judiciare, Bologna, Italia; Giovanni Pasqua și judecător Khaled Ahmed de la Institutul Internațional pentru Înalte Studii în Științele Penale, Siracusa, Italia; Arkan El Seblani de la Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite; Kit Volz, Dr. Stuart Gilman, Dr. Oliver Stolpe, Phil Matsheza, Alexandra Souza Martins și Ugonnaya Grace Ezekwem de la UNODC; Ferdinand L.K. Wambali, Secretar personal al președintelui curții supreme a Republicii Unite a Tanzaniei; și Neshan Gunasekera, avocat, Sri Lanka.

Proiectul a fost analizat în detaliu, fiecare paragraf fiind examinat separat. Au fost convenite mai multe modificări, inclusiv unele eliminări. Comentariul ce urmează intenționează să contribuie la o mai bună înțelegere a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară.

XII. Materiale resursă

La pregătirea Comentariului au fost folosite ca surse de inspirație și s-a făcut referire la numeroase materiale. Acestea includ instrumente internaționale, coduri naționale privind conduita judiciară și comentariile aferente, hotărâri judecătorești și decizii ale instanțelor internaționale, regionale și naționale, opinii ale comitetelor de etică judiciară, păreri ale experților și tratate de drept.

Când au fost folosite citate, acestea au fost indicate în note de subsol. Când opiniile și comentariile au fost împrumutate dintr-un context național sau regional dar care se regăsesc într-un anumit grad în toate sistemele judiciare, sursa originală nu mai este menționată în text. Oricum, toate sursele care au fost folosite sunt incluse în secțiunea III de mai sus și în *Bibliografia Selectivă*, iar valoarea lor contribuție este recunoscută.

În mod particular trebuie menționate următoarele trei surse: Consiliul Judiciar Canadian, *Principii de Etică pentru Judecători (1998)*; Consiliul European, *Opinii ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (2001-2006)*; și Regiunea Administrativă Specială Hong Kong a Chinei, *Ghid privind Conduita Judiciară (2004)*.

PRINCIPIILE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

PREAMBUL

ÎNTRUCÂT *Declarația Universală a Drepturilor Omului* recunoaște ca fundamental principiul conform căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil și public, în fața unui tribunal independent și imparțial pentru a determina drepturile și obligațiile sale și a hotărî asupra temeiniciei oricărei acuzații penale ce i s-ar aduce.

Comentariu

Declarația Universală a Drepturilor Omului

1. Articolul 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care a fost proclamată de către Adunarea Generală a ONU la data de 10 decembrie 1948, prevede următoarele:

Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzați în materie penală îndreptată împotriva sa.

2. Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată fără niciun vot împotrivă, și reprezintă „o înțelegere comună” a drepturilor pe care statele membre ale ONU s-au angajat prin Carta Națiunilor Unite să le respecte și să le monitorizeze. Ea constituie prima declarație comprehensivă a drepturilor omului cu aplicabilitate universală. Declarația Universală nu este menită să fie ea însăși un instrument juridic obligatoriu; este o declarație, și nu un tratat. Totuși, este considerată ca fiind de un ajutor legitim pentru interpretarea expresiei „drepturile și libertățile fundamentale ale omului” din Cartă. Într-adevăr, încă din 1971, a fost recunoscut pe cale judiciară faptul că „deși afirmațiile din cuprinsul Declarației nu sunt obligatorii ca în cazul unei convenții internaționale . . . ele pot fi obligatorii pentru state în baza uzanțelor. . . fie pentru că au constituit o codificare a dreptului cutumiar. . . fie pentru că au dobândit valoare de cutumă printr-o practică general acceptată ca lege.”¹

¹ *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South-West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, ICJ Reports 1971, opinia separată a Vicepreședintelui Ammoun, la p.76.

ÎNTRUCĂT Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice garantează că toate persoanele vor fi egale în fața instanțelor și că, în examinarea în cursul unei proceduri judiciare a unei acuzații penale sau a drepturilor și obligațiilor cu caracter civil, orice persoană va avea dreptul, într-un termen rezonabil, la un proces echitabil și public în fața unei instanțe competente, independente și imparțiale stabilite prin lege.

Comentariu

Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice

3. Articolul 14, paragraf 1, din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice prevede, printre altele, că:

Toți oamenii sunt egali în fața instanțelor de judecată. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.

4. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice a fost adoptat în unanimitate de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, și a intrat în vigoare la 23 martie 1976, la trei luni după depunerea celui de-al treizeci și cincilea instrument de ratificare. La data de 20 iulie 2007, 160 de state fie ratificaseră, fie aderaseră la el, acceptând prin urmare prevederile sale ca fiind obligatorii conform dreptului internațional.

Obligațiile statelor

5. Atunci când un stat ratifică sau aderă la acest Pact, își asumă trei obligații în dreptul intern. Prima este „să respecte și să garanteze tuturor persoanelor aflate pe teritoriul său și care se supun jurisdicției sale” drepturile recunoscute de către Pact „fără nicio discriminare, bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, avere, naștere sau alt statut”. Cea de-a doua obligație este de a face tot ce este necesar, în conformitate cu procedurile sale constituționale și cu prevederile Pactului, pentru a adopta orice măsuri legislative necesare pentru a asigura exercitarea efectivă a acestor drepturi și libertăți. Cea de-a treia obligație este de a se asigura că orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți sunt încălcate are la dispoziție un remediu efectiv, chiar dacă încălcarea a fost comisă de către o persoană ce acționa în virtutea unei calități oficiale; să se asigure că orice persoană care pretinde un astfel de remediu are acest drept stabilit de o autoritate judiciară, administrativă sau legislativă competentă, sau de către sistemul juridic, și să îmbunătățească căile de atac disponibile; și să se asigure că autoritățile competente pun în practică astfel de remedii atunci când exercitarea lor este garantată.

Statutul Dreptului internațional

6. Statutul dreptului internațional în cadrul unui sistem de drept național este stabilit în general de către dreptul intern. În consecință, în jurisdicții diferite se aplică reguli diferite. Dacă este urmată teoria monistă, dreptul internațional și dreptul național asupra aceluiași subiect funcționează în mod concurent, iar în caz de conflict, cel dintâi primează. Dacă este urmată teoria dualistă, dreptul internațional și dreptul național sunt considerate ca fiind două sisteme de drept diferite, care reglementează diferit aceeași materie. Ele se exclud reciproc, iar cel dintâi nu are niciun efect asupra celui din urmă decât dacă și până când are loc transpunerea în legislația națională. Unul dintre motivele acestei viziuni este faptul că încheierea unui tratat este un act ce ține de executiv, în vreme ce îndeplinirea obligațiilor prevăzute de acesta, dacă implică modificarea legislației naționale existente, necesită acțiune legislativă. Totuși, în multe dintre statele în care se preferă teoria dualistă, recunoașterea și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sunt general acceptate ca fiind obligatorii, sau în mod sigur sunt considerate ca având o mare influență la interpretarea și aplicarea dreptului intern.

ÎNTRUCÂT cele două principii și drepturi fundamentale de mai sus sunt în mod egal recunoscute sau transpuse în instrumente regionale referitoare la drepturile omului, în prevederi naționale constituționale, legislative, ca și în common law, precum și în convenții și tradiții juridice.

Comentariu

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

7. Articolul 6, paragraful 1, din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 1950 prevede, printre altele, că:

Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penale împotriva sa.

Convenția Americană a Drepturilor Omului

8. Articolul 8, paragraf 1, din Convenția Americană privind Drepturile Omului, adoptată în 1969 prevede, printre altele, următoarele:

Orice persoană are dreptul la un proces, beneficiind de garanțiile legale și într-un termen rezonabil, în fața unui tribunal competent, independent și imparțial, înființat anterior prin lege, în fundamentarea oricărei acuzații penale ce i se aduce sau cu scopul stabilirii drepturilor și obligațiilor sale de natură civilă, de muncă, fiscale sau de orice altă natură.

Carta Africană privind Drepturile Omului și ale Popoarelor

9. Articolul 7, paragraf 1, din Carta Africană privind Drepturile Omului și ale Popoarelor adoptată în 1981 prevede următoarele:

Fiecare persoană are dreptul la judecarea cauzei sale. Aceasta cuprinde:
(e) *dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil de către o instanță imparțială,*

în vreme ce Articolul 26 prevede că:

Statele-părți la prezenta Cartă au obligația de a garanta independența instanțelor. . .

ÎNTRUCÂT importanța unui corp judiciar competent, independent și imparțial pentru apărarea drepturilor omului este accentuată și de faptul că implementarea tuturor celorlalte drepturi depinde, în cele din urmă, de buna administrare a justiției.

ÎNTRUCÂT un corp judiciar competent, independent și imparțial este de asemenea esențial pentru ca instanțele să își îndeplinească rolul în susținerea constituționalismului și a statului de drept.

Comentariu

Constituționalismul

10. Conceptul de constituționalism a fost explicat în termenii următori:

Ideea de constituționalism implică enunțul conform căruia exercitarea puterii publice este restricționată de reguli, reguli ce prescriu procedura conform căreia se îndeplinesc actele legislativului și executivului și care delimitează conținutul admisibil al acestora. Constituționalismul devine o realitate vie în măsura în care aceste reguli diminuează arbitrarul discreționismului și sunt în fapt respectate de către deținătorii puterii politice, și în măsura în care în zonele interzise pe care autoritatea nu le poate încălca există un spațiu semnificativ pentru ca fiecare individ să se bucure de libertatea personală.²

Supremația legii (Statul de drept)

11. Relevanța unui corp de judecători independenți și imparțiali pentru susținerea statului de drept a fost exprimată după cum urmează:

Motivul pentru care independența justiției are o importanță publică atât de mare este acela că o societate liberă există numai atâta timp cât este guvernată prin statul de drept . . . dreptul care îi obligă atât pe guvernanți, cât și pe guvernați, administrat imparțial și tratându-i egal pe toți cei care caută remedii sau împotriva cărora se caută aceste remedii. Oricât de vag ar fi perceput, oricât de nearticulat ar fi gândit, există o aspirație în inimile tuturor oamenilor pentru statul de drept. Această aspirație depinde, pentru a se îndeplini, de aplicarea competentă și imparțială a legii de către judecători. Pentru a se achita de această răspundere, este esențial ca judecătorii să fie, și să apară că sunt independenți. Ne-am obișnuit cu noțiunea conform căreia independența justiției include independența de dictatele puterii executive. . . . Însă deciziile moderne sunt atât de variate și importante încât trebuie să existe independența față de orice influență care ar putea tinde, sau ar putea fi considerată în mod rezonabil ca tinzând, către o lipsă a imparțialității în procesul decizional. Independența de puterea executivă este centrală pentru această noțiune, însă nu mai este singura independență relevantă.³

Independența și imparțialitatea corpului judecătoresc

12. Conceptul de corp judiciar independent și imparțial este acum mai amplu:

Orice menționare a independenței justiției trebuie până la urmă să ridice întrebarea: independență față de ce? Cel mai evident răspuns este, firește, independența față de guvern. Mi se pare imposibil să mă gândesc la vreun mod în care judecătorii, în exercitarea rolului lor decizional, să nu trebuiască să fie independenți față de guvern. Însă

² S.A. de Smith, *The New Commonwealth and its Constitutions* (London, Stevens, 1964), p.106.

³ Sir Gerard Brennan, Chief Justice of Australia, "Judicial Independence", The Australian Judicial Conference, 2 noiembrie 1996, Canberra, disponibilă la www.hcourt.gov.au.

ei mai trebuie să fie independenți și față de legislativ, cu excepția calității acestuia de a adopta legi. Judecătorii nu trebuie să cedeze în fața exprimării de opinii parlamentare, sau să ia decizii în spețe cu scopul de a câștiga aprobarea parlamentului sau de a evita cenzura parlamentară. Ei trebuie de asemenea, pur și simplu, să se asigure că imparțialitatea lor nu este subminată de nicio altă asociație, fie ea profesională, comercială, personală sau de altă natură.⁴

⁴ Lord Bingham of Cornhill, Lord Chief Justice of England, "Judicial Independence", *Judicial Studies Board Annual Lecture 1996*, disponibilă la www.jsboard.co.uk.

ÎNTRUCÂT încrederea publicului în sistemul de justiție, în autoritatea morală și în integritatea judecătorilor este de maximă importanță într-o societate democratică modernă.

Comentariu

Încrederea publicului în corpul judecătoresc

13. Încrederea publicului în independența instanțelor, în integritatea judecătorilor, și în imparțialitatea și eficiența procedurilor acestora este cea care susține sistemul de justiție al unei țări. După cum a observat un judecător:

Autoritatea instanței . . . ce nu ține în mână nici banii, nici sabia . . . se bazează în final pe încrederea susținută a cetățenilor în judecata sa morală. Acesta este sentimentul ce trebuie să fie întreținut de detașarea completă a instanței, în fapt și în aparență, de complicațiile politice și prin abținerea de la a se implica ea însăși în lupta forțelor politice în declarațiile politice.⁵

⁵ *Baker v. Carr*, Supreme Court of the United States of America, (1962) 369 US 186, per Justice Frankfurter.

ÎNTRUCĂT este esențial ca judecătorii, fiecare individual și toți în colectiv, să respecte și să onoreze funcția judiciară ca fiind un mandat public și să se străduiască în a spori și a menține încrederea publicului în sistemul judiciar.

Comentariu

Responsabilitatea colectivă

14. Un judecător trebuie să considere ca fiind de datoria sa nu numai să respecte standarde înalte de conduită, ci și să participe la stabilirea, menținerea și susținerea colectivă a acestor standarde. Chiar și o singură abatere judiciară poate prejudicia ireparabil autoritatea morală a instanței.

Funcția judiciară

15. Următoarele remarci au fost adresate odată de către un președinte de curte supremă judecătorilor numiți recent în jurisdicția sa:

Menirea judecătorului este de a sluji comunitatea, în rolul său esențial de administrare a justiției conform legii. Funcția dvs. vă oferă această posibilitate și aceasta este un privilegiu. Funcția dvs. este de a sluji, ceea ce constituie o obligație. Fără îndoială că au existat multe motive, personale și profesionale, pentru care ați acceptat numirea, însă judecătorul nu va reuși și nu va găsi satisfacție în îndeplinirea sa decât dacă realizează în mod permanent importanța serviciului public prestat. Libertatea, pacea, ordinea și buna guvernare – elementele esențiale ale societății pe care le prețuim – depind în final de îndeplinirea cu bună credință a funcției judiciare. Comunitatea este guvernată de regula statului de drept numai atunci când ea are încredere în integritatea și capacitatea puterii judecătorești. Știind asta, trebuie să aveți o idee înaltă despre importanța funcției dvs. Atunci când munca își pierde caracterul de noutate, când volumul de lucru seamănă cu povara lui Sisif, când tirania amânărilor de pronunțare devine plictisitoare, singura motivație permanentă care vă susține efortul de a continua este faptul că sunteți conștienți că sarcina pe care o aveți de îndeplinit este esențială societății în care trăiți.

Sunteți privilegiați să exercitați atribuțiile acestei funcții și sunteți obligați să le lăsați neîntinse când vine timpul să renunțați la ele. Ceea ce spuneți și ceea ce faceți, în public și, într-o oarecare măsură, în privat, va afecta opinia publicului cu privire la funcția voastră și la respectul pe care ea ar trebui să îl impună. Riscul de a fi oprit în timp ce conduceți către casă întorcându-vă de la o petrecere sau o neconcordanță minoră în declarația de venit pot avea semnificație publică. Standardele pentru soția lui Cezar sunt standardele pe care alții le vor aplica, pe bună dreptate, cu privire la ceea ce spuneți și faceți, și având o idee înaltă despre funcția de judecător, sunt și standardele pe care voi înșivă vi le veți aplica. Iar aceste standarde se aplică la toate materiile, atât mari, cât și mici. Sub unele aspecte, cheltuirea mărunțișului sau achitarea unor cheltuieli importante pot fi chestiuni de mare importanță.

Mână în mână cu înalta stimă pentru funcție merge modestia cu privire la capacitatea voastră de a vă ridica la standardele impuse de predecesori și considerate în prezent obligatorii. Sunt puțini judecători care sunt suficient de încrezători în forțele proprii pentru a nu păstra o îndoială cu privire la propria posibilitate de a atinge nivelul de performanță așteptat de la ei, și până acum niciunul dintre cei care posedă acea încredere în ei înșiși nu a atins acel nivel. Desigur, temerea cu privire la propria capacitate de a vă îndeplini îndatoririle scade odată cu acumularea experienței. Dar aceasta nu se datorează atât mulțumirii de sine, cât acceptării limitelor propriilor abilități. Cu condiția să faceți tot ce puteți, frica de insuficiență profesională poate fi contra-productivă. Modestia intelectuală (chiar atunci când nu este arătată), un simț al datoriei și respectului de sine, expunerea fiecărui pas al procesului judiciar către examinarea din partea publicului și presiunea

colegilor sunt factorii care permit unui judecător să obțină cele mai mari realizări de care este capabil.

..... V-ați alăturat sau vă alăturați acestei elite – o elită de serviciu, și nu una de grandoare socială – iar apartenența dvs. la aceasta poate reprezenta o sursă de mari satisfacții personale și de ceva mândrie. Nu vă veți îmbogăți cu remunerația pe care o veți primi; va trebui să munciți mai greu și mai mult decât majoritatea prietenilor dvs. din afara sistemului judiciar; fiecare cuvânt și acțiune judiciară a dvs. și unele dintre celelalte cuvinte și acțiuni ale dvs. vor fi supuse criticismului public, iar prestigiul public al corpului de judecători poate fi erodat de atacuri atât nejustificate cât și de cele la care nu se răspunde. Însă dacă, la sfârșitul zilei, veți împărtăși, împreună cu colegii mei pe care îi stimați, sentimentul că serviți comunitatea prin administrarea justiției în conformitate cu legea, veți avea satisfacții enorme în viață. Să aveți o inimă bună și cinstită, și totul va merge bine.⁶

⁶ Sir Gerard Brennan, Președinte al curții supreme din Australia, în discursul către the National Judicial Orientation Programme, Wollongong, Australia, 13 octombrie 1996. Textul e disponibil la www.hcourt.gov.au/speeches/brennanj/brennanj_wollong.htm.

ÎNTRUCÂT principala responsabilitate de a promova și a menține standardele înalte ale conduitei judiciare revine în primul rând corpului judiciar din fiecare țară.

Comentariu

Elaborarea unui cod de conduită judiciară

16. Este de dorit ca orice cod de conduită sau o document similar privind principiile aplicabile corpului de judecători să fie formulat chiar de către acesta. Acest lucru ar asigura conformitatea cu principiul independenței justiției și cu cel al separației puterilor în stat. De exemplu, în multe țări, puterea legislativă și cea executivă reglementează modul în care membrii lor trebuie să se comporte și care sunt obligațiile etice ale acestora. Ar fi adecvat ca puterea judecătorească să facă același lucru. Dacă corpul de judecători nu reușește sau omite să își asume răspunderea de a se asigura că membrii săi au standarde înalte de conduită conform așteptărilor, opinia publică și rapiditatea politică le pot determina pe celelalte două puteri să intervină. Dacă se întâmplă acest lucru, principiul independenței justiției ce stă la baza puterii judecătorești și care o susține, poate fi subminat într-o anumită măsură, poate chiar în mod grav.

ȘI ÎNTRUCĂT Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Puterii Judecătorești au menirea de a asigura și de a promova independența justiției și se adresează în primul rând statelor.

Comentariu

Principiile de Bază ale ONU cu privire la Independența Puterii Judecătorești

17. Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Justiției au fost adoptate de către cel de-al șaptelea Congres al Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea Criminalității și la Tratatul Aplicat Infractorilor în septembrie 1985 de la Milano, și „avizate favorabil” de către Adunarea Generală prin rezoluția din 40/32 din 29 noiembrie 1985. În luna următoare, în rezoluția sa 40/46 din 16 decembrie 1985, Adunarea Generală a „salutat” adoptarea Principiilor și a invitat guvernele „să le respecte și să le ia în considerare în cadrul legislației și practicii lor naționale”. Principiile de Bază, care au fost „formulate pentru a asista statele membre în sarcina lor de a asigura și promova independența justiției” sunt următoarele:

INDEPENDENȚA PUTERII JUDECĂTOREȘTI

1. Independența puterii judecătorești trebuie garantată de către stat și consacrată prin Constituție sau prin legile țării. Este de datoria tuturor guvernelor și a celorlalte instituții de a respecta independența corpului de judecători.
2. Judecătorii trebuie să soluționează în mod imparțial cauzele deduse judecății, în baza faptelor și în conformitate cu legea, fără niciun fel de restricții, influențe neadecvate, sugestii, presiuni, amenințări sau amestecuri, fie ele directe sau indirecte, din partea nimănui, indiferent din partea cui ar veni și pe ce motiv.
3. Judecătorii trebuie să aibă competența de a judeca toate chestiunile de natură judiciară și să aibă autoritatea exclusivă de a decide dacă o chestiune dedusă judecății este de competența lor așa cum este aceasta stabilită prin lege.
4. Trebuie interzis orice amestec inadecvat sau nejustificat în procesul judiciar, iar deciziile judecătorești pronunțate de către instanțe nu trebuie să fie supuse revizuirii. Acest principiu nu privește căile legale de atac sau micșorarea ori comutarea de către autoritățile competente a pedepselor aplicate de către instanță, conform legii.
5. Orice persoană ar trebui să aibă dreptul de a fi judecată de către o instanță de drept comun prin procedurile legal stabilite. Nu ar trebui să poată fi înființate instanțe care nu urmează procedurile stabilite în mod corespunzător pentru judecată, cu scopul de a înlocui competența ce aparține instanțelor de drept comun.
6. Principiul independenței justiției dă dreptul și îi obligă pe judecători să se asigure că procedurile judiciare se desfășoară în mod echitabil și cu respectarea drepturilor părților.
7. Este de datoria fiecărui stat membru să asigure resursele adecvate pentru a permite corpului de judecători să își îndeplinească atribuțiile în mod corespunzător.

LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI DE ASOCIERE

8. În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, membrii puterii judecătorești au, la fel ca și ceilalți cetățeni, dreptul la libertatea de exprimare, credință, asociere și adunare, cu condiția, totuși, ca în exercitarea acestor drepturi judecătorii să se comporte întotdeauna în așa fel încât să mențină demnitatea funcției lor și imparțialitatea și independența justiției.

9. Judecătorii sunt liberi să constituie și să adere la asociații ale judecătorilor sau la alte organizații care le reprezintă interesele, le promovează pregătirea profesională și le apără independența judiciară.

CALIFICĂRILE, SELECTAREA ȘI PREGĂTIREA PROFESIONALĂ

10. Persoanele selectate pentru a îndeplini funcția judiciară trebuie să fie caracterizate prin integritate și abilitate și să fi urmat o pregătire corespunzătoare sau specializări în drept. Orice metodă de selecție a judecătorilor trebuie să prevină numirile judecătorești bazate pe motive improprii. În cadrul procesului de selecție a judecătorilor, nu pot fi permise discriminările bazate pe rasă, culoare, sex, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, avere, naștere sau statut, cu excepția cerinței conform căreia candidatul la funcția de judecător trebuie să fie cetățean al țării respective, cerință care nu ar trebui considerată ca discriminatoare.

11. Durata mandatului judecătorilor, independența acestora, siguranța, remunerația adecvată, condițiile de exercitare a funcției, pensiile și vârsta de pensionare, trebuie să fie garantate în mod adecvat prin lege.

12. Judecătorilor, indiferent dacă au fost numiți sau aleși, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul.

13. Promovarea judecătorilor, acolo unde un asemenea sistem există, ar trebui să se bazeze pe factori obiectivi, și în special pe abilități, integritate și experiență.

14. Repartizarea cauzelor către judecători în cadrul instanței este o chestiune internă ce ține de administrarea judiciară.

SECRETUL PROFESIONAL ȘI IMUNITATEA

15. Corpul de judecători trebuie obligat să respecte secretul profesional în legătură cu deliberările lor și cu informațiile confidențiale pe care le cunosc în cadrul îndeplinirii atribuțiilor lor în alt mod decât prin proceduri publice, și nu ar trebui să fie constrânși să depună mărturie în asemenea chestiuni.

16. Fără a afecta vreo procedură disciplinară sau vreun drept de apel sau vreun drept de a primi despăgubiri de la stat, în conformitate cu dreptul național, judecătorii ar trebui să se bucure de imunitate personală față de acțiunile civile pentru despăgubiri materiale formulate în caz de acte neadecvate sau omisiuni ce au avut loc în exercitarea atribuțiilor lor judiciare.

DISCIPLINA, SUSPENDAREA ȘI DESTITUIREA

17. Orice acuzație sau plângere îndreptată împotriva unui judecător în calitatea sa judiciară și profesională ar trebui soluționată cu celeritate și în mod echitabil, în cadrul unei proceduri corespunzătoare. Judecătorul trebuie să aibă dreptul la o audiere echitabilă. Examinarea cauzei în faza inițială ar trebui să fie confidențială, cu excepția cazului în care judecătorul solicită contrariul.

18. Judecătorii ar trebui să facă obiectul suspendării din funcție sau destituirii numai din motive de incapacitate sau pentru comportamente care îi fac nedemni în a-și exercita atribuțiile.

19. Toate procedurile disciplinare, de suspendare sau de destituire ar trebui soluționate în conformitate cu normele conduită judiciară.

20. Deciziile în cadrul procedurilor disciplinare, de suspendare sau de destituire ar trebui să fie supuse revizuirii de către un organism independent. Acest principiu poate să nu se aplice deciziilor pronunțate de către instanța supremă și celor pronunțate de către legislativ în cadrul procedurii de revocare sau a altor proceduri similare.

PRINCIPIILE URMĂTOARE sunt menite să stabilească standarde pentru conduita etică a judecătorilor. Rostul lor este de a-i ghida pe judecători și de a oferi corpului judiciar un cadru de reglementare a conduitei judiciare. Aceste principii au de asemenea menirea de a-i ajuta pe membrii puterii executive și ai puterii legislative, pe avocați și publicul în general să înțeleagă mai bine și să sprijine membrii puterii judiciare. Aceste principii pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în fața unor instituții anume create pentru a asigura respectarea normelor judiciare, instituții ce sunt ele însele independente și imparțiale, și că aceste principii au fost stabilite pentru a completa regulile legale și deontologice existente față de care judecătorii sunt supuși, și nu să le substituie.

Comentariu

Valorile fundamentale și universale

18. Declarația de principii care urmează și care se bazează pe șase valori fundamentale și universale, împreună cu declarațiile de aplicare a fiecărui principiu, sunt menite să ghideze judecătorii și să ofere puterii judecătorești un cadru pentru reglementarea conduitei judiciare, fie printr-un cod deontologic național, fie printr-un alt mecanism. Declarațiile asupra aplicării fiecărui principiu au fost întocmite în așa fel încât să nu fie prea generale, deoarece astfel ar fi furnizat puține îndrumări, și nici prea specifice, deoarece astfel ar fi fost irelevante pentru numeroasele și variatele chestiuni cu care se confruntă un judecător în viața cotidiană. Este totuși posibil ca ele să trebuiască să fie adaptate la împrejurările fiecărui sistem de drept.

Nu orice încălcare impune inițierea acțiunii disciplinare

19. Deși principiile de conduită judiciară sunt menite a fi obligatorii pentru judecători, nu se intenționează ca orice presupusă abatere de la acestea să atragă inițierea acțiunii disciplinare. Nu orice eșec al unui judecător de a se conforma acestor principii va constitui abatere. Oportunitatea exercitării acțiunii disciplinare poate depinde de alți factori, cum ar fi gravitatea abaterii, caracterul repetat al conduitei neadecvate și urmările acesteia asupra celorlalți și asupra întregului sistem judiciar.

Înțelegerea rolului puterii judecătorești

20. Înțelegerea rolului puterii judecătorești în statele democratice, și mai cu seamă înțelegerea faptului că îndatorirea judecătorului este de a aplica legea în mod echitabil și într-o manieră dezinteresată, fără a lua în considerare presiunile sociale sau politice incidente, variază considerabil de la o țară la alta. Prin urmare, nivelul încrederii în activitatea instanțelor nu este uniform. Informarea adecvată despre atribuțiile și rolul judecătorilor poate contribui efectiv la creșterea înțelegerea faptului că instanțele sunt pietrele de temelie ale sistemelor constituționale democratice, precum și la a înțelege limitele activității instanțelor. Aceste principii sunt menite să asiste membrii legislativului și executivului, precum și pe avocați, justițiabili și publicul larg, să înțeleagă mai bine natura funcției judecătorești, standardele înalte de conduită care se cer judecătorilor să le respecte atât în exercitarea funcției lor cât și în afara acesteia, și restricțiile care le sunt impuse judecătorilor în îndeplinirea atribuțiilor.

Necesitatea existenței unor norme de conduită

21. Necesitatea identificării unor standarde de conduită adecvate pentru funcția judecătorească a fost explicată de către un judecător, după cum urmează:

Nimeni nu se îndoiește de faptul că judecătorii trebuie să se comporte conform unor anumite reguli atât în exercitarea funcției cât și în afara acesteia. Sunt acestea doar așteptări ca un judecător să se comporte decent de bună voie la nivel personal, sau se

așteaptă ca un anumit standard de conduită să fie respectat de către un anumit grup profesional în interesul propriu și în cel al comunității? Întrucât aceasta este o întrebare fundamentală, este necesar să facem niște observații elementare.

Alcătuim un grup deosebit în cadrul comunității. Noi suntem o parte selectă dintr-o profesie onorabilă. Ni se încredințează zi de zi exercitarea unei puteri considerabile. Exercițarea acesteia are efecte dramatice asupra vieților și destinilor celor care ajung în fața noastră. Cetățenii nu pot fi siguri că ei sau destinul lor nu va depinde într-o zi de judecata noastră. Ei nu vor voi ca această putere să fie acordată unei persoane a cărei cinste sau capacitate sau ale cărei standarde personale sunt îndoielnice. Pentru continuitatea sistemului de drept așa cum îl știm, este esențială existența unor norme de conduită pentru judecători, atât în exercitarea funcției cât și în afara ei, care să fie concepute pentru a păstra încrederea în îndeplinirea acestor așteptări.⁷

⁷ J.B. Thomas, *Judicial Ethics in Australia* (Sydney, Law Book Company, 1988), p.7.

INDEPENDENȚA

Principiul:

Independența justiției este premisa statului de drept și o garanție fundamentală a procesului echitabil. În consecință, judecătorul va apăra și va servi ca exemplu de independență a justiției, atât sub aspect individual, cât și sub aspect instituțional.

Comentariu

Funcția judiciară nu este un privilegiu, ci o responsabilitate

22. Independența justiției nu este un privilegiu sau o prerogativă personală a fiecărui judecător. Ea este responsabilitatea impusă fiecărui judecător care îi permite să soluționeze o cauză în mod onest și imparțial în baza legii și a probelor, fără presiuni sau influențe externe și fără frică de vreo imixtiune. Esența principiului independenței justiției este libertatea deplină a judecătorului de a judeca și soluționa cauzele deduse instanței; nimeni din afară - nici guvernul, nici grupurile de presiune, niciun individ sau chiar niciun alt judecător - nu ar trebui să se amestece, sau să încerce să se amestece, în modul în care un judecător conduce o cauză și ia o decizie.⁸

Independență individuală și instituțională

23. Independența justiției se referă atât la independența individuală cât și la cea instituțională necesară în procesul decizional. Independența justiției este așadar atât o stare de spirit cât și un set de reguli instituționale și operaționale. Cel dintâi aspect se referă la independența judecătorului în fapt; cel de-al doilea aspect se referă la definirea relațiilor dintre puterea judecătorească și alții, mai cu seamă celelalte puteri din stat, cu scopul de a asigura independența atât în realitate, cât și în aparență. Relația dintre aceste două aspecte ale independenței justiției este aceea conform căreia un judecător poate avea acea stare de spirit, însă dacă instanța pe care o prezidează nu este independentă de celelalte puteri din stat în privința aspectelor esențiale pentru funcționarea sa, judecătorul nu poate spune că este independent.⁹

Independența se distinge de imparțialitate

24. Conceptele de „independență” și „imparțialitate” sunt foarte strâns legate, dar totodată separate și diferite. „Imparțialitatea” se referă la o stare de spirit sau o atitudine a instanței în legătură cu chestiunile și părțile dintr-o anumită cauză. Cuvântul „imparțial” presupune absența părtinirii, reală sau aparentă. Cuvântul „independență” reflectă sau întruchipează valoarea constituțională tradițională a independenței. Ca atare, ea înseamnă nu numai o stare de spirit sau o atitudine în exercitarea propriu-zisă a atribuțiilor judecătorești, ci și un statut sau o relație cu alții, în special cu executivul, care se bazează pe condiții sau garanții obiective.

Judecătorii nu se supun guvernelor

25. Consacrarea prin constituție a independenței justiției nu creează și nu menține în mod automat cu corp judecătoresc independent. Independența justiției trebuie recunoscută și respectată de către toate cele trei puteri. În special, puterea judecătorească trebuie să recunoască faptul că judecătorii nu trebuie să se supună guvernelor zilei.

⁸ Vezi *R v Beauregard*, Supreme Court of Canada, [1987] LRC (Const) 180 la 188, per Chief Justice Dickson.

⁹ Vezi *Valente v The Queen*, Supreme Court of Canada, [1985] 2 SCR 673.

Ei văd cum guvernele vin precum apa și pleacă precum vântul. Ei nu sunt datori să dea dovadă de loialitate miniștrilor, nici măcar de loialitatea temporară pe care o datorează funcționarii publici. . . Judecătorii sunt și ei supușii cuiva, însă nu Primului Ministru, ci legii și concepției lor referitoare la interesul public. Acestei legi și acestei concepții datorează credință. În aceasta stă puterea și slăbiciunea lor, valoarea lor și riscul lor.¹⁰

După cum a observat un judecător în timpul celui de-al Doilea Război Mondial,¹¹

În această țară, printre zgomotele armelor, legile nu sunt tăcute. Ele pot fi schimbate, însă vorbesc aceeași limbă pe timp de război ca și pe timp de pace. Dintotdeauna, unul dintre stâlpii libertății, unul dintre principiile libertății pentru care ne luptăm acum, a fost acela conform căruia judecătorii trebuie să nu fie servili persoanelor și trebuie să stea între subiect și orice tentativă de încălcare a libertății acestuia de către executiv, mereu atenți ca orice acțiune coercitivă să fie justificată legal.

Condițiile independenței justiției

26. Pentru a stabili dacă puterea judecătorească poate fi considerată „independentă” de celelalte ramuri ale guvernării, se iau în considerare de obicei, printre altele, modul în care sunt numiți membrii săi, durata mandatului acestora, condițiile de exercitare a funcției, existența garanțiilor împotriva presiunilor externe și împrejurarea dacă instanța este percepută ca fiind independentă.¹² Sunt trei condiții minime pentru independența justiției:

(a) Siguranța funcției: de exemplu, mandatul judecătorului, indiferent că este pe viață, până la vârsta pensionării, sau pe durată determinată, trebuie să fie protejat față de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau a altei autorități competente în procedura de numire.

(b) Siguranța financiară: de exemplu, dreptul la salariu și pensie sunt stabilite prin lege și nu pot fi subiect al unor intervenții arbitrare din partea executivului într-o manieră care ar putea afecta independența justiției. Totuși, în limitele acestei cerințe, guvernele pot păstra autoritatea de a concepe planuri de remunerare care să fie specifice pentru diferite tipuri de instanțe. În consecință, existența mai multor scheme de remunerare poate îndeplini la fel de bine cerința siguranței financiare, dacă se protejează esența acestei condiții.

(c) Independența instituțională: de exemplu, independența în ceea ce privește chestiunile administrative legate direct de exercitarea funcției judecătorești. Nicio forță din exterior nu poate fi abilitată să se amestece în chestiunile ce țin direct și imediat de atribuțiile de judecată, cum ar fi de exemplu repartizarea judecătorilor,¹³ organizarea ședințelor de judecată și programarea dosarelor spre soluționare. Deși trebuie să existe anumite relații instituționale între puterea judecătorească și executiv, aceste relații nu trebuie să afecteze libertatea justiției de a soluționa cazuri individuale și de a garanta respectarea legii și a valorilor constituționale.¹⁴

¹⁰ A.G. Griffith, *The Politics of the Judiciary*, 3rd ed. (London, Fontana Press, 1985), p.199.

¹¹ *Liversidge v. Anderson*, House of Lords, United Kingdom [1942] AC 206 at 244, per Lord Atkin.

¹² *Langborge vs Suedia*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1989) 12 EHRR 416.

¹³ În cauza *The Queen vs Liyanage* (1962) 64 NLR 313, Curtea Supremă din Ceylon (în prezent Sri Lanka) a reținut că o lege care permitea ministrului justiției să numească judecătorii care urma să soluționeze o anumită cauză era *ultra vires* față de Constituție deoarece constituia un amestec în exercitarea puterii judecătorești ce aparține numai judecătorilor.

¹⁴ Vezi *Valente vs The Queen*, Curtea Supremă a Canadei, [1985] 2 SCR 673.

Aplicare:

- 1.1 Judecătorul trebuie să își exercite funcția judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor și în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări și fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni și sub ce motiv.**

Comentariu

Influențele externe nu trebuie să influențeze judecata

27. Încrederea în justiție are de suferit dacă procesul de luare a deciziei judecătorești este perceput ca fiind supus unor influențelor externe necorespunzătoare. Este esențial pentru independența justiției și pentru păstrarea încrederii populației în sistemul de justiție ca nici executivul, nici legislativul și nici judecătorul să nu dea impresia că deciziile judecătorești ar putea fi astfel influențate. Influențele la care poate fi supus un judecător variază la infinit. Îndatorirea judecătorului este de a aplica legea așa cum el o înțelege, pe baza propriei evaluări a faptelor, fără temeri sau favoruri și fără a ține cont dacă decizia finală va fi populară ori nu. De exemplu, ca răspuns la o afirmație conform căreia societatea sud-africană nu considera pedeapsa cu moartea pentru cazurile extreme de crimă ca fiind o formă de pedeapsă crudă, inumană sau degradantă, Președintele Curții Constituționale din Africa de Sud a precizat:¹⁵

Problema pe care o avem noi, totuși, nu este a decide ce soluție consideră majoritatea sud-africanilor că este adecvată. Trebuie să decidem dacă Constituția permite pronunțarea unei astfel de hotărâri. Opinia publică poate avea o anumită relevanță în demersul nostru, însă ea în sine nu poate înlocui obligația cu care sunt investite instanțele de a interpreta Constituția și de a-i respecta prevederile fără temeri sau favoruri. Dacă ar fi ca opinia publică să decidă, nu ar mai fi nevoie de o formă de judecată constituțională . . . Curtea nu își poate permite să fie deturnată de la obligația sa de a acționa ca un garant independent al Constituției, făcând alegeri în baza a ceea ce va fi pe placul publicului.

Judecătorul trebuie să acționeze indiferent de aprobarea sau criticile publicului

28. Se întâmplă ca o cauză să dea naștere la controverse în public, cu o amplă prezentare în mass media, iar judecătorul se poate găsi într-o poziție asemănătoare cu cea din mijlocul unei furtuni. Uneori o mare publicitate poate fi considerabil îndreptată spre obținerea unui rezultat dorit. Totuși, în exercitarea funcției judiciare, judecătorul trebuie să fie imun față de efectele acestei publicități. Judecătorul trebuie să nu țină cont dacă legile ce trebuie aplicate, sau părțile la proces, se bucură sau nu de popularitate în rândul publicului, al mass media, al funcționarilor guvernamentali, sau al prietenilor ori a familiei judecătorului însuși. Judecătorul nu trebuie să se încline după interese partizane, vociferările publicului sau frica de critică. Independența justiției presupune independență față de toate formele de influență exterioară.

Orice încercare de influențare a soluției trebuie respinsă

29. Toate încercările de a convinge instanța trebuie făcute numai în mod public în sala de judecată, de către părțile la proces sau avocații lor. Judecătorul poate fi supus ocazional eforturilor altor persoane, din afara instanței, de a-i influența deciziile în ceea ce privește cauzele aflate în curs de soluționare. Indiferent dacă sursa este una ministerială, politică, oficială, jurnalistică, familială sau de orice altă natură, toate aceste eforturi trebuie respinse în mod ferm. Aceste amenințări la adresa independenței justiției pot lua uneori forma unor încercări subtile de a influența modul în care judecătorul ar trebui să abordeze o anumită cauză sau a unor încercări de a câștiga favoarea judecătorului într-un anumit mod. Orice astfel de încercări exterioare, fie ele directe sau indirecte, de

¹⁵ S v. *Makwanyane*, Constitutional Court of South Africa, 1995 (3) S.A. 391, per President Chaskalson.

a-l influența pe judecător, trebuie respinse. În unele cazuri, mai ales dacă încercările sunt repetate deși au fost respinse, judecătorul ar trebui să le semnaleze autorităților competente. Judecătorul nu trebuie să permită relațiilor sale familiale, sociale sau politice să îi influențeze vreo decizie judiciară.

Cum se determină influența improprie

30. Poate fi dificil de stabilit ce anume constituie influență improprie. Când încearcă să găsească un echilibru adecvat, de exemplu, între necesitatea de a proteja procedurile judiciare împotriva distorsiunilor și a presiunii, venind fie din surse politice, ale presei sau de altă natură, și interesele de a discuta deschis chestiunile de interes public în viața publică și într-o presă liberă, judecătorul trebuie să accepte că este o figură publică și nu trebuie să pară prea sensibil sau prea fragil. Criticile adresate persoanelor cu funcții publice sunt ceva obișnuit într-o democrație. În limitele legii, judecătorii nu ar trebui să se aștepte să fie imuni la criticile la adresa deciziilor pe care le iau, motivelor care au stat la baza lor, și modului în care conduc judecarea unei cauze.

1.2 Judecătorul trebuie să fie independent în relațiile cu societatea în general, și în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care îl are de soluționat.

Comentariu

Izolarea completă nu este posibilă și nici benefică

31. Cât de independent de societate ar trebui să fie judecătorul? Vocația de judecător a fost descrisă odată ca fiind „ca un fel de preoție”.¹⁶ Un alt judecător a scris că „președintele curții supreme intră într-o mănăstire și se limitează la activitatea sa judiciară”.¹⁷ Asemenea constrângeri pot fi considerate ca fiind mult prea exigente în prezent, deși regimul impus judecătorului este probabil „monastic din multe puncte de vedere”.¹⁸ Deși judecătorul trebuie să aibă un stil de viață și o conduită mai severă și mai restrictivă decât alți oameni, ar fi nerezonabil să se aștepte ca el să se retragă complet din viața publică către o viață cu totul privată, centrată în jurul casei, familiei și prietenilor. Izolarea totală a judecătorului de comunitatea în care trăiește nu este nici posibilă, nici benefică.

Legătura cu comunitatea este necesară

32. Dacă nu se pune problema ca judecătorul să stea închis ermetic în casă după terminarea orelor de lucru, el va fi expus la o serie de factori care formează opinii, și este posibil să își formeze opinii și prin contactele cu prietenii, colegii și mass media. Într-adevăr, cunoașterea publicului este esențială pentru buna administrare a justiției. Judecătorul nu numai că își îmbogățește cunoștințele despre lumea reală; ci însăși natura dreptului modern impune ca judecătorul „să trăiască, să respire, să gândească și să împărtășească opiniile în acea lume”.¹⁹ În zilele noastre, rolul judecătorului merge mai departe de soluționarea conflictelor. Judecătorul este tot mai des solicitat să se ocupe de chestiuni mai ample ce țin de valorile sociale și de drepturile omului, să ia decizii în chestiuni controversate de ordin moral, și toate acestea în cadrul unei societăți din ce în ce mai pluraliste. Un judecător care nu este la curent cu toate acestea riscă să fie mai puțin eficient. Nu va folosi nici dezvoltării personale a judecătorului și nici interesului public dacă judecătorul este izolat în mod nejustificat de comunitatea pe care o servește. Normele juridice reclamă deseori aplicarea testului persoanei rezonabile. Stabilirea judiciară a faptelor, care constituie o parte importantă din activitatea judecătorului, necesită evaluarea probelor în lumina simțului comun și al experienței. Așadar, judecătorul ar trebui, în măsura în care acest lucru este conform cu rolul special al judecătorului, să păstreze legături strânse cu comunitatea.

Dilema etică

33. Această dilemă etică a fost rezumată foarte succint:²⁰

Se poate cere membrilor sistemului judiciar ca, pe de o parte să fie caracterizați de, sau să fi dobândit în mare măsură, calități cum sunt tactul, umilința, fermitatea, sensibilitatea, simțul comun și rigurozitatea intelectuală, fără ca pe de altă parte să fie percepuți ca fiind distanți, inhibați, mecanici, izolați, fără umor sau încrezuți? Cu siguranță, a ocupa simultan rolurile de cetățean exemplar și de cetățean obișnuit pare ceva imposibil. Conduita pe care unii o laudă ca fiind civilizată și cuviincioasă, alții o vor denigra ca fiind rigidă și formală. Dimpotrivă, ceea ce unii condamnă ca fiind comportament nedemn ce dă dovadă de lipsă de respect pentru funcția judiciară, alții vor aclama pentru că arată faptul că judecătorii au simțul umorului și capacitatea de a nu se lua pe ei înșiși prea în serios.

¹⁶ Lord Hailsham, Lordul Cancelar al Angliei, citat în A.R.B. Amerasinghe, *Judicial Conduct Ethics and Responsibilities* (Sri Lanka, Vishvalekha Publishers, 2002), p.1.

¹⁷ William H. Taft, Chief Justice of the United States Supreme Court, citat în David Wood, *Judicial Ethics: A Discussion Paper* (Victoria, Australian Institute of Judicial Administration Incorporated, 1996), p.3.

¹⁸ Michael D. Kirby, judecător la Înalta Curte a Australiei, citat în David Wood, *Judicial Ethics*, 3.

¹⁹ Vezi United States of America, Supreme Court of Wisconsin, Judicial Conduct Advisory Committee, *Opinion 1998-10R*.

²⁰ David Wood, *Judicial Ethics*, p.2.

Oliver Wendell Holmes a fost poate cu mult înaintea timpului său când îi sfătuia pe judecători să „împărtășească pasiunea și acțiunea vremurilor [lor] cu riscul de a fi judecați pentru că nu au trăit”.

Un exemplu de bună practică

34. Modul în care un judecător ar trebui să răspundă necesităților comunității în general este exemplificat în următoarele îndrumări ce au fost recomandate de către un comitet consultativ în materie de etică judiciară dintr-o jurisdicție în cadrul căreia judecătorii sunt deseori contactați de către membrii unor anumite grupuri de interese în vederea unor întrevederi cu ușile închise:²¹

1. Nu este obligatoriu ca judecătorul să dea curs cererilor de a avea întrevederi în particular.
2. Judecătorul va fi sfătuit să întrebe care este scopul întrevederii, înainte de a decide dacă să dea curs cererii.
3. Judecătorului trebuie să analizeze dacă la întrevedere ar trebui să participe și membri ai acuzării și ai apărării. De multe ori, întrevederile solicitate se referă la chestiuni penale (de ex. reprezentanți ai „Asociației Mamelor împotriva Conducătorului în Stare de Ebrietate”).
4. Cererea venită din partea grupului de interese ar trebui formulată în scris, pentru a se evita orice neînțelegeri, iar judecătorul ar trebui să accepte întrevederea tot în scris, precizând regulile de bază pentru desfășurarea discuțiilor.
5. Interzicerea absolută a comunicărilor *ex parte* referitor la anumite cauze trebuie respectată și trebuie expusă în mod clar solicitantului înainte de începerea întrevederii.
6. Judecătorul trebuie să analizeze posibilitatea prezenței la întrevedere a unui grefier-stenograf. Acest lucru ar evita orice neînțelegeri viitoare privind chestiunile discutate în cadrul acesteia. De asemenea, în acest mod judecătorul ar fi ferit de încurcături în cazul în care ulterior s-ar pretinde că a făcut anumite afirmații.

Încrederea societății este esențială

35. Independența judecătorească presupune imparțialitate totală din partea judecătorului. În soluționarea oricărei cauze privind părțile, judecătorul trebuie să nu aibă nicio legătură, înclinație sau părtinire care să afecteze – sau să poată fi percepută ca afectând – capacitatea sa de a judeca în mod independent. În această privință, independența justiției reprezintă o detaliere a principiului fundamental conform căruia „nimeni nu poate fi judecător în propria cauză”. Semnificația acestui principiu este cu mult dincolo de interesele părților dintr-o anumită cauză, din moment ce societatea în ansamblul ei trebuie să poată avea încredere în justiție.

²¹ United States of America, Supreme Court of Wisconsin, Judicial Conduct Advisory Committee, *Opinion 1998-13*.

1.3 Judecătorul nu numai că trebuie să nu aibă legături nepotrivite și să nu fie influențat de puterea executivă și de cea legislativă, ci trebuie să și apară astfel în ochii unui observator rezonabil.

Comentariu

Separarea puterilor sau a funcțiilor

36. Esența conceptului de independență a justiției este reprezentată de teoria separației puterilor: Justiția, fiind unul dintre cei trei piloni fundamentali și egali dintr-un stat democratic modern, ar trebui să funcționeze independent de celelalte două: legislativul și executivul. Relația dintre cele trei puteri publice ar trebui să fie una de respect reciproc, fiecare recunoscând și respectând rolul celorlalte. Acest lucru este necesar deoarece justiția are un rol și funcții importante în raport cu celelalte două puteri. Ea se asigură că guvernul și administrația răspund pentru acțiunile lor și, în ceea ce privește legislativul, este implicată în a asigura corectitudinea punerii în aplicare a legilor și, acolo unde este cazul, în asigurarea conformității acestor legi cu constituția ori cu convențiile regionale și internaționale care fac parte din dreptul intern. Spre a-și putea îndeplini rolul în aceste privințe și pentru a se asigura exercitarea în deplină libertate, fără restricții, a funcției sale de judecată în mod legal și independent, corpul judecătorilor trebuie să fie liber de legături și influențe necorespunzătoare din partea celorlalte puteri în stat. Astfel, independența este garanția imparțialității.

Percepția populației asupra independenței justiției

37. Este important ca puterea judecătorească să fie percepută ca fiind independentă, și ca testul de independență să ia în considerare și această percepție. Este vorba despre percepția dacă o anumită instanță se bucură de condițiile sau garanțiile obiective esențiale ale independenței justiției, și nu de percepția modului în care va acționa de fapt, indiferent dacă beneficiază de aceste condiții sau garanții. O persoană care dorește să conteste independența unei instanțe nu are nevoie să dovedească o lipsă concretă a independenței, deși o asemenea dovadă ar fi decisivă. În schimb, testul folosit în acest scop este același cu cel folosit pentru a stabili dacă cel care ia decizia este părținitor. Întrebarea este dacă un observator rezonabil ar (sau în anumite sisteme de drept "ar putea") percepe instanța ca fiind independentă. Deși independența justiției este o stare sau o relație bazată pe condiții sau garanții obiective, ea este la fel de mult și o stare de spirit sau o atitudine în exercitarea concretă a atribuțiilor judecătorești, testul de independență este acela dacă instanța poate fi percepută rezonabil ca fiind independentă.

Câteva exemple de legături și influențe nepotrivite

38. Mai jos sunt câteva exemple de „legături nepotrivite și influențe din partea” executivului și a legislativului, așa cum au fost ele stabilite de către instanțe sau de către comitetele consultative în probleme de etică judiciară. Ele sunt oferite ca îndrumări. În fiecare cauză, rezultatul depinde de toate împrejurările cauzei testate potrivit modului în care aceste împrejurări ar putea fi percepute de către un observator rezonabil:

(a) Dacă un parlamentar scrie unui judecător pentru a-l informa despre interesul său, în numele unui alegător, față de soluționarea cu celeritate și justețe a unui proces de divorț și de încredințare a copiilor în care alegătorul este parte, judecătorul poate răspunde la această scrisoare prin a-l informa pe membrul legislativului - personal sau, de preferință, printr-un reprezentant - cu privire la faptul că principiile conduite judiciare interzic judecătorului să primească, să ia în considerare sau să răspundă la astfel de comunicări. Scopul interdicției cuprinde și răspunsul la întrebarea unui membru al legislativului referitoare la stadiul unei cauze sau la data la care se va pronunța decizia, deoarece un astfel de răspuns creează aparența că membrul legislativului îl poate influența pe judecător să

grăbească luarea unei decizii și, astfel, că ar putea obține o soluție părtinitoare, în favoarea unei anumite părți din proces.²²

(b) Nu este conform cu principiul independenței justiției ca un judecător să accepte, în timpul unei perioade de lipsă, o angajare cu normă întreagă la un nivel înalt, unde se concep politicile publice, din cadrul executivului sau al legislativului (de exemplu, în calitate de consilier specializat pe probleme de reformă a administrării justiției). Oscilarea între funcțiile înalte executive și legislative și cea judecătorească promovează chiar genul de combinație a atribuțiilor care se dorea evitată prin conceptul separației puterilor în stat. Această combinație este de natură să afecteze percepția judecătorului, și percepția funcționarilor cu care lucrează judecătorul, în ceea ce privește rolul independent al judecătorului. Chiar dacă nu este așa în realitate, acceptarea unei astfel de detașări va afecta negativ percepția publicului asupra independenței instanțelor față de executiv și de legislativ. Această angajare este diferită de situația în care judecătorul a îndeplinit o funcție în cadrul executivului sau al legislativului înainte de a deveni judecător, și de situația în care judecătorul îndeplinește astfel de funcții după ce a încetat din funcția de judecător. În aceste cazuri, procedurile de numire sau demisie asigură o linie clară de demarcație pentru judecător, și pentru observatorii sistemului judiciar, între exercitarea unei funcții în cadrul unei anumite puteri în stat și exercitarea unei funcții în alta.²³

(c) În cazul în care soția judecătorului sau soțul judecătoarei este politician activ, judecătorul trebuie să rămână suficient de distanțat de conduita membrilor familiei sale pentru a se asigura că publicul nu are percepția conform căreia judecătorul susține un anumit candidat politic. Dacă soțul participă la întruniri de ordin politic, judecătorul nu îl poate însoți. Astfel de întruniri nu ar trebui să aibă loc în casa judecătorului. Dacă soțul insistă asupra ținerii unei astfel de întruniri în casa judecătorului, acesta din urmă trebuie să ia toate măsurile rezonabil așteptate pentru a se distanța de această manifestare, inclusiv de a evita să fie văzut de către participanți în timpul întrunirii, ceea ce ar putea însemna, dacă este necesar, să plece de acasă pe durata unor astfel de evenimente. Orice contribuție politică făcută de soț trebuie făcute în numele soțului din fondul său separat și nu, de pildă, dintr-un cont al cărei titular este împreună cu judecătorul. Trebuie menționat că asemenea activități nu îmbunătățesc imaginea publică a instanțelor sau a administrării justiției.²⁴ Pe de altă parte, în asemenea cazuri, este posibil ca participarea de către judecător împreună cu soțul sau soția la o manifestare pur ceremonială, de exemplu la deschiderea parlamentului sau la o recepție oferită unui șef de stat, să nu fie nepotrivită, în funcție de împrejurări.

(d) O practică prin care ministrul justiției acordă, sau recomandă acordarea, unui titlu onorific unui judecător pentru activitatea sa judiciară, încalcă principiul independenței justiției. Recunoașterea discreționară a activității judiciare a unui judecător de către executiv fără participarea substanțială a puterii judecătorești, atât timp cât acesta este încă în funcția de judecător, reprezintă un pericol pentru independența justiției.²⁵ Pe de altă parte, acordarea unui titlu onorific civil de către, sau la recomandarea, unui organ înființat ca independent de guvern ar putea fi considerată acceptabilă, în funcție de împrejurări.

(e) Plata de către executiv a unei „prime” (de ex, un anumit stimulent) unui judecător în legătură cu administrarea justiției, este incompatibilă cu principiul independenței judecătorești.²⁶

(f) Dacă, în cadrul unui proces în instanță, se pune o întrebare privind interpretarea unui tratat internațional, iar instanța declară că interpretarea tratatelor nu este de competența sa și solicită opinia ministrului afacerilor externe, iar apoi pronunță o hotărâre în funcție de această opinie, instanța s-a bazat în fapt pe un reprezentant al executivului pentru a da o soluție la problema juridică ce i-a fost dedusă spre judecată. Faptul că ministrul s-a implicat în soluția din cauză într-un mod care este decisiv și care nu poate fi contestat de către părți, înseamnă că respectiva cauză nu a fost soluționată de către o instanță independentă cu deplină jurisdicție.²⁷

²² Vezi United States of America, Commonwealth of Virginia Judicial Ethics Advisory Committee, *Opinion 2000-7*.

²³ Vezi United States of America, The Massachusetts Committee on Judicial Ethics, *Opinion No.2000-15*.

²⁴ Vezi United States of America, The Massachusetts Committee on Judicial Ethics, *Opinion No.1998-4*.

²⁵ Decision of the Constitutional Court of Hungary, 18 October, 1994, Case No.45/1994, (1994) 3 *Bulletin on Constitutional Case-Law*, 240.

²⁶ Decision of the Constitutional Court of Lithuania, 6 December 1995, Case No.3/1995, (1995) 3 *Bulletin on Constitutional Case-Law*, 323.

²⁷ *Beaumontin vs Franța*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1984) 19 EHRR 485.

1.4 În exercitarea atribuțiilor sale judiciare, judecătorul trebuie să fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu deciziile sale, pe care el este obligat să le ia independent.

Comentariu

Judecătorul trebuie să fie independent de alți judecători

39. Sarcina de a judeca presupune un anumit grad de autonomie ce implică numai conștiința judecătorului.²⁸ Așadar, independența justiției necesită nu numai independența puterii judecătorești ca instituție față de celelalte puteri în stat; ci mai necesită și ca judecătorii să fie independenți unii față de ceilalți. Cu alte cuvinte, independența justiției depinde nu numai de lipsa influențelor nepotrivite venite din exterior, ci și de lipsa influențelor nepotrivite care ar putea în unele situații să vină din acțiunile sau atitudinea altor judecători. Deși judecătorul poate găsi uneori că este util să afle părerea unui coleg la modul ipotetic, totuși procesul decizional judecătoresc este responsabilitatea fiecărui judecător, inclusiv a fiecăruia dintre judecătorii ce fac parte din același complet de judecată.

Organizarea ierarhică a justiției este irelevantă

40. În îndeplinirea atribuțiilor sale, judecătorul nu este angajatul nimănu. El sau ea slujește și răspunde numai în fața legii și a propriei sale conștiințe, pe care judecătorul este obligat să o examineze în mod constant. Este o axiomă faptul că, în afara căilor de atac, judecătorul care soluționează o cauză nu îndeplinește niciun ordin sau indicație venită din partea unui terț, fie dinăuntru, fie din afara puterii judecătorești. Nicio organizare ierarhică a justiției și nicio diferență de grad sau rang nu poate afecta în vreun mod dreptul unui judecător de a pronunța hotărâri în mod liber, fără a fi influențat de considerații sau influențe extrinseci.

Judecătorul nu este obligat să raporteze motivele cauzelor

41. Obligația de a răspunde în fața oricui, și în special în fața unei persoane care ar putea fi prejudiciată de acțiunea judecătorului, este contrară independenței justiției. Cu excepția motivărilor judecătorești sau a altor proceduri prevăzute de lege, judecătorul nu este obligat să își justifice soluția, nici chiar față de alți membri ai sistemului judecătoresc. Dacă o decizie judecătorească dă dovadă de atâta incompetență încât să justifice inițierea acțiunii disciplinare, în acest caz foarte rar judecătorul nu este obligat să „raporteze”, ci să răspundă unei acuzații sau unei anchete formale desfășurate conform legii.

Examinarea corespunzătoare a cauzei este prioritară „productivității”

42. Sistemele de inspecție judecătorească, în țările în care acestea există, trebuie să nu se ocupe de fondul soluțiilor sau de corectitudinea deciziilor luate în particular și ar trebui să nu îl determine pe judecător, pe motivul eficienței, a plasa productivitatea înaintea îndeplinirii corespunzătoare a rolului său, care este acela de a pronunța o decizie în urma unei examinări atente a fiecărei cauze, potrivit legii și fondului speței.

²⁸ Roger Perrot, “The role of the Supreme Court in guaranteeing the uniform interpretation of the law”, Sixth Meeting of the Presidents of European Supreme Courts, Warsaw, October 2000.

1.5 Judecătorul va încuraja și va susține garanțiile necesare pentru a-și îndeplini atribuțiile judecătorești în scopul de a menține și de a întări independența instituțională și funcțională a corpului judiciar.

Comentariu

Rezistența la încercările de subminare a independenței justiției

43. Judecătorul trebuie să fie vigilent față de orice încercări de a se submina independența sa instituțională sau funcțională. Deși trebuie avut grijă să nu se riște trivializarea independenței judecătorești prin invocarea oricând a acesteia în opoziție cu orice propunere de schimbare în aranjamentele instituționale ce interesează justiția, judecătorul ar trebui să fie un apărător de neclintit al propriei independențe.

Încurajarea conștientizării publicului cu privire la independența justiției

44. Judecătorul trebuie să fie conștient că nu toată lumea este familiarizată cu aceste concepte și cu impactul lor asupra responsabilităților judiciare. Educarea publicului în legătură cu puterea judecătorească și cu independența justiției devine astfel o sarcină importantă atât pentru guvern și instituțiile acestuia cât și pentru puterea judecătorească însăși, deoarece neînțelegerile pot afecta negativ încrederea populației în Justiție. Este posibil ca populația să nu obțină din mass media o perspectivă pe deplin echilibrată asupra principiului independenței justiției, deoarece media poate înfățișa puterea judecătorească în mod incorect ca fiind un sistem de apărare a judecătorilor față de orice formă de control sau dezbateră publică referitoare la acțiunile lor. Judecătorul trebuie deci, în interesul publicului, să profite de ocaziile adecvate pentru a ajuta publicul să înțeleagă fundamentala importanță a independenței justiției.

1.6 Judecătorul va manifesta și va promova înalte standarde de conduită judiciară în scopul de a întări încrederea publicului în corpul judiciar, încredere fundamentală pentru a menține independența justiției.

Comentariu

Standardele înalte de conduită judiciară mențin încrederea populației

45. Acceptarea de către public și sprijinirea de către acesta a deciziilor luate de instanță depinde de încrederea publicului în integritatea și independența judecătorului. Această încredere depinde, la rândul ei, de păstrarea de către judecător a unui standard înalt de conduită în instanță. Judecătorul trebuie așadar să demonstreze și să promoveze un standard înalt de conduită judiciară ca un element important în asigurarea independenței justiției.

Cerințele minime pentru un proces echitabil

46. Acest standard înalt de conduită judiciară reclamă respectarea garanțiilor minime ale procesului echitabil. De exemplu, judecătorul trebuie să recunoască dreptul părții:²⁹

- (a) de a fi notificată în mod adecvat cu privire la natura și scopul procesului;
- (b) de a avea posibilitatea să își pregătească susținerile;
- (c) de a prezenta argumente și probe, și de a răspunde la argumentele și probele aduse de adversari, fie în scris, fie oral, fie în ambele moduri;
- (d) de a se consulta cu și de a fi reprezentată de un avocat sau alte persoane calificate alese, în toate etapele procesului;
- (e) de a se consulta cu un interpret în toate etapele procesului, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în instanță;
- (f) ca drepturile sau obligațiile sale să fie stabilite numai printr-o decizie bazată exclusiv pe probele de care au luat cunoștință părțile în cadrul unor proceduri publice;
- (g) la pronunțarea unei decizii fără întârzieri nejustificate. Decizia astfel pronunțată și motivarea acesteia să fie comunicate părților în mod adecvat; și
- (h) de a formula apel sau de a solicita aprobarea inițierii apelului împotriva hotărârilor primei instanțe, la o instanță superioară, cu excepția cazului când decizia este chiar a ultimei instanțe de apel.

Privarea de libertate trebuie să fie conformă cu legea

47. Judecătorul trebuie să nu priveze pe nimeni de libertate decât în cazurile și conform procedurilor prevăzute de lege. În mod corespunzător, o dispoziție judecătorească prin care o persoană este privată de libertate trebuie luată numai după evaluarea obiectivă a necesității și rezonabilității luării acestei măsuri. În mod asemănător, detenția dispusă cu rea-credință, sau prin omisiunea de a aplica în mod corect legea relevantă, este la fel de arbitrară ca desfășurarea procesului fără examinarea obiectivă a probelor pertinente.

²⁹ Vezi Proiectul UN Body of Principles on the Right to a Fair Trial and a Remedy, UN document E/CN.4/Sub.2/1994/24 of 3 June 1994.

Drepturile persoanelor acuzate

48. Articolul 14, paragraf 1, din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice definește dreptul la un proces echitabil. El recunoaște faptul că „toate persoanele” sunt „egale” în fața instanțelor și au dreptul la un „proces echitabil și public” pentru judecarea oricăror „acuzatii penale” sau pentru stabilirea „drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil” de către o instanță „competentă, independentă și imparțială înființată prin lege”.³⁰

49. Articolul 14, paragrafele 2-7, și articolul 15 din Pact cuprind următoarele dispoziții speciale ale principiului general al procesului echitabil prevăzut de articolul 14, paragraf 1 care privesc numai procesele penale. Ele se aplică în toate etapele procesului penal, inclusiv în cadrul procedurii preliminară, dacă aceasta există, în cadrul procedurilor de trimitere în judecată, și în toate stadiile judecării. Totuși, ele reprezintă garanții minime, a căror respectare nu este întotdeauna suficientă pentru a asigura echitatea procesului. Aceste dispoziții cuprind:

- (a) Dreptul de a fi prezumat nevinovat cât timp vinovăția nu a fost stabilită în mod legal.
- (b) Dreptul de a nu fi judecat din nou pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă.
- (c) Dreptul de a fi informat în mod prompt și detaliat și într-o limbă pe care o înțelege despre natura și acuzația care i se aduce.
- (d) Dreptul de a dispune de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale.
- (e) Dreptul de a comunica cu apărătorul pe care și-l alege.
- (f) Dreptul de a fi judecat fără nicio întârziere nejustificată.
- (g) Dreptul de a fi judecat în prezența sa.
- (h) Dreptul de a se apăra personal sau printr-un apărător ales; și dreptul de a fi informat, dacă nu beneficiază de asistența juridică, despre acest drept.
- (i) Dreptul la un apărător numit din oficiu, ori de câte ori interesul justiției o cere, fără plată dacă persoana în cauză nu are mijloace suficiente pentru a-l remunera.
- (j) Dreptul de a interoga sau de a face să fie interogați martorii acușării.
- (k) Dreptul de a obține înfățișarea și interogarea martorilor apărării în aceleași condiții cu cele ale martorilor acușării.
- (l) Dreptul de a beneficia de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în instanță.
- (m) Dreptul de a nu fi silit să mărturisească împotriva propriei persoane și dreptul de a nu se recunoaște vinovat.
- (n) Dreptul minorilor de a fi judecați în cadrul unei proceduri care ține cont de vârsta acestora și de interesul reabilitării lor.
- (o) Dreptul de a nu fi considerat vinovat de nicio infracțiune în baza unei fapte sau omisiuni care nu constituia infracțiune potrivit legii naționale sau reglementărilor internaționale existente la momentul comiterii.
- (p) Dreptul la pronunțarea în public a hotărârii.

³⁰ Pentru o interpretare oficială a art. 14 din PIDCP, vezi Human Rights Committee, General Comment 13 (1984). Un comentariu revizuit și mai extensiv va fi disponibil în curând. Pentru o analiză comparativă a jurisprudenței privind procesul echitabil, vezi Nihal Jayawickrama, *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence* (Cambridge University Press, 2002), pp. 478-594.

- (q) Dreptul persoanei condamnate pentru o infracțiune de a obține reexaminarea vinovăției și pedepsei de către o jurisdicție superioară, în condițiile legii.

Drepturile legate de condamnare

50. Articolele 6 (paragraf 5), 7, 14 (paragraf 7) și 15 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice recunosc următoarele drepturi pentru persoanele condamnate:

- (a) Dreptul de a nu primi o pedeapsă mai severă decât cea care era aplicabilă la momentul comiterii infracțiunii.
- (b) Dreptul de a nu fi pedepsită din nou din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja condamnată sau achitată printr-o hotărâre definitivă.
- (c) Dreptul de a nu fi supusă la pedepse crude, inumane sau degradante.
- (d) În țările care nu au abolit încă pedeapsa cu moartea, dreptul de a nu fi condamnată la moarte dacă nu a împlinit vârsta de 18 ani, iar după această vârstă dreptul de a fi condamnată la moarte numai pentru cele mai grave infracțiuni, și numai dacă pedeapsa cu moartea este prevăzută de legea care era în vigoare la momentul comiterii infracțiunii.

IMPARȚIALITATEA

Principiul:

Imparțialitatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare. Ea privește nu doar hotărârea însăși, ci și întreg procesul prin care se ajunge la aceasta.

Comentariu

Independența este premisă necesară pentru imparțialitate

51. Independența și imparțialitatea sunt două valori separate și distincte. Totuși, între ele există și legături deoarece reprezintă atribute ale funcției judiciare care se consolidează reciproc. Independența este o premisa necesară a imparțialității și o cerință esențială pentru realizarea imparțialității. Este posibil ca un judecător să fie independent dar nu și imparțial (într-o anumită cauză), însă judecătorul care nu este independent nu poate prin definiție să fie imparțial (la nivel instituțional).³¹

Percepția de imparțialitate

52. Imparțialitatea este calitatea fundamentală certă unui judecător și reprezintă atributul esențial al justiției. Imparțialitatea trebuie să existe atât în realitate cât și din perspectiva unui observator rezonabil. Dacă din afară judecătorul este perceput ca fiind părtinitor, această percepție este de natură să lase impresia că s-a cauzat un prejudiciu și o nedreptate, distrugând astfel încrederea în sistemul de justiție. Percepția de imparțialitate se măsoară prin standardul observatorului rezonabil. Percepția conform căreia un judecător nu este imparțial poate apărea în mai multe moduri, de exemplu prin perceperea unui conflict de interese, prin comportamentul judecătorului la tribună, sau prin asocierile și activitățile judecătorului în afara instanței.

Cerințele imparțialității

53. Curtea Europeană a explicat că există două aspecte ale cerinței de imparțialitate. În primul rând, instanța trebuie să fie imparțială din punct de vedere subiectiv, adică niciun membru al instanței nu ar trebui să aibă prejudecăți sau să fie părtinitor. Imparțialitatea personală trebuie prezumată, cu excepția cazului în care există dovezi ce indică contrariul. În al doilea rând, instanța trebuie să fie imparțială și din punct de vedere obiectiv, adică trebuie să ofere garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință.³² Potrivit acestui test, trebuie stabilit dacă, indiferent de conduita personală a judecătorului, există fapte verificabile ce pot da naștere la îndoiele cu privire la imparțialitatea sa. În această privință, chiar și aparențele sunt importante. Ceea ce este în joc, e încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire populației, inclusiv acuzatului. În mod corespunzător, orice judecător cu privire la care există un motiv legitim privind lipsa de imparțialitate trebuie să se abțină de la judecată.³³

Temerile persoanei acuzate

54. Atunci când, într-o cauză penală, se decide dacă există motive legitime care justifică temerile că un anumit judecător ar fi lipsit de imparțialitate, punctul de vedere al acuzatului este important, dar nu decisiv. Ce este decisiv, e dacă aceste temeri pot fi considerate ca fiind justificate în mod obiectiv de către un observator rezonabil care reprezintă societatea.

³¹ Vezi *Reference re: Territorial Court Act (NWT)*, Northwest Territories Supreme Court, Canada, (1997) DLR (4th) 132 la 146, per Justice Vertes.

³² *Gregory vs Marea Britanie*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1997) 25 EHRR 577.

³³ *Castillo Algar vs Spania*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1998) 30 EHRR 827.

Aplicare:

2.1 Judecătorul își va exercita îndatoririle judiciare fără favoruri, subiectivism și prejudecăți.

Comentariu

Percepția de parțialitate erodează încrederea publicului

55. Dacă un judecător pare a fi parțial, încrederea populației în justiție este erodată. Așadar, judecătorul trebuie să evite toate activitățile care sugerează că decizia sa ar putea fi influențată de factori externi precum relația personală a judecătorului cu o parte din proces sau interesul personal al judecătorului față de soluția pronunțată.

Percepția de subiectivism

56. Imparțialitatea nu se referă numai la absența actuală a înclinației (subiectivismului) și prejudecăților, ci și percepția lipsei lor. Această aspect dual este exprimat de mult repetata formulă conform căreia justiția nu trebuie numai înfăptuită, ci ea trebuie să și apară ca fiind înfăptuită.³⁴ Testul folosit de obicei este acela dacă un observator rezonabil care are o viziune realistă și practică asupra chestiunii, ar (sau ar putea) percepe o lipsă de imparțialitate din partea judecătorului. Dacă există pericolul subiectivismului, aceasta se stabilește din punctul de vedere al observatorului rezonabil.

Înțelesul sintagmei „subiectivism sau prejudecăți”

57. Subiectivismul sau prejudecata a fost definită ca o aplecare, înclinație, tendință sau predispoziție către o parte ori alta sau către o anumită soluție. Aplicând acesta la procedurile judiciare, ea reprezintă o predispoziție de a soluționa o chestiune sau cauza într-un anumit fel, care nu lasă mintea judecătorului să fie complet deschisă pentru a fi convinsă. Subiectivismul este condiție sau o stare de spirit, o atitudine sau un punct de vedere, care influențează sau nuanțează judecata și îl pune pe judecător în imposibilitatea de a-și exercita funcția în mod imparțial într-o anumită cauză.³⁵ Totuși, acest lucru nu poate fi afirmat fără a se ține seama de natura exactă a subiectivismului. Dacă, de exemplu, judecătorul are o înclinație către susținerea drepturilor fundamentale ale omului, cu excepția cazului în care legea prevede altfel în mod clar și valabil, această înclinație nu va da naștere la o percepție de părtinire ilicită.

Manifestările de subiectivism sau prejudecată

58. Subiectivismul se poate manifesta fie verbal, fie fizic. Sunt exemple epitetelor, mormăielile, poreclele denigratoare, stereotipurile negativ, încercările de a face glume pe seama stereotipurilor (de exemplu în legătură cu sexul, cultura sau rasa unei persoane), amenințările, actele de intimidare sau ostile care sugerează o legătură dintre rasă ori naționalitate și infracțiune, și referirile nerelevante la caracteristici personale. Subiectivismul sau prejudecata se pot manifesta și prin limbajul trupului, aparențele ori comportamentul în instanță sau în afara acesteia. Conduita fizică poate indica neîncrederea într-un martor, ceea ce ar putea influența neadecvat juriul. Expresia facială poate transmite o aparență de subiectivism către părțile sau avocații din proces, jurați, mass media și alții. Subiectivismul sau prejudecata pot privi direct o parte, un martor sau un avocat.

³⁴ *R v Sussex Justices, ex parte McCarthy*, King's Bench Division of the High Court of Justice of England and Wales [1924] 1 KB 256 at 259, per Lord Chief Justice Hewart.

³⁵ *R vs Bertram* [1989] JO nr.2133 (QL), citat de Justice Cory în *R vs S*, Curtea Supremă a Canadei, [1997] 3 SCR 484, paragraful 106.

Folosirea abuzivă a procedurii de sfidare a curții este o manifestare de subiectivism sau prejudecată

59. Procedura prin care o persoană este sancționată pentru sfidarea curții, acolo unde există, permite judecătorului să controleze ședința de judecată și să păstreze conformitatea. Deoarece implică sancțiuni care sunt penale ca natură și efect, această procedură ar trebui folosită numai ca măsură extremă, numai pentru cazurile prevăzute legal și în conformitate strictă cu cerințele procedurale. Ea reprezintă o putere ce trebuie folosită cu mare prudență și atenție. Abuzul de această procedură reprezintă o manifestare de subiectivism. El poate avea loc atunci când un judecător și-a pierdut stăpânirea de sine și încearcă să regleze conturi personale, mai ales să se răzbune pe o anumită parte, pe un avocat sau pe un martor cu care judecătorul a intrat într-un conflict personal.

Ce nu este subiectivism sau prejudecată

60. Setul de valori personale ale judecătorului, filozofia acestuia, sau convingerile despre drept, nu pot constitui subiectivism sau prejudecată. Faptul că un judecător are o părere generală despre o chestiune juridică sau socială ce are legătură directă cu speța nu îl face incompatibil de a prezida.³⁶ Trebuie făcută distincția între opinie, care este acceptabilă, și subiectivism, care este inacceptabil. S-a spus că „dovada că mintea unui judecător este o *tabula rasa* ar fi o dovadă de lipsă de pregătire, nu de lipsă de subiectivism”.³⁷ Dispozițiile sau comentariile judiciare asupra probelor, făcute în cadrul procesului, nu sunt nici ele cuprinse în interdicție, decât dacă se pare că mintea judecătorului este închisă și nu mai ia în considerare toate probele.

³⁶ Vezi Jeffrey M. Shaman, Steven Lubet and James J. Alfani, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed. (Charlottesville, Virginia, The Michie Company, 2000).

³⁷ *Laird v Tatum*, United States Supreme Court (1972) 409 US 824.

2.2 Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât și în afara acesteia, care să mențină și să întărească încrederea publicului, a juriștilor și a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului și a corpului judiciar.

Comentariu

Judecătorul trebuie să păstreze un fin echilibru

61. Judecătorul este obligat să se asigure procedurile judiciare se desfășoară în ordine și într-o manieră eficientă și că nu se abuzează de ele. Pentru a realiza acest scop, este necesar un grad adecvat de fermitate. Judecătorul trebuie să păstreze un echilibru fin, de la el așteptându-se atât să conducă procesul în mod efectiv, cât și să evite a crea impresia unui observator rezonabil că ar fi părtinitor. Trebuie evitată orice acțiune care, în mintea unui observator rezonabil, ar (sau ar putea) da naștere la o bănuială rezonabilă de lipsă de imparțialitate în îndeplinirea atribuțiilor judiciare. Dacă se creează asemenea impresii, ele afectează nu numai pe justițiabilii din fața instanței, ci și încrederea populației în corpul judecătoresc în general.

Comportamentul ce trebuie evitat în instanță

62. Așteptările justițiabililor sunt mari. Unii se vor grăbi să perceapă, aproape nejustificat, că judecătorul este subiectiv, dacă o decizie nu le este favorabilă. Așadar, trebuie făcute toate eforturile posibile pentru ca o asemenea percepție să fie evitată sau redusă la minimum. Judecătorul trebuie să fie atent să evite comportamentele care pot fi percepute ca o exprimare a subiectivismului sau a prejudecăților. Muștrările nejustificate adresate avocaților, insultele și remarcile neadecvate față de justițiabili și de martori, declarațiile ce dovedesc prejudecăți și comportamentul netemperat și lipsit de răbdare pot distruge aparența de imparțialitate, și trebuie evitate.

Trebuie evitat intervențiile repetate în desfășurarea procesului

63. Judecătorul are dreptul de a pune întrebări pentru a clarifica chestiuni, însă dacă judecătorul intervine în mod constant și ia practic controlul desfășurării procesului civil sau își asumă rolul acuzării într-un proces penal și folosește răspunsurile la întrebările pe care le-a adresat el însuși pentru a ajunge la o anumită soluție în speță, judecătorul devine avocat, martor și judecător în același timp, iar părțile nu au parte de un proces echitabil.

Trebuie evitate comunicările ex parte

64. Principiul imparțialității interzice în general comunicările cu caracter privat dintre judecător și orice parte la proces, reprezentanți legali ai acestora, martori sau jurați. Dacă instanța primește o asemenea comunicare privată, este important să se asigure că celelalte părți interesate sunt informate în mod complet și prompt și că comunicarea este consemnată în mod corespunzător în evidențele instanței.

Comportamentul ce trebuie evitat în afara instanței

65. Și în afara instanței, judecătorul ar trebui să evite folosirea intenționată a unor cuvinte sau a unui comportament care ar putea da naștere în mod rezonabil la percepția unei absențe a imparțialității. Totul - de la asocieri sau interese economice ale judecătorului până la remarci pe care judecătorul le poate considera drept glume nevinovate - pot diminua aparența de imparțialitate a judecătorului. Toate activitățile politice și asocierile părtinitoare ar trebui să înceteze o dată cu asumarea funcției de judecător. Activitățile politice partizane sau declarațiile făcute în afara instanței cu privire la o controversă politică de către un judecător îi pot submina acestuia imparțialitatea și să

producă confuzie în rândul publicului în ceea ce privește natura relației dintre puterea judecătorească, pe de o parte, și executiv și legislativ pe de alta. Prin definiție, acțiunile și declarațiile partizane implică ca judecătorul să se situeze, în public, de o anumită parte a dezbaterii. Percepția de parțialitate va fi consolidată dacă, după cum este aproape inevitabil, activitățile judecătorului atrag critici sau replici. Pe scurt, judecătorul care se folosește de poziția privilegiată a funcției sale pentru a intra în arena politică periclitează încrederea publicului în imparțialitatea justiției. Există unele excepții. Printre acestea se numără comentariile făcute de către judecător, cu o ocazie adecvată, pentru apărarea instituției judecătorești, sau pentru a explica anumite chestiuni juridice sau anumite către comunitate sau unui public specializat, sau pentru a apăra drepturile fundamentale ale omului și statul de drept. Totuși, chiar și în aceste situații, judecătorul trebuie să aibă grijă, pe cât posibil, să evite să se amestece în controversele curente care pot fi văzute în mod rezonabil ca un partizanat politic. Judecătorul slujește pe toți oamenii, indiferent de punctele lor de vedere politice sau sociale. De aceea, judecătorul trebuie să se străduiască să păstreze încrederea tuturor oamenilor, în măsura în care acest lucru este posibil.

2.3 Judecătorul se va strădui, atât cât poate într-o măsură rezonabilă, să adopte o conduită care să reducă la minimum numărul situațiilor de recuzare a sa.

Comentariu

Trebuie evitate recuzările frecvente

66. Judecătorul trebuie să fie disponibil spre a examina chestiunile deduse judecății. Totuși, pentru a proteja drepturile părților și pentru a păstra încrederea publicului în integritatea justiției, vor exista situații în care este necesară excluderea lui prin abținere sau recuzare. Pe de altă parte, excluderile prea dese pot pune într-o lumină nefavorabilă instanța și personal pe judecător, și pot impune o povară nerezonabilă colegilor acestuia. Părțile pot avea impresia că își pot alege judecătorul care le va soluționa cauza, iar acest lucru nu este de dorit. Așadar, este necesar ca judecătorul să își organizeze afacerile personale și economice în vederea reducerii la minimum a apariției unor posibile conflicte cu îndatoririle judecătorești.

Conflictele de interese

67. Un conflict de interese apare atunci când interesul personal al judecătorului (sau al celor apropiați lui) intră în conflict cu obligația judecătorului de judeca imparțial. Imparțialitatea justiției se referă atât la imparțialitatea în fapt cât și la cea percepută de către observatorul rezonabil. În materie judiciară, testul de conflict de interese trebuie să cuprindă atât conflictele reale dintre interesul personal al judecătorului și obligația de a judeca imparțial, cât și împrejurările în care un observator rezonabil ar (sau ar putea) percepe un conflict. De exemplu, deși membrii familiei unui judecător au tot dreptul de a fi activi din punct de vedere politic, judecătorul ar trebui să accepte faptul că asemenea activități ale membrilor apropiați ai familiei sale pot uneori, chiar dacă nu este cazul, să afecteze negativ percepția publicului cu privire la imparțialitatea judecătorului.

Obligația de a reduce conflictele de interese ivite din activitățile financiare

68. În mod similar, judecătorul trebuie să nu permită activităților sale financiare să interfereze cu obligația sa de a soluționa cauzele deduse judecății. Deși unele excluderi de la judecată sunt inevitabile, judecătorul trebuie să reducă numărul conflictelor de interese care nu sunt necesare și care apar atunci când el își păstrează interesele financiare în organizații și alte entități ce apar în mod regulat în instanță, prin eliminarea lui din aceste interese. De exemplu, simpla deținere a 1% sau mai puțin din acțiunile sociale ale unei corporații este considerat de obicei a fi un interes *de minimis* care nu reclamă excluderea judecătorului într-o cauză ce implică respectiva corporație. Însă deseori problema recuzării implică mai multe considerații, oricare dintre acestea putând necesita excluderea. Acțiunile deținute de către judecător pot avea atâta însemnătate pentru el/ea, indiferent de valoarea lor *de minimis* atunci când sunt privite în lumina dimensiunilor corporației, încât abținerea să fie justificată. În mod similar, judecătorul ar trebui să fie conștient de faptul că publicul ar putea vedea deținerea de acțiuni ca fiind un interes ce reclamă excluderea. Totuși, judecătorul ar trebui să nu folosească deținerea de acțiuni ce sunt evident *de minimis* ca mod de a evita să judece cauzele. Dacă deținerea de acțiuni are ca rezultat recuzarea frecventă a judecătorului, acesta ar trebui să renunțe la ele.³⁸

Obligația de a restricționa activitățile membrilor familiei

69. Judecătorul ar trebui să descurajeze pe membrii familiei sale de la a se implica în activități ce ar părea în mod rezonabil că folosesc poziția dată de funcția judecătorului. Acest lucru este necesar pentru a evita crearea aparenței că cineva se folosește de funcție sau de favoritism și ar minimiza posibilitatea excluderii.

³⁸ United States of America, Commonwealth of Virginia Judicial Ethics Advisory Committee, *Opinion 2000-5*. Vezi *Ebner v Official Trustee in Bankruptcy*, High Court of Australia, [2001] 2 LRC 369, (2000) 205 CLR 337.

2.4 Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu în legătură cu o cauză aflată în curs de judecare sau care i-ar putea fi dedusă spre judecare, despre care s-ar putea crede în mod rezonabil că ar afecta soluția sau ar putea dăuna aparenței de echitate a procesului. De asemenea, judecătorul se va abține să facă comentarii în public sau în alt mod, care ar putea afecta caracterul echitabil al procesului față de orice persoană sau chestiune.

Comentariu

Când este o cauză „în judecare”?

70. O cauză este considerată a fi în judecare până la finalizarea căilor de atac. Cauza ar putea fi considerată ca fiind în judecare oricând există motive să se creadă că se va iniția o acțiune în instanță; de exemplu, atunci când o infracțiune este cercetată însă nu s-au formulat încă acuzațiile, când cineva a fost arestat însă nu a fost încă acuzat, sau când reputația unei persoane a fost pusă sub semnul întrebării iar persoana respectivă a amenințat că va iniția proces pentru defăimare, însă acest proces nu a început încă.

Exemplu de declarație nepotrivită

71. Un anunț al judecătorilor cum că au căzut de acord să condamne la închisoare pe toți infractorii vinovați de o anumită infracțiune (fără să facă nicio distincție între infractorii primari și cei recidiviști), ar putea constitui motiv, în funcție de împrejurări, ca un inculpat să-l recuze pe un judecător pe motiv că acesta s-ar fi antepunutat asupra pedepsei pentru infracțiunea de care este acuzat inculpatul. Aceasta ar fi valabilă chiar dacă judecătorii anunță că durata pedepsei ar rămâne la aprecierea fiecărui judecător și depinde de fapte și legea aplicabilă respectivei infracțiuni. Anunțul ar părea neadecvat prin faptul că el sugerează că judecătorii ar fi dominați de opinia publică sau că s-ar teme de criticile publicului. El ar constitui de asemenea și un comentariu public inadmisibil despre o cauză aflată pe rol.³⁹

Declarații admisibile

72. Această interdicție nu se referă și la declarațiile publice făcute în cursul îndeplinirii atribuțiilor judecătorești, la explicarea procedurilor judiciare, sau la expunerile academice făcute în scopul educației juridice. De asemenea, judecătorului nu i se interzice să comenteze asupra unei cauze în care are calitatea de parte, în nume personal. Însă în cadrul căilor în atac în care judecătorul are calitatea de parte, judecătorul ar trebui să nu facă comentarii ce nu sunt înregistrate la dosarul cauzei.

Correspondența cu părțile

73. Dacă, după încheierea unei cauze, judecătorul primește scrisori sau alte comunicări de la părți dezamăgite sau de la alții, în care este criticată decizia sa ori decizia luată de către colegii judecătorului, el nu ar trebui să se implice într-o corespondență polemică cu autorii unor asemenea comunicări.

Criticile din mass media

74. Este rolul și dreptul mass media de a strânge și transmite informații către public și de a comenta asupra modului de administrare a justiției, inclusiv asupra cauzelor înainte, în timpul și după judecată, fără a încălca prezumția de nevinovăție. De la acest principiu ar trebui să se deroge în

³⁹ Vezi United States of America, Advisory Committee on the Code of Judicial Conduct, New Mexico, *Judicial Advisory Opinion* 1991-2.

împrejurările prevăzute de Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice. Dacă media sau membrii publicului critică o hotărâre, judecătorul ar trebui să se abțină de la a răspunde la ele scriind presei sau făcând comentarii incidentale despre asemenea critici atunci când se află în instanță. Judecătorul ar trebui să vorbească numai prin intermediul motivărilor la hotărârile pronunțate în cauzele deduse lui spre soluționare. În general, este nepotrivit ca un judecător să apere în public motivele hotărârilor judecătorești.

Prezentările eronate din mass media

75. În cazul în care un proces în instanță sau o hotărâre este prezentată eronat de către mass media, iar un judecător consideră că eroarea ar trebui corectată, grefierul poate emite o declarație de presă care să prezinte situația faptică sau să ia măsuri pentru efectuarea corectării adecvate.

Relația cu mass media

76. Deși nu este tratată în mod special la paragraful 2.4 al Principiilor de la Bangalore, problema relațiilor cu mass media este relevantă. Pot fi identificate trei aspecte de un posibil interes:

- (a) Primul este folosirea mass media (în instanță sau în afara acesteia) pentru promovarea imaginii publice și a carierei unui judecător, sau invers, posibilitatea ca un judecător să fie îngrijorat de o posibilă reacție a mass media la o anumită decizie. Dacă judecătorul se lasă influențat în vreo asemenea direcție de către mass media, acest lucru va încălca aproape sigur paragraful 1.1 din Principiile de la Bangalore, ca și a alte paragrafe, cum ar fi 2.1, 2.2, 3.2 și 4.1.
- (b) Cel de-al doilea aspect privește contactul judecătorului cu mass media în afara instanței. În majoritatea sistemelor de drept, mass media obține informații din evidențele și documentele instanței care îi sunt accesibile, sau care sunt disponibile datorită caracterului public al procedurilor din instanță. În unele țări (mai ales în cele în care dosarele instanței sunt secrete), există un sistem prin care un anumit judecător de la fiecare instanță este împuternicit să informeze mass media referitor la aspectele unei cauze. Pe lângă furnizarea de astfel de informații, orice comentariu făcut în afara instanței de către un judecător cu privire la cauzele care sunt în curs de judecare de către el/ea sau de către alți judecători ar fi în mod normal nepotrivit.
- (c) Un al treilea aspect se referă la comentariile făcute de către judecător, chiar și într-un articol academic, asupra unei decizii proprii sau a unui alt judecător. De obicei, acest lucru este admisibil numai dacă comentariul este făcut în legătură cu un aspect pur legal de interes general asupra căruia s-a decis sau care a fost examinat într-o anumită cauză. Totuși, regulile asupra discutării deciziilor luate în trecut într-un context pur academic par a fi în curs de modificare. Judecătorii au diferențe de opinie asupra acestui subiect și nu se pot prevedea reguli absolute. În general, este recomandată prudența ca judecătorul să nu se implice într-o controversă care nu este necesară în legătură cu deciziile luate în trecut, mai ales dacă controversa poate fi văzută ca o încercare de a suplimenta motivele prezentate în hotărârea publicată a judecătorului.

2.5 Judecătorul se va abține să soluționeze orice dosar pe care constată că nu îl va putea judeca imparțial sau în care unui observator rezonabil i s-ar putea părea că judecătorul nu este capabil să judece imparțial.

Comentariu

Observatorul rezonabil

77. Proiectul de la Bangalore se referea la o „persoană rezonabilă, dezinteresată și informată” care „ar putea crede” că judecătorul nu poate judeca în mod imparțial. Formularea din Principiile de la Bangalore – „i-ar putea apărea unui observator rezonabil” – a fost convenită în cadrul reuniunii de la Haga din noiembrie 2002 în baza faptului că „un observator rezonabil” trebuie să fie atât dezinteresat cât și informat.

„Nimeni nu poate fi judecător în propria cauză”

78. Principiul fundamental este acela conform căruia nimeni nu poate fi judecător în propria cauză. Acest principiu, așa cum a fost dezvoltat de către instanțe, are două implicații foarte asemănătoare, însă nu identice. În primul rând, el poate fi aplicat literal: dacă un judecător este în fapt parte la un proces sau are un interes economic în legătură cu soluția, atunci el sau ea este într-adevăr judecător în propria cauză. Aceasta constituie un motiv suficient pentru excluderea de la judecată. Cea de-a doua aplicare a principiului se referă la situația în care judecătorul nu este parte la proces și nu are niciun interes economic în legătură cu soluția acestuia, dar se comportă într-un mod care dă naștere la suspiciuni cum că nu este imparțial; de exemplu, datorită prieteniei sale cu o parte la proces. Acest al doilea caz nu este, strict vorbind, o aplicare a principiului conform căruia nimeni nu poate fi judecător în propria cauză, dat fiind faptul că parțialitatea reală sau percepută a judecătorului nu-i beneficiază lui, ci altuia.⁴⁰

Consimțământul părților este irelevant

79. Chiar dacă părțile sunt de acord cu un judecător care ar trebui exclus, judecătorul nu ar trebui să continue judecata. Aceasta pentru că și publicul are interesul ca justiția să fie administrată în mod imparțial. Totuși, în majoritatea țărilor părțile au dreptul de a renunța formal la orice chestiune ce ține de imparțialitate. O asemenea renunțare, dacă este făcută în cunoștință de cauză, înlătură obiecția semnalată care ar fi putut fundamenta excluderea.

Când ar trebui judecătorul să facă declarația privind motivele de excludere

80. Judecătorul ar trebui să facă declarația privind motivele de excludere în mod oficial și să invite părțile să depună concluzii, în două situații. Prima, dacă judecătorul are orice îndoială cu privire la existența unor motive pentru recuzarea sa. Cea de-a doua se referă la cazul în care apare o chestiune neașteptată cu puțin timp înainte de începerea sau în cadrul desfășurării procesului. Cererea judecătorului ca părțile să depună concluzii subliniază faptul că nu se solicită consimțământul părților sau al avocaților acestora, ci asistența lor în legătură cu existența sau inexistența unor motive întemeiate de excludere și dacă, de exemplu, după circumstanțe, se aplică doctrina necesității. Dacă există motive reale de îndoială, această îndoială ar trebui de obicei să fie soluționată în favoarea recuzării judecătorului.

⁴⁰ *R v. Bow Street Stipendiary Magistrate, Ex parte Augusto Pinochet Ugarte (No.2)*, House of Lords, United Kingdom, [1999] 1 LRC 1.

Percepția rezonabilă de subiectivism

81. Criteriul general acceptat pentru excludere este percepția rezonabilă de subiectivism. Au fost aplicate diverse formule pentru a stabili dacă există percepția de subiectivism sau de prejudecată. Ele au mers de la „o probabilitate mare” de subiectivism până la o „probabilitate reală”, „o posibilitate substanțială” și „o suspiciune rezonabilă” de subiectivism. Percepția de subiectivism trebuie să fie una rezonabilă, resimțită de către persoane rezonabile, dezinteresate și informate, care se apleacă asupra acestei probleme și obțin informațiile necesare. Testul constă în întrebarea „ce ar concluziona o asemenea persoană, care privește chestiunea în mod realist și practic, după ce a examinat integral problema? Ar crede oare o asemenea persoană că este mai probabil ca judecătorul, fie conștient, fie inconștient, să nu decidă în mod echitabil?”.⁴¹ Ipoteza observatorului rezonabil al conduitei judecătorului este prezentată pentru a sublinia faptul că testul este obiectiv, fondat pe necesitatea încrederii publicului în justiție, și că el nu se bazează numai pe simpla evaluare de către alți judecători a capacității sau performanțelor unui coleg.

82. Curtea Supremă a Canadei a observat⁴² faptul că foarte rar este vorba să se stabilească dacă judecătorul chiar va da curs prejudecăților. Firește, dacă acest lucru poate fi stabilit, el va duce inevitabil la excluderea judecătorului. Însă cele mai multe argumente în favoarea excluderii încep de regulă cu recunoașterea de către toate părțile că nu există un subiectivism real, și cu trecerea apoi la întrebarea dacă există o percepție rezonabilă de subiectivism. Ocazional, acest lucru este exprimat în mod formal și simplu deoarece o parte, deși suspectează un subiectivism real, nu îl poate dovedi și în consecință se mulțumește să pretindă că există percepția rezonabilă de subiectivism, percepție a cărei existență este mai ușor de stabilit. Dat fiind că cele două chestiuni merg mână în mână, dacă înțelegem ce înseamnă teama rezonabilă de subiectivism, acest lucru ne va fi de ajutor pentru a stabili ce înseamnă a spune că excluderea nu este susținută în baza unui subiectivism real. A spune că nu există un „subiectivism real” poate însemna trei lucruri: că nu este necesar să se stabilească existența subiectivismului real deoarece percepția rezonabilă de subiectivism poate fi de ajuns; că subiectivismul inconștient poate exista chiar și dacă judecătorul acționează cu bună credință; sau că prezența sau absența subiectivismului real nu este relevantă.

83. În primul rând, atunci când părțile declară că nu există subiectivism real din partea judecătorului, este posibil ca ele să vrea să spună că standardul actual de excludere nu necesită dovedirea de către părți a acestuia. Cu acest înțeles, „percepția rezonabilă de subiectivism” poate fi văzută ca un înlocuitor al subiectivismului real, în baza presupunerii că ar putea fi neînțelept sau nerealist să se solicite asemenea fel de dovezi. Este evident că e imposibil să se stabilească cu precizie starea de spirit a judecătorului, mai ales pentru că legea nu cere să se determine dacă mintea unui judecător este supusă unor influențe exterioare și pentru că politica legii este de a le proteja pe părți care pot îndeplini sarcina mai puțin dificilă de a dovedi că există un pericol real de subiectivism, fără a le cere să demonstreze că acest subiectivism chiar există.

84. În al doilea rând, atunci când părțile declară că nu există subiectivism real din partea judecătorului, este posibil ca ele să fie de acord cu faptul că judecătorul acționează cu bună credință, și că nu este subiectiv în mod conștient. Subiectivismul este sau poate fi o chestiune inconștientă, și este posibil ca judecătorul să declare în mod onest că nu este subiectiv și că nu permite propriului interes să îi afecteze judecata, dar totuși să permită acest lucru în mod inconștient.

85. În sfârșit, când părțile admit că nu există subiectivism real, este posibil ca ele să sugereze că pur și simplu nu este cazul să se caute unul. Ele se bazează pe aforismul conform căruia „justiția trebuie nu doar să fie făcută, ci în mod manifest ne neîndoind că se vadă că este făcută”. Cu alte cuvinte, în cazurile în care se pretinde excluderea judecătorului, cercetarea trebuie să stabilească nu dacă a existat *în fapt* subiectivism conștient sau inconștient din partea judecătorului, ci dacă o persoană rezonabilă și bine informată ar percepe existența unui atare subiectivism. În acest sens, percepția rezonabilă de subiectivism nu este un simplu surogat pentru dovezi nedisponibile, sau un mijloc de

⁴¹ Vezi *Locabail (UK) Ltd v Bayfield Properties*, Court of Appeal of England and Wales [2000] QB 451, [2000] 3 LRC 482; *Re Medicaments and Related Classes of Goods (No. 2)*, House of Lords, United Kingdom [2001] 1 WLR 700; *Porter v Magill*, House of Lords, United Kingdom [2002] 2 AC 357; *Webb v The Queen*, High Court of Australia (1994) 181 CLR 41; *Newfoundland Telephone Co v Newfoundland (Board of Commissioners of Public Utilities)*, Supreme Court of Canada [1992] 1 SCR 623; *R v Gough*, House of Lords, United Kingdom [1993] AC 646; *R v Bow Street Stipendiary Magistrate, Ex parte Augusto Pinochet Ugarte (No. 2)*, House of Lords [2001] 1 AC 119.

⁴² *Wewaykum Indian Band v. Canada*, Supreme Court of Canada, [2004] 2 LRC 692, per Chief Justice McLachlin.

probă pentru stabilirea probabilității subiectivismului inconștient, ci ea este manifestarea unei preocupări mai ample referitoare la imaginea justiției, și anume interesul public prioritar de a exista încredere în integritatea administrării justiției.

86. Din cele trei justificări pentru standardul obiectiv al percepției rezonabile de subiectivism, ultima este cea mai stringentă pentru sistemul judiciar, deoarece admite posibilitatea ca justiția să nu fie percepută ca fiind înfăptuită, chiar dacă ea a fost neîndoios înfăptuită. Adică, ea admite posibilitatea ca judecătorul să fie complet imparțial în împrejurări care creează totuși o percepție rezonabilă de subiectivism, ceea ce reclamă excluderea judecătorului. Însă, chiar și atunci când principiul este înțeles în acest mod, criteriul de excludere se referă tot la starea de spirit a judecătorului, deși văzută din perspectiva persoanei rezonabile. Persoanei rezonabile i se cere să își imagineze starea de spirit a judecătorului, în împrejurările date. În acest sens, ideea conform căreia „înfăptuirea justiției trebuie văzută” nu poate fi separată de standardul referitor la percepția rezonabilă de subiectivism.

Judecătorul trebuie să nu fie exagerat de sensibil când se solicită recuzarea

87. Judecătorul trebuie să nu fie exagerat de sensibil și nu trebuie să vadă cererea de recuzare ca pe un afront personal. Dacă ar proceda astfel, judecata sa va fi probabil întunecată emoțional. Dacă și-ar manifesta deschis acest resentiment față de părți, probabil va alimenta bănuiala solicitantului. Dacă se pretinde existența unei bănuieli rezonabile de subiectivism, judecătorul trebuie în primul rând să se îngrijească de *percepțiile* persoanei care a solicitat recuzarea sa. Este important și ca judecătorul să se asigure că înfăptuirea justiției este văzută de public, acesta fiind un principiu fundamental de drept și politică publică. Judecătorul trebuie deci să conducă procesul în așa fel încât deschiderea la minte, imparțialitatea și echitatea să fie evidente pentru toți cei interesați de proces și de soluția ce se va da, și în special pentru solicitant. Un judecător a cărui recuzare a fost solicitată ar trebui să aibă în vedere și faptul că ceea ce se cere, în special atunci când se soluționează cererea de recuzare, este o imparțialitate remarcabilă.⁴³

Afilierile politice din trecut nu pot constitui motive de excludere

88. Atunci când se evaluează imparțialitatea unui judecător, se pot lua în calcul responsabilitățile și interesele pe care judecătorul ar fi putut să le aibă pe parcursul carierei sale profesionale anterioare numirii ca judecător. În țările în care judecătorii provin din profesia privată de avocat, este probabil că judecătorul să fi deținut o funcție în care poate a exprimat în public anumite puncte de vedere sau a acționat în favoarea anumitor părți sau interese. Aceasta mai ales atunci când a fost implicat în viața politică. Experiența din afara domeniului juridic, fie că e una politică, fie altă activitate, poate fi considerată în mod rezonabil ca întărind calificarea ca judecător, și nu un impediment. Însă trebuie recunoscut și acceptat așteptarea ca judecătorul să lase în urmă și să pună deoparte apartenența sa politică sau interesele sale partinitoare atunci când depune jurământul de numire în funcția de judecător, jurământ conform căruia se angajează să își îndeplinească îndatoririle judiciare în mod independent și imparțial. Aceasta trebuie să fie una dintre considerațiile pe care ar trebui să le aibă în vedere o persoană rezonabilă, nepărtinitoare și informată atunci când decide dacă există o percepție rezonabilă de subiectivism.⁴⁴

Motive irelevante

89. De obicei, religia, originea etnică sau națională, sexul, vârsta, clasa socială, situația financiară sau orientarea sexuală a judecătorului nu pot constitui, în sine, o bază temeinică pentru ridicarea unei obiecții. Și, de regulă, o obiecție nu se poate baza pe proveniența socială, pe studiile sau pe funcția anterioară a judecătorului; pe apartenența judecătorului la organizații sociale, sportive sau caritabile; pe deciziile judecătorești pronunțate anterior; sau pe activitățile sale extracurriculare. Totuși, aceste observații generale depind de circumstanțele din speța concretă aflată în fața judecătorului.

⁴³ Vezi *Cole vs Cullinan ș.a.*, Curtea de Apel din Lesotho, [2004] 1 LRC 550.

⁴⁴ Vezi *Panton v Minister of Finance*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Jamaica, [2001] 5 LRC 132; *Kartinyeri v Commonwealth of Australia*, High Court of Australia, (1998) 156 ALR 300.

Prietenii, animozități și alte motive relevante pentru excludere

90. În funcție de împrejurări, se poate considera că există o percepție rezonabilă de subiectivism în următoarele cazuri:

- (a) Dacă există o prietenie sau animozități personale între judecător și oricare dintre persoanele implicate în cauză;
- (b) Dacă judecătorul cunoaște îndeaproape pe oricare dintre persoanele implicate în cauză, mai ales dacă credibilitatea persoanei respective poate avea o importanță semnificativă în soluționarea cauzei;
- (c) Dacă, în cazul în care judecătorul trebuie să stabilească credibilitatea unei persoane, acesta a respins probele sau mărturia persoanei respective într-o cauză anterioară într-un mod atât de evident încât se nasc îndoieli asupra abilității judecătorului de mai a aborda ulterior cu mintea deschisă probele sau mărturia persoanei respective;
- (d) Dacă judecătorul și-a exprimat opinii, mai ales în cadrul procesului, asupra oricărei chestiuni în termeni atât de puternici și neechilibrați încât se nasc îndoieli rezonabile în ceea ce privește abilitatea judecătorului de a soluționa chestiunea respectivă cu obiectivitate judiciară; sau
- (e) Dacă, din orice alt motiv, ar putea exista temeiuri reale care să justifice îndoiala că judecătorul are abilitatea să ignore considerațiile extrane, prejudecățile ori predilecțiile, și că ar avea abilitatea de a da o soluție obiectivă.

Obiecția își pierde treptat din putere o dată cu trecerea timpului între evenimentul care se presupune că dă naștere la un pericol de subiectivism și cauza în care s-a ridicat obiecția.⁴⁵

Ofertele de angajare după încetarea funcției pot duce la excluderea judecătorului

91. Tot în legătură cu aceste aspecte, care necesită abordări similare, este posibil să apară oportunități de angajare post-judiciară pentru judecător în timp ce acesta este încă în funcție. Aceste oportunități pot veni din partea firmelor de avocatură sau a angajatorilor viitori, din partea sectorului privat sau din partea statului. Există riscul ca interesul propriu al judecătorului și datorită sa să intre în conflict în percepția unei persoane rezonabile, dezinteresate și informate care ar examina această situație. Judecătorul ar trebui să ia în considerare aceste oportunități în această lumină, mai ales dat fiind că conduita foștilor judecători afectează deseori percepția publicului față de judecătorii rămași în funcție.

⁴⁵ *Locabail (UK) Ltd v Bayfield Properties Ltd*, Court of Appeal of England and Wales [2000] 3 LRC 482.

Printre astfel de cazuri, fără însă ca înșiruirea să fie completă, se numără următoarele:

- 2.5.1 cazul în care judecătorul are o predispoziție sau o prejudecată efectivă cu privire la una dintre părți sau în care judecătorul cunoaște personal fapte relevante pentru proces;**

Comentariu

Predispoziție sau prejudecata reală

92. Predispoziția reală trebuie să fie personală și să privească una dintre părți, fie individual, fie în calitatea acesteia de reprezentant al unei categorii. Pentru ca judecătorul să fie exclus de la judecată pe motiv de subiectivism, ar trebui să existe dovezi obiective conform cărora judecătorul nu poate prezida cu imparțialitate: un observator rezonabil, știind toate aceste împrejurări, ar avea oare îndoieli referitor la imparțialitatea judecătorului?

Judecătorul cunoaște personal faptele

93. Această regulă se aplică pentru informațiile obținute înainte ca dosarul să îi fie repartizat judecătorului, precum și pentru cunoștințele dobândite din surse extrajudiciare sau prin cercetări întreprinse în nume personal de către judecător în timp ce cauza este în curs de desfășurare. Ea se aplică chiar dacă aceste cunoștințe au fost dobândite prin cercetări independente desfășurate cu un scop ce nu are legătură cu litigiul (de ex. scrierea unei cărți),⁴⁶ și care nu sunt aduse în atenție atunci când acest lucru ar fi potrivit, spre a oferi ocazia părților interesate de a pune concluzii cu privire la ele. Recuzarea nu este necesară dacă cunoștințele provin din decizii anterioare pronunțate în aceeași cauză, sau din soluționarea unei cauze între aceleași părți, sau deoarece partea a mai apărut în fața judecătorului într-o cauză anterioară. Totuși, de obicei, cu excepția cazului în care informațiile sunt evidente, bine cunoscute, sau sunt de natura celor care au fost discutate sau reprezintă fapte notorii, asemenea cunoștințe ar trebui consemnate oficial pentru a fi dezbătute de părți. Există limite firești pentru cerințe acceptabile în această privință. De exemplu, nu ne putem aștepta ca judecătorul, în cadrul judecării unei cauze, să dezvăluie toate cunoștințele sale de drept care știe că sunt pertinente în cauză sau faptele cunoscute de toată lumea care pot fi relevante pentru judecată. Etalonul este ceea ce ar fi rezonabil potrivit percepției unui observator rezonabil.

⁴⁶ Vezi *Prosecutor v Sesay*, Special Court for Sierra Leone (Appeals Chamber) [2004] 3 LRC 678.

2.5.2 cazul în care, anterior, judecătorul a avut calitatea de avocat sau a fost audiat ca martor în acel dosar;

Comentariu

Avocatul nu răspunde pentru alți membri ai cabinetului

94. Dacă judecătorul a fost angajat anterior ca avocat privat, statutul său de avocat independent care a activat în barou îl eliberează pe judecător de orice răspundere pentru, și de obicei de orice cunoștințe detaliate asupra afacerilor celorlalți membri din același cabinet.

Avocații răspund pentru acțiunile profesionale ale partenerilor

95. Un avocat consultant sau un alt avocat similar care își desfășoară activitatea în cadrul unei firme sau societăți de avocatură poate răspunde juridic pentru actele profesionale îndeplinite de ceilalți asociați. Așadar, avocatul poate răspunde în calitate de asociat față de clienții firmei chiar dacă nu a acționat niciodată pentru acești clienți și nu știe nimic despre afacerile acestora. În mod corespunzător, judecătorul care a fost membru al unei asemenea firme sau societăți nu ar trebui să participe la judecarea unei cauze în care judecătorul sau firma la care acesta a lucrat a fost implicată direct, indiferent de calitatea pe care a deținut-o înainte de numirea în funcția de judecător, cel puțin pe o perioadă de timp după trecerea căreia este rezonabil să se presupună că orice percepție de cunoștințe imputabile a încetat.

Angajarea anterioară într-un sector guvernamental sau birou de asistență juridică gratuită

96. Atunci când se evaluează potențialul de subiectivism ce decurge din faptul că un judecător a deținut anterior o funcție într-un departament guvernamental sau birou de asistență juridică, ar trebui luate în considerare caracteristicile practicării dreptului în cadrul departamentului sau biroului respectiv, și rolul administrativ, consultativ sau de control pe care l-a îndeplinit anterior judecătorul.

Judecătorul ca martor în dosar

97. Motivul ce stă la baza acestei reguli este acela că un judecător nu poate lua decizii în legătură cu probe care reprezintă propria sa mărturie, și nu ar trebui pus în situația stânjenitoare ce apare atunci când această obiecție este, sau ar putea fi văzută ca fiind, ridicată.

2.5.3 cazul în care judecătorul sau un membru al familiei sale are un interes economic în rezultatul procesului;

Comentariu

Când „interesul economic” determină excluderea judecătorului de la judecată

98. De obicei, judecătorul trebuie să se abțină în a judeca dacă el (sau un membru al familiei sale) are posibilitatea de a câștiga sau de a pierde din punct de vedere financiar, ca urmare a soluției pronunțate. Acesta este cazul, de exemplu, atunci când judecătorul deține un număr însemnat de acțiuni ale uneia dintre părți iar soluția pronunțată în cauză ar putea fi de așa natură încât să afecteze în mod real interesul judecătorului sau să pară în mod rezonabil că l-ar afecta. Dacă o companie cu acțiuni cotate la bursă este parte la proces iar judecătorul deține o parte relativ mică din totalul de acțiuni al acesteia, judecătorul poate să nu fie exclus deoarece soluția pronunțată în cauză nu ar afecta interesele judecătorului. Totuși, lucrurile pot sta altfel atunci când litigiul se referă chiar la viabilitatea și supraviețuirea companiei, caz în care, în funcție de împrejurări, se poate considera că soluția pronunțată în cauză afectează în mod real interesul judecătorului.

Ce nu constituie „interes economic”

99. Interesul economic nu cuprinde și sumele investite sau interesele pe care le poate avea judecătorul, de exemplu, în fonduri mutuale sau comune de investiții, depozitele pe care acesta le-ar putea avea la instituțiile financiare, la asociațiile de economii mutuale sau la cooperative de credit, sau titlurile de stat deținute de către judecător, cu excepția cazului în care procesul ar putea afecta în mod semnificativ valoarea acestor investiții sau interese. Excluderea nu este necesară nici dacă judecătorul este implicat numai în calitate de client pentru operațiuni obișnuite al unei bănci, companii de asigurări, companii emițătoare de cărți de credit, sau al altei instituții asemănătoare, care este parte la proces, fără ca judecătorul să aibă vreun conflict sau tranzacție specială cu aceasta, aflată în curs de soluționare. Faptul că asemenea titluri de valoare sunt deținute de o organizație educațională, caritabilă sau civică la care lucrează soțul, părintele sau copilul judecătorului în calitate de director, funcționar, consilier sau alt participant, nu înseamnă, în funcție de împrejurări, că judecătorul are un interes economic în legătură cu organizația respectivă. În mod similar, în cauzele cu implicații financiare care sunt foarte nesigure și îndepărtate în timp de momentul deciziei, este de așteptat ca, în general, aplicarea testului să nu aibă ca rezultat excluderea de la judecată. Totuși, poate fi prudent ca în astfel de cazuri judecătorul să anunțe părțile referitor la orice împrejurări și să se consemneze aceasta în instanță pentru ca și părțile, nu numai avocații, să ia la cunoștință despre acesta. Uneori, justițiabilii sunt mai bănuitori și mai puțin dispuși să aibă încredere decât colegii de profesie ai judecătorului.

Toate acestea, sub rezerva ca judecătorul să nu fie exclus din componența completului de judecată atunci când nu se poate constitui un alt complet care să judece cauza sau când, din motive de urgență, lipsa procesului ar putea duce la un grav act de injustiție.

Comentariu

Doctrina necesității

100. Împrejurările extraordinare pot necesita derogarea de la principiul discutat mai sus. Doctrina necesității permite unui judecător care altfel ar trebui exclus, să judece și să se pronunțe într-o cauză, dacă altfel s-ar produce o nedreptate. Este vorba despre cazul în care nu există un alt judecător disponibil și nerecuzabil, sau cazul în care o amânare a judecării sau eroare de judecată ar duce la prejudicii extrem de mari, sau cazul în care fără acest judecător nu s-ar putea constitui instanța pentru judecarea și soluționarea speței.⁴⁷ Asemenea cazuri sunt, firește, rare și speciale. Totuși, ele pot apărea din când în când în cadrul instanțelor supreme cu puțini judecători care îndeplinesc importante atribuții constituționale și de recurs ce nu pot fi delegate altor judecători.

⁴⁷ See *The Judges v Attorney-General of Saskatchewan*, Privy Council on appeal from the Supreme Court of Canada, (1937) 53 TLR 464; *Ebner v Official Trustee in Bankruptcy*, High Court of Australia, [2001] 2 LRC 369; *Panton v Minister of Finance*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Jamaica, [2002] 5 LRC 132.

INTEGRITATEA

Principiul:

Integritatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare.

Comentariu

Conceptul de „integritate”

101. Integritatea este atributul corectitudinii și justeții. Componentele integrității sunt onestitatea și moralitatea judiciară. Judecătorul trebuie să se comporte întotdeauna, și nu numai în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în mod onorabil și demn de funcția sa; să nu se facă vinovat de fraude, înșelăciune și falsuri; să fie bun și virtuos în comportament și în caracter. Nu există grade diferite de integritate. Integritatea este absolută. În Justiție, integritatea este mai mult decât o virtute; ea este o necesitate.

Relevanța standardelor comunității

102. În timp ce idealul de integritate este ușor de statuat în termeni generali, este mult mai dificil și poate chiar neînțelept să se intre în detalii. Efectul conduitei asupra percepției comunității depinde în mod considerabil de standardele care pot varia în spațiu și în timp. Este deci necesar să se ia în considerare modul în care un anumit comportament ar fi perceput de către membrii rezonabili, dezinteresați și informați ai comunității, și dacă această percepție este de natură să diminueze respectul comunității pentru judecător sau pentru puterea judecătorească în ansamblul ei. Conduita care ar diminua respectul acestor persoane ar trebui evitată.

Aplicare:

3.1 Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă.

Comentariu

Standardele înalte sunt necesare atât în viața privată cât și în viața publică

103. Judecătorul trebuie să se mențină la standarde înalte atât în viața particulară cât și în viața publică. Motivul este reprezentat de gama largă de experiențe și acte umane asupra cărora judecătorul poate fi chemat să se pronunțe în instanță. Dacă judecătorul trebuie să condamne în public ceea ce el sau ea practică în particular, va fi văzut ca ipocrit. Aceasta poate duce inevitabil la pierderea încrederii publicului în judecătorul respectiv, și poate și în justiție în general.

De obicei, trebuie respectate standardele comunității și în viața privată

104. Judecătorul nu trebuie să încalce standardele universale acceptate ale comunității și să nu se implice în activități care prejudiciază reputația instanțelor sau a sistemului de drept. În încercarea de a găsi echilibrul potrivit, judecătorul trebuie să se întrebe - dacă în viziunea unui membru al comunității rezonabil, dezinteresat și informat - conduita preconizată este de natură să îi pună în discuție integritatea sa sau să diminueze respectul față de el ca judecător. Dacă răspunsul este afirmativ, atunci conduita preconizată ar trebui evitată.

Nu există standarde comunitare uniforme

105. Dată fiind diversitatea culturală și evoluția constantă a valorilor morale, standardele aplicabile în ceea ce privește viața privată a judecătorului nu pot fi prevăzute în mod precis.⁴⁸ Totuși, acest principiu nu ar trebui interpretat atât de amplu încât să cenzureze sau să penalizeze pe judecător dacă are un stil de viață nonconformist sau dacă urmărește în particular interese sau activități care ar putea fi jignitoare pentru anumite segmente ale comunității. Soluțiile asupra acestor chestiuni este strâns legată de societatea și perioadele de timp când se discută acestea și puține sunt cele care pot fi aplicate universal.

Un test alternativ

106. S-a sugerat că adecvată nu este întrebarea dacă un act este moral sau imoral potrivit anumitor convingeri religioase sau etice, sau dacă este acceptabil sau inacceptabil după standardele comunității (ceea ce ar putea duce la impunerea arbitrară și capricioasă a unei moralități înguste), ci

⁴⁸ Acest lucru este deosebit de evident în ceea ce privește activitățile sexuale. De exemplu, în Filipine, s-a considerat că un judecător care și-a etalat o relație extraconjugală nu a reușit să întruchipeze integritatea judecătorească, ceea ce a justificat eliminarea din magistratură (*Plângerea împotriva Judecătorului Ferdinand Marcos*, Curtea Supremă din Filipine, A.M. 97-2-53-RJC, 6 iulie 2001). În Statele Unite, în Florida, un judecător a fost mustrat pentru că a avut relații sexuale cu o femeie cu care nu era înșurat, într-o mașină parcată (*Ancheta in re privind pe un judecător*, 336 So. 2d 1175 (Fla. 1976), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). În Connecticut, un judecător a fost sancționat disciplinar pentru că a avut o relație cu o stenografă a instanței, căsătorită (*In re Flanagan*, 240 Conn. 157, 690 A. 2d 865 (1997), citat în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). În Cincinnati, un judecător căsătorit care se despărțise de soția sa a fost sancționat disciplinar pentru că și-a găsit o prietenă (cu care de atunci s-a căsătorit) cu ocazia a trei vizite în străinătate, chiar dacă cei doi nu ocupaseră niciodată împreună aceeași cameră (*Asociația Barourilor din Cincinnati vs Heitzler*, 32 Ohio St. 2d 214, 291 N.E. 2d 477 (1972); 411 US 967 (1973), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). Însă în Pennsylvania, tot în Statele Unite, Curtea Supremă a respins cererea de sancțiune disciplinară față de un judecător care avusese o relație sexuală extraconjugală care a cuprins mai multe călătorii mai lungi de o zi și o vacanță de o săptămână în străinătate (*In re Dalessandro*, 483 Pa. 431, 397 A. 2d 743 (1979), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). Unele dintre exemplele de mai sus nu ar fi considerate în unele societăți ca fiind dăunătoare îndatoririlor publice ale judecătorului, ci ca fiind relevante numai pentru zona privată a comportamentului licit consimțit de către doi adulți.

întrebarea cum se reflectă actul asupra componentelor centrale ale capacității judecătorului de a-și îndeplini funcția ce i-a fost atribuită (echitatea, independența și respectul pentru public) și asupra percepției publicului în legătură cu modul de îndeplinire de către judecător a acestei funcții. În mod similar, s-a sugerat că, atunci când se ia o decizie în această privință, trebuie luați în considerare șase factori:

- (a) Natura publică sau privată a actului și în special dacă acesta este contrar unei legi care este aplicată în mod concret;
- (b) Măsura în care conduita este protejată ca un drept individual al persoanei;
- (c) Gradul de discreție și prudență exercitat de către judecător;
- (d) Dacă conduita a fost în mod precis dăunătoare celor implicați cel mai îndeaproape, sau în mod rezonabil jignitoare pentru alții;
- (e) Gradul de respect sau de lipsă de respect al conduitei respective față de public sau față de anumiți membri ai publicului;
- (f) Măsura în care actul indică existența subiectivismului, a unei prejudecăți, sau a unei influențe neadecvate.

S-a susținut că folosirea acestor factori și a altor asemenea ar ajuta la găsirea unui echilibru între așteptările publicului și drepturile judecătorului.⁴⁹

Conduita în instanță

107. În instanță, în funcție de eventualele convenții judiciare aplicabile, judecătorul nu ar trebui de regulă să modifice substanța motivării unei decizii prezentate oral. Pe de altă parte, sunt acceptabile corectarea unor scăpări, a unor exprimări neinspirate, a gramaticii sau sintaxei și includerea de citate omise la momentul prezentării orale a motivelor hotărârii. În mod asemănător, transcrierea unui rezumat prezentat juriului nu trebuie modificat în niciun fel, decât dacă textul transcris nu consemnează corect cuvintele judecătorului. Judecătorul nu trebuie să comunice în privat cu o instanță de apel sau cu un judecător de apel referitor la vreun apel aflat pe rolul acestuia din urmă. Judecătorul ar trebui să se întrebe dacă este adecvat să angajeze o rudă ca grefier și ar trebui să se asigure că sunt respectate principiile de angajare înainte de a prefera pe o rudă la angajare.

Este necesară respectarea scrupuloasă a legilor

108. Dacă judecătorul încalcă legea, el poate prejudicia reputația funcției sale, poate încuraja nerespectarea legii, și poate afecta încrederea publicului în integritatea puterii judecătorești însăși. Însă nici această regulă nu poate fi absolută. Un judecător din Germania Nazistă ar putea să nu încalce principiile justiției prin aplicarea mai relaxată a Legii de la Nuremberg privind discriminarea rasială. Același lucru ar fi valabil și pentru un judecător din cadrul apartheid-ului din Africa de Sud. Uneori judecătorul poate, în funcție de natura funcției sale, să se confrunte cu obligația de a aplica legi care sunt contrare drepturilor omului și demnității umane. În acest caz, judecătorul poate simți mai degrabă că este obligat să demisioneze din funcția de judecător, decât să compromită obligația judiciară de aplicare a legii. Judecătorul este obligat să aplice legea. Așadar, el trebuie să nu fie pus într-o situație de conflict în respectarea legii. Ceea ce poate părea pentru alții o încălcare relativ minoră, poate atrage publicitatea, afectând reputația judecătorului și crescând întrebările asupra integrității lui și a corpului de judecători.

⁴⁹ Vezi Jeffrey M. Shaman, Steven Lubet and James J. Alfani, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed. (Charlottesville, Virginia, The Michie Company, 2000).

3.2 Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea oamenilor în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție.

Comentariu

Conduita personală a judecătorului afectează sistemul judecătoresc ca întreg

109. Încrederea în corpul de judecători se bazează nu numai pe competența și străduința membrilor acesteia, ci și pe integritatea și moralitatea acestora. Un judecător nu trebuie să fie doar un „judecător bun”, ci trebuie să fie și un „om bun”, deși părerile despre ceea ce înseamnă aceasta pot să difere în diferite segmente ale societății. Din perspectiva publicului, judecătorul nu numai că s-a angajat să slujească idealurile de dreptate și adevăr pe care se bazează statul de drept și democrația, ci a promis să le și întruchipeze. În mod similar, calitățile personale, conduita și imaginea judecătorului afectează pe cele ale sistemului judiciar în ansamblul său și, în consecință, și încrederea publicului în acesta. Publicul cere de la judecător o conduită care să se situeze cu mult deasupra celei pe care o așteaptă de la ceilalți cetățeni, standarde de conduită are sunt mult mai înalte decât cele respectate în societate în ansamblul său. De fapt, judecătorului i se cere să aibă o conduită aproape ireproșabilă. Este ca și când funcția judiciară, care înseamnă a-i judeca pe alții, a impus cerința ca judecătorul să facă față judecății rezonabile a altora în ceea ce privește chestiuni care pot în orice caz să afecteze rolul și funcția judiciară.

Trebuie să se vadă că s-a făcut justiție

110. Deoarece în îndeplinirea funcției judecătorești, aparența este la fel de importantă ca realitatea, judecătorul trebuie să se situeze dincolo de orice suspiciune. Judecătorul trebuie nu numai să fie onest, ci să și pară că este onest. Judecătorul este obligat nu numai să pronunțe o decizie echitabilă și imparțială, ci să o și pronunțe într-un mod care să nu dea naștere la bănuiele referitoare la echitatea și imparțialitatea acesteia, sau care se referă la integritatea judecătorului. Așadar, în vreme ce judecătorul ar trebui să fie expert în drept pentru a interpreta și aplica legea în mod competent, este la fel de important ca judecătorul să se comporte de așa manieră încât părțile la proces să aibă încredere în imparțialitatea sa.

ETICHETA*

Principiul:

Bunele maniere și respectarea lor în mod vizibil sunt esențiale în îndeplinirea tuturor activităților desfășurate de către judecător.

Comentariu

Cum va fi acest lucru perceput de către public?

111. Bunele maniere și aparența acesteia, atât în chestiunile profesionale cât și în viața personală, sunt elemente esențiale ale vieții judecătorului. Ceea ce contează mai mult nu este ceea ce face sau nu face judecătorul, ci ce cred ceilalți că a făcut sau ar putea face acesta. De exemplu, un judecător care vorbește timp îndelungat în privat cu o parte la un proces aflat în curs de desfășurare va părea că îi acordă acesteia un avantaj, chiar dacă de fapt conversația nu are nicio legătură cu procesul. Deoarece publicul se așteaptă la standarde înalte de conduită de la judecător, acesta trebuie ca, oricând nu știe dacă este potrivit să participe la un eveniment sau să primească un dar, oricât de mic, să se întrebe: „Cum va fi acest lucru perceput de către public?”

* *Notă traducător:* „Eticheta” este termenul în care am tradus cuvântul „*propriety*” (lb. engleză), respectiv „*convenances*” (lb. franceză). Totuși, pentru o mai bună înțelegere a sensului în care acest cuvânt este folosit în varianta originală a documentului, în text am preferat „bunele maniere”, sintagmă care ar putea fi înțeleasă și ca „bună conduită”, ori „comportament adecvat”.

Aplicare:

4.1 Judecătorul va evita încălcarea regulilor de bună cuviință sau aparența lipsei acesteia în toate activitățile sale de judecător.

Comentariu

Testul pentru determinarea atitudinii incorecte

112. Pentru determinarea atitudinii incorecte, trebuie pusă întrebarea dacă o anumită conduită compromite capacitatea judecătorului de a-și îndeplini responsabilitățile judiciare cu integritate, imparțialitate, independență și competență, sau dacă acea conduită este de natură să creeze, în mintea unui observator rezonabil, percepția că este afectată capacitatea judecătorului de a-și îndeplini responsabilitățile judecătorești în acest modul. De exemplu, tratând pe un funcționar al statului altfel decât pe oricare alt membru al publicului prin faptul că i-a oferit un loc preferențial în sală, judecătorul creează aparența că funcționarul are acces special la instanță și la procesele decizionale ce au loc acolo. Pe de altă parte, copiii școlari întreprind deseori vizite la instanțe și li se oferă locuri speciale în sală, uneori chiar la tribună. Copiii nu se află într-o poziție de putere și deci nu se creează aparența unei influențe incorecte, mai ales atunci când se explică faptul că ei sunt prezenți în scopuri educative.

Contactele inadecvate

113. Judecătorul trebuie să fie sensibil și să evite contactele care pot da naștere la speculații privind existența unei relații speciale cu cineva pe care judecătorul ar putea fi tentat să îl avantajeze cumva. De exemplu, judecătorul trebuie de obicei să evite să fie transportat de către polițiști sau avocați, iar dacă folosește mijloacele de transport în comun, trebuie să evite să se așeze lângă o parte la proces sau lângă un martor.

- 4.2. Aflându-se permanent în vizorul public, judecătorul trebuie să accepte, în mod liber și de bunăvoie, anumite restricții personale care ar părea o povară cetățeanului de rând. În particular, judecătorul trebuie să aibă o conduită care să fie conformă cu demnitatea funcției de magistrat.**

Comentariu

Judecătorul trebuie să accepte anumite restricții în activitățile sale

114. Judecătorul trebuie să se aștepte să fie obiectul atenției constante și comentariilor publicului, și trebuie deci să accepte restricții asupra activităților sale care ar părea o povară pentru cetățeanul obișnuit. Judecătorul trebuie să accepte aceste restricții în mod liber și de bunăvoie, chiar și atunci când aceste activități nu ar fi dezaprobată când ar fi desfășurate de alți membri ai comunității sau ai altor profesii. Iar aceasta este aplicabil atât în ceea ce privește conduita profesională, cât și în ceea ce privește conduita personală a judecătorului. Legalitatea conduitei judecătorului, chiar dacă este relevantă, nu este singurul element care stabilește gradul de corectitudine a acesteia.

Cerința de a duce o viață exemplară

115. Judecătorul trebuie să ducă o viață exemplară și în afara instanței, cât și în interiorul acesteia. Judecătorul trebuie să se poarte în public cu sensibilitatea și autocontrolul cerute funcției judiciare, deoarece manifestarea unui temperament nechibzuit afectează negativ procedurile judiciare și nu corespunde demnității funcției judiciare.

Vizitarea locurilor publice, cum ar fi barurile

116. În ziua de azi, în majoritatea țărilor, judecătorului nu îi este interzis să viziteze cârciumi, baruri, sau alte localuri similare, însă aceasta trebuie făcută cu discreție. Judecătorul trebuie să se gândească la modul în care aceste vizite ar putea fi percepute de către un observator rezonabil din cadrul comunității sale, în lumina, de exemplu, a reputației localului vizitat, a persoanelor care îl frecventează, și a eventualității ca localul să nu funcționeze în conformitate cu legea.

Jocurile de noroc

117. Judecătorului nu îi este interzis să joace ocazional jocuri de noroc, ca divertisment, însă aceasta trebuie făcută cu discreție, având în vedere percepția observatorului rezonabil din cadrul comunității. Una este ca judecătorul să meargă ocazional la cursele de cai, sau la un cazinou în timpul unei vacanțe în străinătate, sau să joace cărți cu prietenii și rudele. Alta este ca judecătorul să fie văzut prea des în fața ghișeului de pariuri pentru cursele de cai, sau dacă devine un jucător împătimit ori un parior profesionist.

Frecventarea cluburilor

118. Judecătorul trebuie să aibă grijă atunci când merge la cluburi sau alte locuri sociale. De exemplu, ar trebui să aibă grijă atunci când merge în localuri conduse sau deținute de către membri ai poliției, ai agențiilor anticorupție și ai departamentelor vamal și de accize ai căror membri pot apărea în mod frecvent în instanță. Deși nu există nicio obiecție față de acceptarea de către judecător a unei invitații ocazionale de a lua masa la cantina poliției, nu este de dorit ca judecătorul să frecventeze sau să devină membru al unor asemenea cluburi sau să fie clientul lor obișnuit. În majoritatea societăților este normal ca judecătorii să participe la manifestări organizate de către practicienii dreptului și să aibă contacte sociale cu avocați.

- 4.3. Judecătorul, în relațiile sale personale cu alți profesioniști ai dreptului care își desfășoară activitatea în mod regulat în instanța sa, va evita situațiile care ar putea da naștere, în mod rezonabil, suspiciunilor de sau care ar putea crea aparența de favorizare sau părtinire.**

Comentariu

Contactele sociale cu practicienii dreptului

119. Contactele sociale dintre diverși membri ai puterii judecătorești și membri ai profesiilor juridice fac parte dintr-o veche tradiție și sunt acceptabile. Deoarece judecătorii nu trăiesc în turnuri de fildeș ci în lumea reală, nu se poate aștepta de la ei să taie toate legăturile cu profesiile juridice atunci când sunt numiți ca judecători. Nici nu ar fi complet benefic pentru procesul judiciar ca judecătorii să se izoleze de restul societății, inclusiv de prieteni de școală, foști asociați sau colegi în domeniul dreptului. Într-adevăr, participarea de către judecător la evenimente sociale împreună cu avocații prezintă unele avantaje. Schimburile informale mijlocite de asemenea evenimente pot ajuta la reducerea tensiunii dintre judecători și avocați și pot diminua izolarea de foștii colegi, cu care se confruntă judecătorul după numirea sa. Totuși, judecătorul trebuie să acționeze pe baza bunului simț și să dea dovadă de atenție.

Relațiile de ordin social cu anumiți juriști

120. Dacă are relații de ordin social cu un jurist care apare în mod frecvent în fața sa în instanță, judecătorul se expune la un pericol și e nevoie de un proces de echilibrare. Pe de o parte, judecătorul nu ar trebui descurajat să aibă relații sociale sau extrajudiciare. Pe de altă parte, există o problemă evidentă a aparenței de subiectivism și favoritism atunci când un prieten sau asociat apare în fața judecătorului în instanță. Judecătorul este cel căruia îi aparține decizia finală cu privire la întrebarea dacă relația sa cu un avocat este excesiv de apropiată sau personală, sau dacă s-a creat această aparență. Judecătorul este cel care trage linia de demarcație. Testul ce trebuie aplicat pentru a găsi echilibrul este reprezentat de răspunsul la întrebarea dacă relația de ordin social interferează cu îndeplinirea responsabilităților judiciare, și dacă un observator neutru, complet informat despre natura relației de ordin social, ar putea să aibă în mod rezonabil îndoieli referitor la modul în care va fi îndeplinită justiția. Judecătorul trebuie să mai țină cont și de pericolul crescut de a afla fără intenție informații extrajudiciare privind o cauză pe care o judecă sau în care ar putea fi implicat ulterior. Ar fi deci mai înțelept ca judecătorul să evite să aibă contacte repetate cu un jurist care apare în instanță într-un caz particular, dacă aceasta ar putea da naștere la percepția rezonabilă că judecătorul și juristul au o relație personală apropiată.

Relațiile de ordin social cu un jurist care îi este vecin

121. Dacă vecinul judecătorului este jurist și apare în mod regulat în instanța la care lucrează judecătorul, acesta nu trebuie să se abțină de la orice contact social cu juristul, cu excepția poate a cazului în care juristul apare în instanță într-o cauză în curs. În funcție de împrejurări, este acceptabil un anumit grad de apropiere socială, cu condiția ca judecătorul să nu creeze situații frecvente de recuzare sau aparență rezonabilă conform căreia imparțialitatea sa ar putea fi compromisă.

Participarea la întâlnirile ocazionale ale juriștilor

122. Nu ar putea exista o obiecție rezonabilă împotriva participării de către un judecător la o petrecere mare dată, de exemplu, de către avocați care au fost promovați recent într-un post de conducere, pentru a sărbători realizările profesionale. La o asemenea manifestare, deși este posibil să fie prezenți avocați care apar în instanță în fața judecătorului, contactul social direct cu aceștia poate fi evitat ușor, câtă vreme cauza este pe rol. Dacă are loc contactul cu aceștia, ar trebui să se evite discutarea cauzei și, în funcție de împrejurări, ar putea fi necesar ca celelalte părți din proces să fie informate referitor la acesta cu prima ocazie. Trebuie pusă mai cu seamă întrebarea dacă această activitate socială va crea sau va contribui la crearea percepției că juristul ar avea o relație deosebită

cu judecătorul, iar această relație deosebită ar implica o dispoziție deosebită din partea judecătorului de a accepta și de a se baza pe susținerile juristului respectiv.

Ospitalitatea socială obișnuită

123. Judecătorului îi este permis de obicei să accepte invitații la adunări sociale ale avocaților și a altor juriști. Socializarea cu avocații în asemenea împrejurări trebuie încurajată datorită avantajelor ce derivă din discuții informale ce au loc la evenimente sociale. Totuși, judecătorul nu poate primi un cadou de la un jurist care ar putea apărea în fața sa în instanță, și nu poate participa la o manifestare socială organizată de către o firmă de avocatură, în cadrul căreia gradul de ospitalitate excede ceea ce ar fi obișnuit și modest. Criteriul ce trebuie folosit este cum îi va părea această manifestare unui observator rezonabil care s-ar putea să nu fie la fel de tolerant la regulile profesiei juridice așa cum sunt membrii acesteia.

Oaspete al unei firme de avocatură

124. Dacă un judecător acceptă participarea la o petrecere oferită de către o firmă de avocatură depinde de cine oferă petrecerea și cine poate participa, precum și de natura petrecerii. Pentru a decide dacă va participa, judecătorul trebuie să se bazeze pe cunoștințele sale referitoare la obiceiurile locale și la evenimentele din trecut. În funcție de împrejurări, ar putea fi necesar ca judecătorul să solicite gazdei să precizeze cine mai este invitat și cât de extinsă va fi ospitalitatea. Ar trebui să se acorde o atenție specială situației în care o anumită firmă poate fi văzută ca făcându-și reclamă față de clienți sau potențiali clienți. Mai există și o diferență evidentă între manifestările de divertisment organizate de către asociațiile profesionale (în cadrul cărora judecătorii pot fi invitați să se adreseze participanților în legătură cu chestiuni de interes general) și cele organizate de către anumite firme de avocatură. Judecătorul trebuie să se asigure că prezența sa la o petrecere oferită de către o firmă de avocatură nu îi va afecta aparența de imparțialitate.

Vizitele la fostul cabinet, la fosta firmă sau la fostul birou

125. Trebuie acordată atenție atunci când se determină frecvența potrivită a vizitelor sociale făcute de judecător la cabinetul sau firma de avocatură la care a lucrat anterior. De exemplu, ar fi de obicei adecvat ca judecătorul să viziteze fostul cabinet sau firmă de avocatură pentru a participa la un eveniment, cum ar fi o petrecere anuală sau o petrecere aniversară, sau una de sărbătorire a numirii unui membru al cabinetului într-o funcție de conducere sau numirea acestuia ca judecător. Totuși, în funcție de împrejurări, vizitele prea frecvente făcute de către judecător la fostul cabinet pentru a se întâlni cu foști colegi s-ar putea să nu fie potrivite. În mod similar, un judecător care a lucrat anterior ca procuror ar trebui să evite să fie prea apropiat de foștii colegi procurori și de ofițerii de poliție cu care a lucrat. Ar fi neînțelept chiar numai să se creeze o aparență de prietenie (patronaj).

Relațiile sociale cu părțile litigante

126. Judecătorul ar trebui să aibă grijă să evite relații excesiv de apropiate cu părți – cum ar fi funcționari guvernamentali, oficialii municipalității, procurorii, polițiștii și avocații publici – care apar deseori în fața judecătorului, dacă asemenea relații ar putea crea în mod rezonabil impresia de parțialitate sau ar putea genera necesitatea excluderii pe viitor a judecătorului. Când ia o decizie, judecătorul trebuie să ia în considerare frecvența cu care oficialul sau juristul apare în instanță în fața sa, natura și gradul interacțiunii sociale a judecătorului cu acea persoană, cultura comunității juridice în care lucrează judecătorul, și sensibilitatea și miza procesului în curs sau previzibil.

Apartenența la societăți secrete

127. Nu este recomandat ca judecătorul să fie membru al unei societăți secrete în cadrul căreia sunt membri și juriști care apar în instanță în fața sa, deoarece se poate trage concluzia că judecătorul va acorda favoruri acestora, în virtutea codului frăției.

4.4 Judecătorul nu va participa la soluționarea unei cauze în care un membru al familiei sale reprezintă o parte la proces sau are vreo legătură oarecare cu procesul.

Comentariu

Când este obligatorie recuzarea

128. De obicei, judecătorul trebuie să se abțină de la judecată în cazul în care un membru al familiei sale (inclusiv logodnicul sau logodnica) a participat sau a apărut în instanță ca avocat al apărării.

Dacă un membru al familiei este afiliat unei firme de avocatură

129. În mod normal, membrii unei firme de avocatură împart profiturile sau cheltuielile într-un anumit fel și sunt motivați să dobândească clienți, ceea ce se realizează parțial prin victoria lor în cadrul proceselor. Totuși, nu este neapărat necesar ca judecătorul să fie recuzat pe motiv că un jurist din cadrul unui anumit proces este afiliat la o firmă de avocatură la care este afiliat și un membru al familiei judecătorului. În anumite împrejurări, faptul că imparțialitatea judecătorului poate fi în mod rezonabil pusă la îndoială sau faptul că ruda respectivă este cunoscută de către judecător ca având un interes în firma de avocatură, interes care ar putea fi afectat substanțial prin soluția pronunțată în cauză, va necesita recuzarea judecătorului. În plus, în fiecare cauză în parte, judecătorul trebuie să ia în considerare următorii factori, fără ca enumerarea să fie limitativă:

- (a) cum va apărea în ochii publicului larg nerecuzarea;
- (b) cum va apărea nerecuzarea în ochii celorlalți juriști, în cei ai judecătorilor și în cei ai membrilor publicului;
- (c) greutatea administrativă pe care recuzarea ar reprezenta-o pentru instanțe; și
- (d) amploarea interesului financiar, profesional, sau de altă natură pe care îl are ruda în legătură cu cauza respectivă.

Dacă un membru al familiei este angajat într-un departament juridic guvernamental

130. Deși juriștii statului sunt salariați și nu au niciun interes economic sau vreun profit în ceea ce privește soluțiile din cauzele penale sau civile, trebuie luată în considerare dorința de a avea succes pe plan profesional. Așadar, chiar dacă un membru al familiei este angajat la un parchet sau birou de avocați publici unde nu are nicio funcție de control sau vreo poziție administrativă, ar trebui ca judecătorul să acționeze cu atenție, și să ia în considerare posibilitatea abținerii de la judecată în toate cazurile care au de-a face cu parchetul sau biroul unde lucrează ruda, din două motive. În primul rând, deoarece membrii aceluși birou ar putea să facă schimb de informații în ceea ce privește cauzele de pe rol, existând astfel riscul ca ruda judecătorului să fie implicată sau să influențeze, fără intenție, alte cauze care vin din acel birou, chiar și fără a avea o funcție de control direct. În al doilea rând, imparțialitatea judecătorului ar putea fi pusă în mod rezonabil sub semnul întrebării. Testul ce trebuie aplicat este următorul: ar avea un observator rezonabil o îndoială semnificativă cu privire la existența unui subiectivism conștient sau inconștient a judecătorului în raport cu succesul profesional al biroului în cadrul căruia lucrează membrul familiei sale?

Relația amoroasă cu un jurist

131. Dacă un judecător are o relație amoroasă cu un alt practician al dreptului, judecătorul ar trebui de obicei să se abțină de la a participa la soluționarea cauzelor în care este implicat acel jurist, cu

excepția cazului în care apariția în instanță a practicianului respectiv este una pur formală. Oricum, de regulă nu este nevoie ca judecătorul să se abțină de la judecată în cauzele în care sunt implicați alți membri ai firmei sau biroului la care lucrează juristul respectiv.

Instanțele în cadrul cărora se află numai un judecător și un jurist

132. Sunt jurisdicții în care funcționează numai un judecător și un jurist ca procuror sau apărător. Dacă juristul respectiv este fiul sau fiica sau o rudă apropiată a judecătorului, recuzarea obligatorie ar avea ca rezultat excluderea judecătorului în toate cauzele penale. Acest lucru ar crea dificultăți, nu numai pentru ceilalți judecători din regiune (care ar trebui să țină locul judecătorului exclus), ci și pentru inculpați. De asemenea, ar deveni dificilă garantarea celerității procesului, la care au dreptul inculpații, dacă trebuie căutat un înlocuitor pentru judecătorul respectiv în toate asemenea cauze penale. Deși excluderea nu poate fi o cerință absolută în asemenea împrejurări, pe cât posibil situațiile de acest gen ar trebui evitate.

4.5 Judecătorul nu va permite folosirea locuinței sale de juriști/avocați pentru a primi clienți sau pe alți practicieni ai dreptului.

Comentariu

Folosirea reședinței sau a telefonului judecătorului

133. Nu este potrivit ca judecătorul să permită unui jurist să-i folosească reședința pentru a se întâlni cu clienți sau alți juriști în chestiuni care au legătură cu activitatea acelui jurist. Dacă soțul judecătorului sau un alt membru al familiei este jurist, judecătorul trebuie să nu aibă aceeași linie de telefon de acasă pe care o folosește și acea persoană în scopuri profesionale, deoarece acest lucru ar duce la percepția conform căreia judecătorul practică și altă profesie juridică, și ar putea duce la comunicări *ex parte* neintenționate sau ar putea crea aparența sau suspiciuni că se produc asemenea comunicări.

4.6 Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere și de adunare, dar își va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca și cu imparțialitatea și independența corpului judiciar.

Comentariu

Judecătorii se bucură de aceleași drepturi ca ceilalți cetățeni

134. Când este numit în funcție, judecătorul nu trebuie să renunțe la dreptul la libertatea de exprimare, de asociere și de adunare de care se bucură alți membri ai comunității, să abandoneze orice convingeri politice pe care le-a avut sau să înceteze să aibă orice interes în chestiuni politice. Totuși, sunt necesare anumite restricții menite să păstreze încrederea publicului în imparțialitatea și independența justiției. Pentru a defini gradul adecvat de implicare a puterii judecătorești în dezbaterile publice, există două considerații fundamentale. Prima este dacă implicarea judecătorului ar putea submina în mod rezonabil încrederea în imparțialitatea sa. Cea de-a doua este dacă această implicare l-ar putea expune pe judecător în mod nenesar la atacuri de ordin politic sau dacă nu este conformă cu demnitatea funcției judecătorești. În fiecare din acest caz, judecătorul ar trebui să evite să fie implicat.

Activități incompatibile

135. Îndatoririle judecătorului sunt incompatibile cu anumite funcții politice, cum ar fi cea de membru al parlamentului sau al consiliului local.

Judecătorul trebuie să nu se implice în controversele publice

136. Judecătorul ar trebui să nu se implice în mod nepotrivit în controversele publice. Motivul este evident. Însăși esența funcției judecătorești constă în capacitatea de a aborda diversele probleme care fac obiectul conflictelor, într-o manieră obiectivă și judiciară. Este la fel de important ca judecătorul să fie văzut în public ca având atitudinea detașată, obiectivă, fără prejudecăți, imparțială, deschisă și echilibrată care este caracteristică judecătorilor. Dacă judecătorul intră în scena politică și participă la dezbaterile publice - prin exprimarea de opinii asupra unor subiecte controversate, prin implicarea în dispute cu personalități ale comunității, sau prin criticarea în public a guvernului - el nu va fi văzut ca având o atitudine judiciară atunci când prezidează în instanță. De asemenea, judecătorul nu va fi văzut ca imparțial când soluționează conflicte care fie au de-a face cu subiectele despre care și-a exprimat opinia în public; fie, ceea ce este mai important, implică personalitățile sau departamentele guvernamentale pe care judecătorul le-a criticat anterior în public, în calitate de părți litigante, sau chiar de martori.

Criticarea judecătorului de către alte persoane

137. Membrii publicului, ai puterii legislative și executive pot comenta în public asupra a ceea ce ei consideră că sunt limitări, greșeli sau erori ale unui judecător și ale hotărârilor pronunțate de acesta. De obicei, judecătorul respectiv, datorită convenției de tăcere politică, nu răspunde acestor comentarii. Deși dreptul de a-l critica pe judecător se supune regulilor legate de sfidarea curții, aceste reguli sunt tot mai rar invocate în prezent decât erau în trecut, pentru a reprimă sau pedepsi criticile exprimate la adresa puterii judecătorești sau la adresa unui anumit judecător. Cel mai bine și mai înțelept este să se ignore orice atac scandalos, mai degrabă decât a se exacerba publicitatea prin inițierea procedurii de sancționare pentru sfidarea curții. După cum s-a observat, „justiția nu este o virtute aflată în

sihăstrie: trebuie să se permită examinarea sa de către oamenii obișnuiți, și comentariile respectuoase, chiar dacă sunt fâțișe, ale acestora.⁵⁰

Judecătorul se poate exprima în public asupra chestiunilor care afectează Justiția

138. Există un număr restrâns de împrejurări în care judecătorul se poate exprima în public în legătură cu o chestiune controversată din punct de vedere politic, și anume atunci când această chestiune afectează direct funcționarea instanțelor, independența puterii judecătorești (aici sunt cuprinse și salariile și beneficiile judiciare), aspectele fundamentale ale administrării justiției sau integritatea personală a judecătorului. Totuși, chiar și în aceste privințe, judecătorul ar trebui să acționeze cu multă rețineră. Deși judecătorul poate face afirmații publice la adresa guvernului în aceste privințe, el nu trebuie să pară că face „lobby” către guvernanți sau că arată cum s-ar pronunța într-o anumită situație dacă aceasta ar fi dedusă judecării. Mai mult, judecătorul trebuie să țină cont de faptul că comentariile sale publice vor fi considerate ca reflectând opinia puterii judecătorești; uneori poate fi dificil pentru un judecător să exprime o opinie care să fie luată drept una pur personală și nu drept aceea a corpului de judecători în general.

Judecătorul poate participa la discuțiile despre drept

139. Judecătorul poate participa la discuțiile asupra chestiunilor de drept, în scopuri educative sau pentru a arăta neajunsuri cuprinse în anumite legi. În anumite împrejurări deosebite, comentariile judecătorului asupra unui proiect legislativ pot fi utile și potrivite, cu condiția ca acesta să evite să facă interpretări informale sau să exprime opinii controversate în ceea ce privește constituționalitatea. În mod normal, comentariile judecătorești asupra propunerilor legislative sau asupra altor chestiuni ce țin de politica guvernamentală ar trebui să se refere la implicații practice sau la deficiențe de redactare, și ar trebui să evite chestiunile controversate din punct de vedere politic. În general, acest gen de comentariu judecătorec ar trebui făcut în cadrul unui efort colectiv sau instituționalizat al justiției și nu ca demers personal al judecătorului.

Când judecătorul poate simți că este dator să se exprime

140. Se pot ivi cazuri când un judecător - ca ființă umană înzestrată cu conștiință, morală, sentimente și valori - consideră că are datoria morală de a se exprima în public. De exemplu, în exercitarea libertății de exprimare, judecătorul poate să participe la o adunare, să ridice un afiș sau să semneze o petiție care exprimă opoziția față de război, sprijinul pentru efortul de conservare a energiei sau de finanțare a unei agenții de combatere a sărăciei. Acestea reprezintă expresii ale preocupării pentru comunitatea locală și cea globală. Dacă vreuna dintre aceste chestiuni apare în instanță în fața judecătorului iar imparțialitatea acestuia ar putea fi pusă în mod rezonabil sub semnul întrebării, judecătorul trebuie să se abțină în a judeca orice proces în care participarea sa anterioară la manifestările susmenționate pune sub semnul îndoielii imparțialitatea judecătorului și integritatea judecătorească.

⁵⁰ *Ambard v. Attorney General for Trinidad and Tobago*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Trinidad and Tobago [1936]AC 322 at 335, per Lord Atkin.

4.7 Judecătorul se va informa asupra intereselor sale financiare personale și fiduciare și va face eforturile corespunzătoare pentru a se informa cu privire la interesele financiare ale membrilor familiei sale.

Comentariu

Obligația de a fi la curent cu interesele financiare

141. Dacă, în urma deciziei sale care ar fi pronunțată într-un proces în instanță, este evidentă probabilitatea ca un judecător, sau un membru al familiei acestuia, sau o altă persoană cu care judecătorul se află într-o relație de încredere (fiduciară), să aibă un beneficiu financiar, judecătorul nu are altă alternativă decât să se abțină. Așadar, este necesar ca judecătorul să fie întotdeauna conștient de interesele sale financiare personale și fiduciare, precum și de interesele familiei sale. „Fiduciar” cuprinde și relațiile date de calitatea de executor, administrator, tutore și curator.

Interesul financiar

142. „Interes financiar” înseamnă deținerea unui interes legal sau legitim, oricât de mic, sau deținerea calității de director, consilier, sau alt participant activ în afacerile unei instituții sau organizații. Următoarele sunt excepții:

- (i) Posesiunile dintr-un fond mutual sau comun de investiții care deține titluri de valoare nu constituie „interes financiar” în titlurile de valoare deținute de către organizația respectivă;
- (ii) Funcția deținută într-o organizație educațională, religioasă, caritabilă, într-o frăție, sau o organizație civică nu constituie „interes financiar” în titlurile de valoare deținute de către organizația respectivă;
- (iii) Interesul patrimonial al titularului unei polițe la o companie de asigurări mutuale, sau al deponentului la casă de economii, sau un alt interes patrimonial similar, constituie „interes financiar” în organizația respectivă numai dacă rezultatul vreunui proces ar putea afecta substanțial valoarea aceluia interes;
- (iv) Deținerea de titluri de stat constituie „interes financiar” în instituția emițătoare numai dacă rezultatul vreunui proces ar putea afecta substanțial valoarea titlurilor respective.

4.8 Judecătorul nu va permite ca relațiile sale de familie, sociale sau alte asemenea să influențeze în mod neadecvat conduita și deciziile sale ca judecător.

Comentariu

Obligația de a evita influențele improprii

143. Familia, prietenii și colegii sociali, civici și profesionali ai judecătorului, cu care acesta intră în contact în mod regulat, cu care comunică în chestiuni de interes comun și cu care are o relație bazată pe încredere reciprocă, sunt în măsură să influențeze în mod nepotrivit, sau să dea impresia că influențează, pe judecător în îndeplinirea de către acesta a atribuțiilor sale judiciare. Ei pot încerca să îl influențeze în folosul propriu sau în forma traficului de influență în favoarea părților la proces și a avocaților. Judecătorul trebuie să aibă o grijă deosebită să se asigure că judecata și conduita sa judiciară nu sunt nici măcar în mod subconștient influențate de către aceste relații.

Obligația de a evita urmărirea propriului interes

144. Judecătorul comite abuz de putere dacă profită de funcția sa judiciară pentru a avea un câștig personal sau pentru a se răzbuna. Judecătorul trebuie să evite orice activitate care sugerează că deciziile sale sunt afectate de către propriul interes sau de către favoritism, dat fiind că abuzul de putere diminuează în mod grav încrederea publicului în puterea judecătorească.

- 4.9 Judecătorul nu va utiliza și nici nu va permite utilizarea prestigiului funcției sale pentru a rezolva interesele sale private, interesele personale ale membrilor familiei sale sau ale altor persoane, și nici nu va lăsa impresia sau nu va permite altora să lase impresia că ar exista persoane într-o poziție specială, capabile să îl influențeze într-un mod necorespunzător în îndeplinirea atribuțiilor sale.**

Comentariu

Obligația de a face diferența dintre utilizarea corespunzătoare și cea necorespunzătoare a funcției

145. În general, judecătorul este văzut de către public ca fiind o persoană foarte deosebită, și este tratat în instanță, și probabil și în afara acesteia, cu un oarecare grad de servilism și măgulire. De aceea, judecătorul trebuie să facă diferența dintre modurile adecvate și cele neadecvate de a uza de prestigiul funcției sale. Este neadecvat ca judecătorul să se folosească sau să încerce să se folosească de poziția sa pentru a obține un avantaj personal sau un tratament preferențial de orice fel. De exemplu, judecătorul nu trebuie să profite de resursele judiciare pentru a câștiga un avantaj în afacerile personale. De asemenea, el nu ar trebui să se folosească de funcția pe care o deține într-o încercare, sau în ceea ce ar putea în mod rezonabil să fie perceput ca o încercare, de a scăpa de dificultăți legale sau birocratice. Dacă este oprit în trafic pentru comiterea unei abateri, judecătorul nu ar trebui să îl informeze de funcția sa pe organul de aplicare a legii. Judecătorul care telefonează unui procuror pentru a întreba „dacă se poate face ceva” în legătură cu o amendă primită de către un grefier pentru o contravenție comisă în trafic, creează aparența de necorectitudine chiar dacă nu încearcă să se folosească de funcția sa pentru a influența soluția pronunțată în cauză.

Nu este necesar ca judecătorul să își ascundă funcția

146. Nu este necesar ca judecătorul să ascundă faptul că deține această funcție, însă el trebuie să fie atent pentru a nu da impresia că se folosește de statutul de judecător pentru a obține vreo formă de tratament preferențial. De exemplu, dacă copilul unui judecător ar fi arestat, judecătorul ar avea aceleași emoții profund umane pe care le-ar avea orice alt părinte, și are dreptul, în calitate de părinte, să răspundă dacă simte că i s-a făcut o nedreptate copilului său. Însă dacă judecătorul, fie direct, fie prin intermediari, contactează organele de aplicare a legii, le informează despre funcția sa, și le cere sancționarea disciplinară a ofițerului care a făcut arestarea, linia dintre părinte și judecător nu mai este clară. Deși judecătorul, ca orice părinte, are dreptul să își ajute fiul sau fiica, și să inițieze o acțiune în justiție pentru a proteja interesele copilului, judecătorul nu are dreptul să îndeplinească vreun act care nu ar putea fi îndeplinit de către un părinte care nu este judecător. Folosirea funcției judiciare în încercarea de a influența alți funcționari publici în îndeplinirea atribuțiilor lor legale înseamnă o depășire a liniei dată de protecția și intervenția părintească, și un abuz al prestigiului conferit de funcția judiciară.

Folosirea consumabilelor cu însemne judecătorești

147. Consumabilele ce poartă însemnele judecătorești nu trebuie folosite într-un mod ce constituie abuz al prestigiului funcției. În general, aceste consumabile sunt destinate cazurilor în care judecătorul dorește să scrie în calitate sa oficială. Trebuie să se procedeze cu atenție dacă se folosesc consumabile cu însemnele judecătorești atunci când se scrie în calitate de persoană particulară. De exemplu, în funcție de împrejurări, ar fi acceptabil să se trimită un bilet de mulțumire după participarea la o manifestare socială folosindu-se acest tip de consumabile. Dar nu ar fi potrivită folosirea acestor consumabile judiciare atunci când se poate percepe în mod rezonabil că judecătorul încearcă să atragă atenția asupra funcției sale cu scopul de a influența pe destinatarul scrisorii, de exemplu, atunci când scrie pentru a se plânge referitor la o un conflict legat de o poliță de asigurare.

Scrisori de recomandare

148. Nu există obiecții referitor la emiterea de către judecător a unor scrisori de recomandare, însă trebuie procedat cu grijă în cazul unei persoane care dorește o asemenea referință nu pentru că judecătorul o cunoaște bine, ci pentru că ea dorește numai să profite de statutul acestuia. În legătură cu scrisorile de recomandare, de obicei este recomandat să se folosească hârtia cu însemnele judecătorești numai când judecătorul l-a cunoscut personal pe beneficiarul recomandării în cursul activității judecătorești. Se poate ține seama de următoarele îndrumări:

1. Judecătorul nu ar trebui să scrie recomandări în legătură cu o persoană pe care nu o cunoaște.
2. Judecătorul poate scrie scrisori de recomandare dacă acestea ar fi scrise în desfășurarea obișnuită a activității (de ex. un angajat al instanței solicită referințe privind activitatea sa la instanță). Scrisoarea ar trebui să cuprindă o declarație referitoare la sursa și întinderea cunoștințelor judecătorului despre beneficiar, și ar trebui adresată și expediată direct persoanei sau organizației pentru care a fost scrisă. În cazul unui angajat personal al judecătorului, cum ar fi un grefier care își caută un alt loc de muncă, se pot da referințe generale și adresate „Către cei interesați”.
3. Judecătorul poate da referințe pentru cineva pe care îl cunoaște personal însă nu profesional, cum ar fi o rudă sau un prieten apropiat, dacă aceste referințe îi sunt cerute în mod normal în baza relației personale.

Depunerea mărturiei despre caracterul cuiva

149. Declarația unui judecător referitoare la caracterul unei părți sau martor implică prestigiul funcției judiciare în procesul în cadrul căruia acesta o depune, și poate fi înțeleasă ca fiind o atestare oficială. Mai mult, atunci când judecătorul depune mărturie, un avocat care apare în mod regulat în fața judecătorului în instanță ar fi pus într-o situație stânjenitoare dacă ar trebui să îi adreseze întrebări judecătorului. Așadar, de obicei, judecătorul nu ar trebui să se ofere voluntar să depună mărturie în instanță referitor la caracterul unei părți sau martor. Dacă se solicită acest lucru, el ar trebui să fie de acord numai când un refuz ar fi în mod evident inechitabil față de persoana care l-a solicitat; de exemplu, când este vorba de un alt funcționar al instanței îndrituit să obțină probe cu privire la caracterul său din partea colegilor. Totuși, acest lucru nu îl scutește pe judecător să depună mărturie atunci când este citat obligatoriu pentru aceasta.

150. Dacă, de bunăvoie, se scrie sau se telefonează membrilor baroului în legătură cu o procedură disciplinară desfășurată împotriva unui avocat, acest lucru înseamnă de fapt că se depune mărturie despre caracterul avocatului respectiv, punându-se astfel prestigiul funcției judiciare în sprijinul intereselor private ale avocatului. În mod similar, dacă se contactează de bunăvoie un comitet în numele unui candidat la funcția de judecător, fără ca acest lucru să fi fost solicitat în mod oficial de către comitetul respectiv, înseamnă că s-a depus mărturie referitor la caracterul candidatului respectiv, punându-se prestigiul funcției judiciare în folosul intereselor particulare ale altuia.

Contribuțiile la publicații

151. Atunci când judecătorul scrie sau contribuie la o publicație, în legătură sau fără legătură cu dreptul, apar aspecte speciale. Judecătorul nu trebuie să permită vreunei persoane asociate cu publicația să profite de funcția sa. În contractele pentru publicarea lucrărilor unui judecător, acesta ar trebui să păstreze suficient control asupra modului în care se va face publicitatea, pentru a evita exploatarea funcției sale.

Aparițiile la posturi comerciale de radio sau televiziune

152. Apariția unui judecător la un post de radio sau televiziune comercial ar putea fi percepută ca slujind interesele financiare ale organizației care deține postul respectiv sau ale sponsorilor acestuia.

Așadar, ar trebui procedat cu grijă. Pe de altă parte, mulți cetățeni obțin informații despre evenimente, probleme de ordin social și despre drept prin intermediul acestor posturi. Deci, în funcție de aranjamente, participarea la un program ce are legătură cu dreptul ar putea fi adecvată. Pentru a stabili dacă judecătorul ar trebui sau nu să participe la asemenea programe, trebuie luați în considerare mai mulți factori: frecvența aparițiilor, audiența, subiectul, și dacă programul este comercial sau nu. De exemplu, în funcție de împrejurări, ar putea fi potrivită purtarea unei discuții privind rolul în stat al puterii judecătorești sau implicarea instanțelor în educația comunitară.

Foștii judecători

153. În funcție de convențiile locale, un fost judecător poate folosi titlul său anterior de „judecător” sau referirea la „justiție” atunci când își face publicitate pentru servicii de mediere sau arbitraj, deoarece această informație indică experiența legală a fostului judecător. Totuși, este de dorit ca titlul să fie însoțit de cuvântul „pensionat” sau „fost” pentru a se preciza că el nu mai este judecător în funcție. Foștii judecători nu ar trebui să folosească titulatura de „Onorabilul” sau prescurtarea acesteia atunci când își fac publicitate pentru aceste servicii.

4.10 Judecătorul nu va folosi și nici nu va dezvălui informații confidențiale obținute de el în această calitate în scopuri care nu au legătură cu îndatoririle sale profesionale.

Comentariu

Informațiile confidențiale nu pot fi folosite pentru câștig personal și nu pot fi comunicate altor persoane

154. În exercitarea atribuțiilor sale profesionale, judecătorul poate dobândi informații de natură comercială sau de altă natură care nu sunt disponibile publicului. Judecătorul nu trebuie să le dezvăluie sau să le folosească pentru a obține un câștig personal sau pentru orice alt scop ce nu are legătură cu atribuțiile judiciare.

Esența interdicției

155. Această interdicție se referă în principal la folosirea improprie a probelor nedezvăluite public; de exemplu, probele care se supun regimului de confidențialitate pe scară largă în cadrul litigiilor comerciale.

4.11 În îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale, judecătorul poate:

4.11.1 să scrie, să țină conferințe, să predea și să participe la activități legate de drept, de organizarea sistemului juridic, de administrarea justiției sau de alte chestiuni conexe;

Comentariu

Participarea la educarea comunității

156. Judecătorul are ocazia unică de a contribui la îmbunătățirea legii, a sistemului de drept, și a administrării justiției, atât în cadrul jurisdicției sale, cât și în afara acesteia. Aceste contribuții pot lua forma discursurilor, scrierilor, activităților didactice sau a participării la alte activități extrajudiciare. Cu condiția ca acest lucru să nu îl distragă de la îndeplinirea atribuțiilor judiciare, și în măsura timpului disponibil, judecătorul trebuie încurajat să se implice în astfel de activități.

Participarea la învățământul juridic

157. Judecătorul poate contribui la educarea juridică și profesională prin ținerea de cursuri, prin participarea la conferințe și seminarii, prin conducerea sesiunilor de simulare a ședințelor de judecată de către studenți și prin acționarea ca examinator. De asemenea, el mai poate contribui la literatura juridică în calitate de autor sau editor. Asemenea activități profesionale desfășurate de către judecători sunt de interes public și trebuie încurajate. Totuși, dacă este necesar, judecătorul ar trebui să precizeze clar că comentariile pe care le face în cadrul activităților de învățământ nu sunt menite să constituie opinii consultative sau să declare aderența la o anumită poziție juridică în cadrul unui proces în instanță, mai ales pentru că judecătorii nu pot oferi expertize sau consilieri pe probleme de drept în afara unei proceduri desfășurate în instanță conform legii. Până la momentul în care au fost administrate probele, au fost ascultate argumentele și, dacă este cazul, s-au încheiat cercetările, judecătorul nu poate cântări în mod imparțial probele și susținerile și nu își poate forma o opinie judiciară definitivă. Înainte de a accepta orice remunerație, judecătorul trebuie să se asigure că nivelul remunerației nu îl depășește pe cel care l-ar primi alt profesor care nu este judecător și care are atribuții didactice comparabile, și că acest nivel este compatibil cu toate obligațiile constituționale sau legale care guvernează primirea de remunerații suplimentare.

4.11.2 să apară la o audiere publică în fața unei autorități care are competențe în materia dreptului, a organizării sistemului juridic, a administrării justiției sau în alte materii conexe;

Comentariu

Prezența în fața unei autorități publice în calitate de judecător

158. Judecătorul poate să apară și să depună mărturie în fața unei autorități publice în măsura în care este conform părerii generale că experiența judiciară a acestuia îl pune în măsură să furnizeze informații utile în domeniul respectiv.

Prezența în fața unei autorități publice în calitate de cetățean particular

159. Judecătorul se poate prezenta în calitate de persoană particulară pentru a depune mărturie sau pentru a depune o cerere la autoritățile guvernamentale, în chestiuni care pot avea un efect deosebit asupra acestuia ca persoană particulară, cum ar fi propunerile pentru planurile de urbanism care vor afecta proprietățile funciare ale judecătorului, sau propunerile legate de disponibilitatea serviciilor locale de sănătate. Judecătorul trebuie totuși să procedeze cu grijă pentru a nu folosi prestigiul funcției judecătorești pentru a promova cauze generale în anchetele publice referitor la care judecătorul nu are o competență judiciară deosebită.

4.11.3 să fie membru al unui organ oficial sau al unei comisii, comitet ori organ consultativ guvernamental, dacă aceasta nu compromite imaginea de imparțialitate și neutralitate politică a judecătorului;

Comentariu

Calitatea de membru al unei comisii de anchetă

160. Datorită reputației de care se bucură corpul de judecători în cadrul comunității și a greutății pe care o au faptele stabilite pe cale judecătorească, judecătorii sunt deseori solicitați să desfășoare anchete și să întocmească rapoarte asupra unor chestiuni care fie sunt de importanță publică, fie sunt doar considerate astfel, dar care nu intră în sfera atribuțiilor justiției. Ca să de curs unei asemenea solicitări, judecătorul trebuie să examineze cu grijă implicațiile pe care le-ar avea acceptarea solicitării în ceea ce privește independența judecătorească. Există exemple de judecători care s-au amestecat în controverse publice și au fost criticați și puși în situații jenante în urma publicării de rapoarte ale comisiilor de anchetă din care au făcut parte. Ar trebui să se ia în considerare termenii de referință și alte condiții, cum ar fi timpul și resursele, pentru a se stabili dacă sunt compatibile cu funcția judecătorească. De multe ori judecătorul nu este obligat să participe la comisia de anchetă, cu excepția poate a cazului în care este vorba despre o chestiune de importanță națională apărută într-un moment presant; atunci această sarcină este îndeplinită ca un act de favoare. În unele țări, din motive constituționale, judecătorilor le este interzis să desfășoare anchete pentru executiv⁵¹ și, chiar dacă le este permis, sunt descurajați să o facă, în funcție de subiect și de procedurile de numire a judecătorului respectiv.

161. Este adevărat că pot fi prezentate argumente convingătoare în sprijinul opiniei conform căreia interesul public sau național reclamă o anchetă completă, clară și profundă asupra unei chestiuni de importanță vitală pentru public și că această sarcină este cel mai bine îndeplinită de către un judecător care a dobândit timp de mulți ani, ca judecător și ca practician în domeniul juridic, experiența necesară pentru a analiza probele și a evalua credibilitatea martorilor. Totuși, este necesar să ținem cont de următoarele:

- (a) Funcția legitimă a judecătorului este de a judeca. Este o funcție pe care puțini oameni din cadrul comunității sunt apti să o îndeplinească, iar numărul persoanelor calificate și disponibile pentru a îndeplini această funcție în orice moment, în afară de cei care sunt deja în funcție, este în mod necesar foarte mic. Există, pe de altă parte, suficiente persoane ale cu abilități și experiență care sunt competente să îndeplinească în mod superior rolul de membri în comisii, fără a mai fi nevoie să se apeleze la judecători pentru aceasta;⁵² și
- (b) Funcția de membru într-o comisie de anchetă aparține de obicei sferei executive și nu celei judecătorești. Este o funcție ce necesită cercetarea și stabilirea informațiilor pentru a se determina măsurile corespunzătoare ce trebuie luate. Printre aceste măsuri se poate număra și o acțiune în justiție, civilă ori penală, inițiată împotriva persoanelor ale căror fapte au fost cercetate de către comisie. În mod alternativ, cercetarea ar putea să se refere la o propunere controversată, cum ar fi construirea unui aeroport sau a unei autostrăzi, anchetarea prăbușirii unui avion, reforma unui anumit aspect de drept sau de politică publică, necesitățile juridice ale anumitor grupuri speciale ș.a.m.d. La fel ca toate celelalte măsuri ale executivului, procedura și constatările comisiei de anchetă pot face, și deseori chiar fac, obiectul controverselor publice.

⁵¹ *Wilson v Minister for Aboriginal Affairs*, High Court of Australia, (1997) 189 CLR 1.

⁵² Sir Murray McInerney, "The Appointment of Judges to Commissions of Inquiry and Other Extra-Judicial Activities", (1978) *The Australian Law Journal*, vol. 52, pp. 540-553.

162. În anul 1998, Consiliul Judiciar Canadian și-a declarat poziția în ceea ce privește numirea unor judecători federali în cadrul unor comisii de anchetă.⁵³ Procedura aprobată cuprindea următoarele etape:

- (a) Fiecare cerere referitoare la participarea unui judecător într-o comisie de anchetă ar trebui depusă mai întâi la președintele instanței;
- (b) Cererea ar trebui să fie însoțită de termenii de referință propuși pentru anchetă și de o indicarea termenului-limită, dacă există unul, care va fi impus lucrărilor comisiei;
- (c) Președintele instanței, după consultarea cu judecătorul în cauză, ar trebui să stabilească dacă absența acestuia ar dăuna semnificativ activității instanței;
- (d) Președintele instanței și judecătorul în cauză ar trebui să se întrebe dacă acceptarea numirii în cadrul comisiei de anchetă ar putea dăuna activității viitoare a judecătorului în instanță. În această privință, ei ar putea lua în considerare următoarele întrebări:
 - i. Obiectul anchetei necesită în mod esențial consiliere în domeniul politicilor publice sau implică chestiuni de natură în esență părtinitoare?
 - ii. Ancheta implică în mod esențial cercetarea actelor îndeplinite chiar de către autoritățile ce au numit comisia de anchetă?
 - iii. Ancheta se referă în esență la împrejurarea dacă anumite persoane au comis o faptă penală sau un delict civil?
 - iv. Cine selectează membrii comisiei și personalul acesteia?
 - v. Judecătorul propus are anumite cunoștințe sau o experiență care este necesară anchetei respective? Sau ar fi la fel de potrivit și un judecător pensionat sau un judecător supleant?
 - vi. Dacă ancheta necesită participarea unui membru în comisie care să aibă pregătire juridică, ar trebui instanța să se simtă obligată să furnizeze un judecător sau ar putea fi la fel de adecvat și un avocat cu vechime?

Consiliul Judiciar Canadian a decis că, în afara unor împrejurări extraordinare, niciun judecător numit la nivel federal nu ar trebui să accepte să participe la o comisie de anchetă până ce nu a avut ocazia, împreună cu președintele instanței, să analizeze toate aspectele de mai sus și sunt satisfăcuți că participarea respectivă nu va dăuna în mod semnificativ nici activității instanței și nici viitoarei activități a judecătorului în instanță.

163. De obicei, judecătorul ar trebui să procedeze cu grijă atunci când acceptă numirea într-un comitet sau într-o comisie guvernamentală, sau într-o altă funcție ce are de-a face cu aspecte factice sau de politici în alte chestiuni decât îmbunătățirea legislației, a sistemului juridic, sau a administrării justiției, cu excepția cazului în care însăși legea cere numirea unui judecător. În orice caz, judecătorul ar trebui să nu accepte numirea dacă îndatoririle sale guvernamentale ar afecta îndeplinirea atribuțiilor judecătorești sau ar tinde să afecteze negativ încrederea publicului în integritatea, imparțialitatea, sau independența puterii judecătorești. De altfel, dacă judecătorul se distanțează de îndatoririle sale obișnuite pe perioade foarte lungi, acesta ar putea realiza că întoarcerea la viața obișnuită și la modul de a vedea lucrurile caracteristic activității judecătorești, nu este deloc ușoară.

Implicarea în activități guvernamentale

164. Pe parcursul exercitării atribuțiilor sale, judecătorul ar trebui să nu fie implicat în același timp în activități ce țin de executiv sau legislativ. Totuși, dacă sistemul permite acest lucru, judecătorul

⁵³ *Position of the Canadian Judicial Council on the Appointment of Federally-Appointed Judges to Commissions of Inquiry*, aprobată la întâlnirea din martie 1998, www.cjc-ccm.gc.ca

poate, după ce părăsește atribuțiile sale în sistemul judecătoresc, să exercite atribuții în cadrul unui departament administrativ al unui minister (de exemplu, un departament de legislație civilă sau penală din cadrul Ministerului Justiției). Problema devine mai delicată dacă judecătorul devine membru al personalului cabinetului personal al unui ministru. Deși acest lucru nu ar fi niciodată privit ca o numire potrivită pentru un judecător într-o țară cu sistem common law, situația este alta în unele sisteme de drept civil. În asemenea împrejurări, înainte ca judecătorul să se angajeze la cabinetul personal al unui ministru într-o țară cu sistem de drept civil, trebuie obținut avizul organului care răspunde de numirea judecătorilor și avizul colegilor judecători, pentru a se putea stabili regulile de conduită aplicabile în fiecare caz. Înainte de a se întoarce în sistemul judecătoresc, judecătorul ar trebui să renunțe la orice implicare în atribuții ce țin de executiv sau legislativ.

Reprezentarea Statului

165. Judecătorul își poate reprezenta țara, statul, sau localitatea în cadrul ceremoniilor sau în legătură cu activități naționale, regionale, istorice, educaționale sau culturale.

4.11.4 să desfășoare orice alte activități care nu aduc atingere demnității funcției judiciare și nu îl împiedică să își îndeplinească atribuțiile sale ca judecător.

Comentariu

Participarea la activități extrajudiciare

166. Judecătorul poate desfășura activități extrajudiciare care sunt adecvate, pentru a nu se izola de comunitatea din care face parte. Judecătorul poate așadar să scrie, să țină prelegeri, să predea și să se adreseze în mod public referitor la subiecte ce nu au legătură cu dreptul, și poate să desfășoare activități artistice, sportive și alte activități sociale și recreative, dacă ele nu dăunează demnității funcției de judecător și nu interferează cu îndeplinirea atribuțiilor judecătorești. Într-adevăr, activitatea desfășurată într-un alt domeniu îi dă judecătorului ocazia să își lărgescă perspectivele și să conștientizeze problemele societății, ceea ce vine în completarea cunoștințelor dobândite în exercitarea atribuțiilor juridice. Totuși, trebuie găsit un echilibru adecvat între gradul de implicare al judecătorului în societate și necesitatea ca acesta să fie, și să apară ca fiind, independent și imparțial în îndeplinirea atribuțiilor sale. Într-o ultimă analiză, trebuie să se pună mereu întrebarea dacă, în respectivul context social și în ochii unui observator rezonabil, judecătorul a desfășurat o activitate care ar putea în mod obiectiv să îi compromită independența sau imparțialitatea sau ar putea să pară că i-o compromite.

Membru al unei organizații non-profit

167. Judecătorul poate participa la diverse organizații comunitare non-profit, ca membru al organizației și al conducerii acesteia. Exemplele includ organizații caritabile, consilii universitare și școlare, organe religioase-laice, consilii de conducere a spitalelor, cluburi sociale, organizații sportive, și organizații ce promovează interese culturale sau artistice. Totuși, în ceea ce privește această participare, trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

- (a) Ar fi nepotrivit ca un judecător să participe la o organizație dacă aceasta are scopuri politice sau dacă activitățile acesteia sunt de natură să-l expune pe judecător controverselor publice, sau dacă este probabil că organizația să fie implicată în litigii în mod regulat sau frecvent;
- (b) Judecătorul ar trebui să se asigure că această participare nu îi consumă prea mult timp;
- (c) Judecătorul ar trebui să nu aibă calitatea de consilier juridic. Acest lucru nu îl împiedică totuși să își exprime o opinie, în calitate de simplu membru al organului respectiv, asupra unei chestiuni care ar putea avea implicații juridice; însă ar trebui să se specifice clar că această opinie trebuie să nu fie considerată drept consiliere juridică. Orice sfat juridic necesar organului ar trebui furnizată de către un consilier profesionist;
- (d) Judecătorul ar trebui să aibă grijă atunci când este implicat, sau când numele îi este folosit, în orice activități de strângere de fonduri; și
- (e) Judecătorul ar trebui să nu solicite înscrierea ca membru la organizația respectivă, dacă această solicitare ar putea fi în mod rezonabil percepută ca fiind coercitivă sau dacă este esențială pentru strângerea de fonduri.

168. Judecătorul nu ar trebui să fie membru al vreunei organizații care practică discriminarea pe bază de rasă, sex, religie, origine națională, sau alt motiv contrar drepturilor fundamentale ale omului, deoarece o asemenea apartenență ar putea crea percepția că judecătorul este împiedicat să fie imparțial. Stabilirea împrejurării dacă practicile unei anumite organizații sunt discriminatorii în mod inacceptabil este deseori o problemă complexă. În general, se consideră că o organizație discriminează în mod inacceptabil dacă interzice în mod arbitrar anumitor persoane să devină membri, pe motivul apartenenței acestora la o anumită rasă, religie, gen, origine națională, etnie sau orientare

sexuală. Totuși, judecătorul poate fi membru al unei organizații dedicate păstrării unor valori religioase, etnice sau culturale legitime, de interes comun pentru membrii săi. În mod similar, judecătorul ar trebui să nu organizeze întâlniri la un club despre care știe că practică discriminarea; și nici nu poate frecventa în mod regulat un asemenea club.

Activitățile financiare

169. Judecătorul are aceleași drepturi ca orice alt cetățean în ceea ce privește afacerile sale financiare private, cu excepția celor care cad sub incidența limitelor impuse pentru garantarea îndeplinirii corespunzătoare a atribuțiilor judecătorești. Judecătorul poate face și administra investiții, inclusiv în bunuri imobile, și poate desfășura alte activități remunerate, însă ar trebui să nu dețină postul de funcționar, director, asociat activ, manager, consilier, sau angajat al oricărei firme care nu este deținută și controlată îndeaproape de către membri ai familiei sale. Participarea îndeaproape a judecătorului la o afacere de familie, deși este în general acceptabilă, ar trebui evitată dacă necesită prea mult timp, sau dacă implică abuzul de prestigiu judecătoresc, sau dacă este probabil că firma respectivă va apărea în instanță. Totuși, este inadecvat ca judecătorul să facă parte din consiliul director al unei societăți comerciale, adică al unei societăți aducătoare de profit. Acest lucru este valabil atât pentru companiile publice cât și pentru cele private, indiferent dacă funcția de director este executivă sau nu, și indiferent dacă este remunerată sau nu.

Calitatea de membru al unei asociații de locatari

170. Dacă judecătorul deține sau ocupă un spațiu într-o clădire care are o asociație de proprietari sau locatari, el poate face parte din comitetul de conducere, însă nu ar trebui să ofere sfaturi juridice. Acest lucru nu îl împiedică totuși să își exprime o opinie, în calitate de simplu membru al organului respectiv, asupra unei chestiuni care ar putea avea implicații juridice; însă ar trebui să se specifice clar că această opinie trebuie să nu fie considerată drept consiliere juridică. Orice sfat juridic necesar organului ar trebui furnizată de către un consilier profesionist. Dacă se pare că o chestiune apărută este sau poate deveni controversată, ar fi de regulă nimerit ca judecătorul să nu își exprime nicio opinie. Asemenea opinii vor fi cu siguranță răspândite, iar atât judecătorul, cât și instanța la care acesta lucrează, ar putea fi puși în situații stânjenitoare.

Calitatea de fiduciar

171. În funcție de împrejurări, judecătorul poate acționa în calitate de executor, administrator, custode, tutore sau altfel de fiduciar al bunurilor, finanțelor sau persoanei unui membru al familiei sau al unui prieten apropiat, dacă acest rol nu afectează buna îndeplinire a atribuțiilor judecătorești și cu condiția ca judecătorul să fie remunerat. Atunci când acționează ca fiduciar, judecătorul se supune aceluiași restricții asupra activităților financiare care îi sunt aplicabile în calitate de persoană particulară.

4.12 Judecătorului îi este interzis să practice o altă profesie juridică cât timp deține funcția judecătorească.

Comentariu

Sensul expresiei „să practice dreptul”

172. Practicarea dreptului include și activitatea desfășurată în afara oricărei instanțe și fără nicio legătură imediată cu procesele din instanță. Ea cuprinde intermedierea vânzărilor, acordarea de consiliere juridică cu privire la o mare varietate de subiecte, pregătirea și aplicarea instrumentelor juridice referitoare la un domeniu economic extins, relațiile fiduciare și alte afaceri. Dacă unui judecător i se acordă o pauză de activitate (an sabatic) timp în care acesta este ca angajat cu normă întreagă în funcția de consilier special într-o ramură a guvernului, cu atribuții în probleme referitoare la instanțe și la administrarea justiției, aceasta poate constitui o activitate de „practicarea dreptului”. Opiniile privind sfera de aplicare a acestei interdicții variază în funcție de diversele tradiții locale. În unele țări cu sistem de drept civil, judecătorilor, fie ei și de la instanța supremă, li se permite să lucreze ca arbitri sau mediatori. Uneori, înainte de pensionare, judecătorului dintr-o țară cu sistem common law i se permite să desfășoare muncă remunerată în calitate de arbitru internațional într-un organ înființat de către un alt stat.

Calitatea de arbitru sau de mediator

173. De obicei, cel puțin în sistemul de common law, judecătorul ar trebui să nu lucreze ca arbitru sau ca mediator sau să îndeplinească alte funcții judiciare în calitate particulară decât dacă este abilitat expres prin lege. În mod obișnuit, se consideră că integritatea puterii judecătorești ar avea de suferit dacă un judecător are un folos financiar de pe urma funcției sale judiciare prin prestarea de servicii private de soluționare alternativă a litigiilor, contra cost, ca activitate extrajudiciară. Chiar și atunci când serviciile respective sunt prestate gratuit, ele pot influența negativ îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor judecătorești.

Consilierea juridică a membrilor propriei familii

174. Judecătorul ar trebui să nu ofere sfaturi juridice. Totuși, dacă este vorba despre rude apropiate sau prieteni apropiați, judecătorul poate oferi sfaturi personale în mod prietenesc, informal, fără remunerație, însă trebuie să specifice clar că nu trebuie să se considere că a oferit consiliere juridică și că, dacă este necesar, ar trebui să se apeleze pentru aceasta la un profesionist.

Apărarea propriilor interese

175. Judecătorul are dreptul de a acționa în apărarea propriilor drepturi și interese, inclusiv prin inițierea de litigii în instanță. Totuși, el ar trebui să fie circumspect în ceea ce privește implicarea sa în litigii personale. În calitate de parte la proces, judecătorul riscă să pară că profită de funcția sa. De asemenea, credibilitatea sa riscă să fie afectată negativ de constatările făcute de către colegii săi judecători.

4.13 Judecătorul poate înființa sau poate adera la asociații ale magistraților sau participa la alte organizații care reprezintă interesele judecătorilor.

Comentariu

Calitatea de membru într-un sindicat

176. În exercitarea libertății de asociere, judecătorul poate să adere la un sindicat sau la o asociație profesională înființată cu scopul promovării și apărării condițiilor de muncă și salariile judecătorilor sau, împreună cu alți judecători, poate înființa un sindicat sau o asociație de această natură. Totuși, se pot aplica restricții asupra dreptului de a face grevă, dat fiind caracterul public și constituțional al activității judecătorilor.

4.14 Judecătorul și membrii familiei sale nu trebuie să pretindă sau să accepte cadouri, moșteniri, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiunile făcute, pe care le va face sau pe care judecătorul a omis să le facă în îndeplinirea atribuțiilor judiciare.

4.15 Judecătorul nu va permite, cu bună știință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau la dispoziția sa, să pretindă sau să accepte cadouri, moșteniri, împrumuturi sau favoruri pentru acțiuni sau inacțiuni legate de activitatea sau atribuțiile sale.

Comentariu

Obligația de a informa pe membrii familiei și personalul instanței despre constrângerile etice

177. Un cadou, o moștenire, un împrumut sau o favoare făcută unui membru al familiei judecătorului sau altor persoane care locuiesc în gospodăria judecătorului ar putea fi, sau ar putea părea a fi, menită să îl influențeze pe judecător. Așadar, judecătorul trebuie să îi informeze pe membrii familiei despre constrângerile relevante de ordin etic care îi sunt aplicabile în această privință și să îi descurajeze pe aceștia să le încalce. Totuși, nu se poate aștepta de la judecător în mod rezonabil să știe, și cu atât mai puțin să controleze, toate activitățile financiare sau economice ale tuturor membrilor familiei sale care locuiesc în gospodăria sa.

178. Aceleași argumente se aplică și în ceea ce privește personalul instanței și pe alte persoane care se află sub influența, autoritatea sau la dispoziția judecătorului.

Ce poate fi acceptabil

179. Această interdicție nu include:

- (a) Ospitalitatea socială care este obișnuită în comunitatea judecătorului, dacă deservește un scop ce nu are caracter economic, și este limitată la asigurarea unor articole modeste, cum ar fi mâncarea și răcoritoarele;
- (b) Obiecte de mică valoare intrinsecă destinate numai prezentării, cum ar fi plachete, certificate, trofee și felicitări;
- (c) Împrumuturile de la bănci și de la alte instituții financiare făcute în condiții normale, bazate pe cerințele obișnuite, fără a se lua în considerare statutul de judecător;
- (d) Oportunitățile și beneficiile, inclusiv ratele avantajoase și reducerile comerciale, care sunt disponibile în baza altor factori decât statutul de judecător;
- (e) Recompensele și premiile acordate concurenților în cadrul tragerilor la sorți, a concursurilor sau a altor manifestări deschise publicului, și care sunt acordate în baza altor factori decât statutul de judecător;
- (f) Bursele acordate în aceleași condiții și pe baza aceluiași criterii aplicabile oricărui solicitant care nu sunt judecători;
- (g) Decontarea sau renunțarea la perceperea cheltuielilor de călătorie, inclusiv cele de transport, cazare și masă pentru judecător și o rudă, legate de participarea judecătorului la o manifestare sau activitate dedicată perfecționării legislației, a sistemului juridic sau a administrării justiției.
- (h) Remunerația, la nivel rezonabil, pentru activitățile extrajudiciare legitime și permise.

Ospitalitatea socială

180. Delimitarea dintre „ospitalitatea socială obișnuită” și încercarea improprie de a câștiga favorurile judecătorului, este uneori dificilă. Contextul este important, neexistând de obicei un factor care să poată sluji singur la a stabili dacă judecătorul poate sau nu să participe la manifestarea respectivă. Una dintre întrebările care trebuie puse este dacă acceptarea acestei ospitalități ar afecta în mod negativ independența sau integritatea judecătorului, obligația acestuia de a respecta legea, imparțialitatea sau demnitatea ori îndeplinirea la timp a obligațiilor judecătorești, sau dacă poate părea că le încalcă. Alte întrebări care ar trebui luate în considerare sunt: Persoana care face invitația este un vechi prieten sau o cunoștință recentă? Persoana respectivă are o reputație nefavorabilă în cadrul comunității? Evenimentul are un număr mare de participanți sau este unul intim? Este un eveniment spontan sau aranjat dinainte? Printre participanți se află vreo persoană implicată într-o cauză aflată pe rolul judecătorului respectiv? Judecătorul va primi un beneficiu ce nu este oferit altora și astfel va da naștere în mod rezonabil la suspiciuni sau critici?

- 4.16 În măsura permisă de lege și de reglementările privind informarea publicului, judecătorul poate primi în unele circumstanțe un dar simbolic, un premiu sau un folos, cu condiția ca acestea să nu fie percepute în mod rezonabil ca fiind o tentativă de a-l influența pe judecător în îndeplinirea atribuțiilor sale judecătorești, sau să dea naștere în alt mod unor suspiciuni de parțialitate.**

Comentariu

Darurile de valoare excesivă nu pot fi acceptate

181. Un dar oferit unui judecător, sau unui membru al familiei acestuia care locuiește în gospodăria acestuia, și a cărui valoare este excesivă, pune sub semnul întrebării imparțialitatea judecătorului și integritatea funcției judecătorești, și poate necesita excluderea judecătorului în cazuri în care altminteri aceasta nu ar fi necesară. Așadar, asemenea daruri nu ar trebui acceptate. Judecătorul poate să refuze în mod politicos un asemenea dar sau oferirea unui dar. Uneori asemenea daruri sunt oferite spontan fără a se lua în considerare regulile și convențiile care sunt obligatorii pentru judecători. Oferirea unui abonament la un club de sănătate după ce judecătorul a îndeplinit o ceremonie de căsătorie sau una legată de cetățenie, dacă acest funcție este prevăzută de lege, poate fi bine intenționată, însă judecătorul ar trebui să refuze oferta explicând că acceptarea ar putea apărea ca fiind primirea unui onorariu sau a unei recompense pentru îndeplinirea unei atribuții publice. Pe de altă parte, probabil că oferirea unei sticle de whisky sau a câtorva compact-discuri cu muzica preferată a judecătorului nu va constitui o abatere.

Acceptarea onorariilor rezonabile

182. Judecătorului nu îi este interzis să accepte onorarii sau retribuții pentru prelegeri, cu condiția ca nivelul acestora să fie rezonabil și proporțional cu sarcina îndeplinită. Judecătorul ar trebui totuși să se asigure că astfel nu se creează conflicte. Trebuie să nu pară că judecătorul se folosește de funcția sa în avantajul propriu, nici că își petrece o perioadă semnificativă de timp departe de obligațiile din instanță pentru a-și respecta angajamentele plătite de a ține prelegeri sau de a scrie. În plus, sursa plății trebuie să nu ridice nicio suspiciune de influență necorespunzătoare asupra capacității sau dispoziției judecătorului de a fi imparțial în chestiunile ce îi sunt prezentate spre soluționare în calitate de judecător.

EGALITATEA

Principiul:

Asigurarea egalității de tratament pentru toți în fața instanțelor este esențială pentru exercitarea corectă a atribuțiilor judecătorești.

Comentariu

Reglementările internaționale

183. Judecătorul ar trebui să cunoască instrumentele internaționale și regionale care interzic discriminarea grupurilor vulnerabile din cadrul comunității, instrumente cum ar fi Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (1965), Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei (1979), Declarația privind Eliminarea Tuturor Formelor de Intoleranță și de Discriminare pe bază de Religie sau Convingeri (1981), și Declarația privind Drepturile Persoanelor ce Aparțin Minorităților Naționale, Etnice, Religioase și Lingvistice (1992). În mod similar, judecătorul trebuie să recunoască faptul că articolul 14, paragraful 1, din Pactul Internațional pentru Drepturile Civile și Politice garantează faptul că „Toți oamenii sunt egali în fața instanțelor” și că articolul 2, paragraful 1, din Pact - coroborat cu articolul 14, paragraful 1, din Pact - recunoaște dreptul fiecărei persoane la un proces echitabil fără nicio deosebire bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, convingeri politice sau de altă natură, naționalitate sau origine socială, avere, statut sau alte împrejurări. Expresia „alte împrejurări” (sau „alt statut”) a fost interpretată ca incluzând, de exemplu, orientarea sexuală, statutul economic, handicapul și infectarea cu HIV. Este așadar de datoria judecătorului să își îndeplinească atribuțiile cu respectarea întocmai a principiului egalității de tratament aplicat părților, prin evitarea oricărui subiectivism și oricărei discriminări, păstrând echilibrul între părți și asigurându-se că fiecare dintre acestea are parte de un proces echitabil.

Judecătorul trebuie să evite stereotipurile

184. Tratamentul just și egal este de mult timp considerat drept un atribut esențial al justiției. Egalitatea în fața legii nu este fundamentală numai pentru justiție, ci este și o caracteristică a performanței judiciare legată strâns de imparțialitate. De exemplu, judecătorul care ajunge la o soluție corectă dar nu evită stereotipurile face să-i fie afectată imparțialitatea, reală sau percepută. Ar trebui ca judecătorul să nu fie influențat de către atitudini bazate pe stereotipuri, mituri sau prejudecăți. El ar trebui așadar să facă toate eforturile pentru a recunoaște, a demonstra sensibilitate la, și a corecta asemenea atitudini.

Discriminarea pe bază de sex

185. Judecătorul trebuie să se asigure de accesul egal în instanță atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Această obligație se aplică în propriile relații ale judecătorului cu părțile, cu personalul instanței și cu avocații, precum și în relațiile dintre personalul instanței și alte persoane. Situațiile clare în care judecătorul este subiectiv pe motiv de sex față de un jurist probabil că în prezent nu apar frecvent în instanță, deși cuvintele, gesturile sau alte aspecte ale conduitei pot uneori fi percepute drept hărțuire sexuală: de exemplu, folosirea termenilor ce reflectă condescendența atunci când judecătorul se adresează avocatei (cum ar fi „*drăguț*”, „*dulceață*”, „*fetiță*”, „*surioară*”) sau comentariile făcute asupra aspectului fizic sau al îmbrăcămintei acestora, și care nu ar fi făcute în legătură cu un avocat de sex masculin. Conduita condescendentă a judecătorului („*această pledoarie trebuie să fi fost elaborată de către o femeie*”) afectează eficiența profesională a femeilor avocat deoarece uneori le diminuează respectul de sine sau încrederea în propriile abilități. Și tratamentul insensibil aplicat părților de sex feminin la proces („*acea femeie proastă*”) poate afecta drepturile lor legale atât în realitate, cât și în aparență. Hărțuirea sexuală a personalului instanței, a avocaților, a părților la proces sau a colegilor este deseori atât ilegală cât și lipsită de etică.

Aplicare:

- 5.1 Judecătorul va trebui să fie conștient de și să înțeleagă diversitatea celor ce compun societatea umană, precum și diferențele cauzate de rasă, culoare, sex, religie, naționalitate, castă, handicap, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut social și economic sau alte cauze („motive nerelevante”).**

Comentariu

Obligația de a fi receptiv la diversitatea culturală

186. Este de datoria judecătorului nu numai să recunoască și să fie familiarizat cu diversitatea culturală, rasială și religioasă din societate, ci să fie și lipsit de subiectivism sau prejudecăți bazate pe orice motive nerelevante. Judecătorul ar trebui să încerce, prin mijloace adecvate, să fie la curent cu atitudinile și valorile sociale aflate în continuă schimbare, și să profite de ocaziile educaționale adecvate (care ar trebui puse la dispoziția sa) care să îl ajute să fie, și să pară că este, imparțial. Totuși, este necesar să se vegheze ca aceste eforturi să sporească, și nu să diminueze, percepția de imparțialitate a judecătorului.

5.2 Judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale judiciare, nu va avea voie să manifeste, prin cuvinte sau atitudine, părtinire sau prejudecăți față de o persoană sau un grup de persoane, din motive nerelevante.

Comentariu

Obligația de a se abține de la comentarii derogatorii

187. Judecătorul ar trebui să facă eforturi pentru a se asigura că conduita sa este de așa natură încât orice observator rezonabil să poată avea încredere justificată în imparțialitatea sa. Judecătorul ar trebui să evite comentariile, expresiile, gesturile sau comportamentul care poate fi interpretat în mod rezonabil drept insensibil sau lipsit de respect. Exemplele includ comentarii irelevante sau derogatorii bazate pe stereotipuri rasiale, culturale, sexuale sau de altă natură, și alte fapte care dau impresia că justițiabilii nu vor primi același grad de considerație și respect. Comentariile disprețuitoare ale judecătorului despre originea etnică, chiar și despre propria origine etnică, sunt de asemenea nedemne și nepoliticoase. Judecătorul ar trebui să aibă deosebită grijă ca remarcile sale să nu aibă tentă rasistă, sau să nu jighească, chiar neintenționat, minoritățile din comunitate.

Remarcile judecătorești trebuie temperate de precauție și politețe

188. Judecătorul trebuie să nu facă remarci neadecvate și insultătoare la adresa părților la proces, a avocaților, a publicului și a martorilor. Au existat situații în care un judecător, la momentul condamnării unei persoane, s-a adresat acesteia cu remarci insultătoare. Deși judecătorul poate, în funcție de convențiile locale, să reprezinte în mod adecvat indignarea comunității față de o infracțiune gravă, remarcile judecătorești ar trebui să fie întotdeauna caracterizate de precauție, reținere și politețe. Condamnarea unui acuzat pentru o infracțiune pe care acesta a comis-o reprezintă o mare responsabilitate ce implică îndeplinirea unui act juridic în numele comunității. Nu este o ocazie pentru judecător să dea frâu liber emoțiilor personale. Procedând astfel, va tinde să diminueze calitățile esențiale ale funcției sale.

5.3 Judecătorul își va exercita atribuțiile judiciare cu respectul cuvenit față de toate persoanele, cum ar fi părțile, martorii, avocații, personalul instanței și colegii, fără a face vreo deosebire între acestea pe motive nerelevante care nu prezintă nicio importanță pentru îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale.

Comentariu

Persoanele din instanțe trebuie tratate cu demnitate

189. Judecătorul este cel care dă tonul și creează mediul necesar pentru un proces echitabil în instanța sa. Tratatul inegal sau diferit al persoanelor prezente în curte, fie el real ori perceput, este inacceptabil. Toate persoanele care apar în instanță - fie practicieni în drept, fie părți sau martori - au dreptul de a fi tratate într-o manieră ce le respectă demnitatea umană și drepturile fundamentale ale omului. Judecătorul trebuie să se asigure că toate aceste persoane sunt apărate de orice manifestare de prejudecată bazată pe rasă, gen, religie, sau alte motive nerelevante.

- 5.4 Judecătorul nu va permite, cu bună știință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său, să facă vreo deosebire, pe motive nerelevante, între persoanele implicate într-o cauză supusă judecății sale.**

Comentariu

Obligația de a se asigura că personalul instanței respectă normele prescrise

190. Primul contact pe care un membru al publicului îl are cu sistemul judecătoresc este deseori cu personalul instanței. Este așadar deosebit de important ca judecătorul să se asigure, pe cât îi stă în putere, că personalul instanței, care se supune autorității și controlului său, respectă normele de conduită prevăzute mai sus. Conduita personalului instanței trebuie să fie întotdeauna ireproșabilă și, mai ales, personalul trebuie să se abțină de la folosirea unui limbaj insensibil legat de sexul persoanei cu care are de-a face, precum și de la orice comportament care ar putea fi considerat ca abuziv, jignitor, amenințător, prea familiar, sau inadecvat în alt mod.

5.5 În timpul desfășurării procesului, judecătorul le va cere avocaților să se abțină de la a-și exprima, prin cuvinte sau atitudine, părtinirea sau prejudecata bazată pe motive nerelevante, cu excepția situațiilor în care acest lucru devine relevant din punct de vedere legal, pentru o chestiune aflată în dezbateră și care poate servi intereselor legitime ale apărării.

Comentariu

Obligația de a preveni ca juriștii să comită acte de rasism, sexism sau de altă natură, necorespunzătoare

191. Judecătorul trebuie să ia măsuri împotriva comentariilor vădit irelevante făcute de către juriști în instanță sau în prezența judecătorului, comentarii ce au caracter sexist sau rasist sau sunt jignitoare sau neadecvate în alt mod. Sunt de asemenea interzise cuvintele, gesturile, sau inacțiunile care ar putea fi în mod rezonabil interpretate ca o aprobare implicită a acestor comentarii. Aceasta nu înseamnă că trebuie reprimite pledoariile legitime sau mărturiile admisibile, dacă, de exemplu, chestiuni legate de sex, rasă sau alți factori similari fac obiectul cauzei aflate pe rol. Este vorba despre obligația generală a judecătorului de a asculta cu justețe, însă, dacă este cazul, de a exercita controlul asupra procesului, și de a acționa cu fermitatea adecvată spre a păstra o atmosferă de egalitate, decență și ordine în sala de judecată. Ce înseamnă „fermitatea adecvată” va depinde de împrejurări. În unele cazuri, poate fi suficientă o corectare politicoasă. Totuși, actele intenționate sau deosebit de jignitoare vor necesita măsuri mai severe, cum ar fi un ordin, o muștrare în particular, o muștrare consemnată oficial sau, dacă avocatul repetă abaterea după ce a primit avertismentul, inițierea procedurii de sfidare a curții, în limitele legii.

COMPETENȚA ȘI STRĂDUINȚA

Principiul:

Competența și străduința sunt premise ale exercitării corecte a atribuțiilor judiciare.

Comentariu

Competența

192. Competența în îndeplinirea atribuțiilor judecătorești necesită cunoștințe juridice, deprinderi practice, aprofundare și pregătire. Competența profesională a judecătorului ar trebui să se reflecte în modul de îndeplinire a atribuțiilor sale. Competența judecătorească poate fi diminuată și compromisă atunci când starea mentală sau fizică a unui judecător este alterată din cauza drogurilor, alcoolului sau altor asemenea. Într-un număr mai mic de cazuri, incompetența poate fi generată de lipsa de experiență, probleme de personalitate și temperament, sau de numirea ca judecător a unei persoane care nu este aptă să o exercite și demonstrează această inaptitudine prin modul în care își îndeplinește funcția. În unele cazuri, poate fi vorba despre incapacitate sau dizabilitate pentru care singura soluție, deși una extremă, poate fi eliberarea în mod legal din funcție.

Străduința (diligența)

193. Examinarea în mod calm, luarea deciziilor în mod imparțial și îndeplinirea atribuțiilor cu celeritate sunt toate aspecte ale străduinței judecătorești. Străduința mai cuprinde și eforturile de a aplica legea în mod imparțial și dezinteresat și prevenirea abuzului de drept. Capacitatea de a da dovadă de străduință în îndeplinirea atribuțiilor judecătorești poate depinde de volumul de lucru, de existența resurselor necesare, inclusiv personalul auxiliar și asistența tehnică, și timpul de care este nevoie pentru studiere, deliberare, redactare și alte activități judecătorești, pe lângă acea de a apărea în sala de judecată.

Necesitatea odihnei, relaxării și vieții de familie

194. Trebuie recunoscută importanța responsabilității judecătorului față de propria familie. Judecătorul ar trebui să aibă suficient timp pentru a putea să își păstreze bunăstarea fizică și psihică și ar trebui să aibă ocazii rezonabile de a-și perfecționa deprinderile și cunoștințele necesare pentru îndeplinirea în mod efectiv a atribuțiilor sale profesionale. Stresul îndeplinirii funcției judecătorești este din ce în ce mai des recunoscut. Dacă este cazul, ar trebui să se acorde facilități de consiliere și terapie pentru judecătorii care suferă de stres. În trecut, judecătorii și ceilalți profesioniști ai dreptului tindeau să disprețuiască sau să respingă aceste aspecte. Însă recent, studiile empirice și cazurile notorii de judecători care au clacat au adus aceste chestiuni în atenția tuturor.⁵⁴

⁵⁴ M.D. Kirby, "Judicial Stress: An Update", (1997) 71 *Australian Law Journal* 774, at 791.

Aplicare:

6.1 Atribuțiile judiciare ale unui judecător au precădere față de orice alte activități.

Comentariu

Prima obligație a judecătorului este cea față de instanță

195. Obligația primară a judecătorului este aceea de a-și îndeplini funcția în mod adecvat, funcție ale cărei principale elemente implică administrarea probelor și stabilirea faptelor ce necesită interpretarea și aplicarea legii. Dacă guvernul îi solicită să îndeplinească o sarcină care îl îndepărtează de activitatea obișnuită a instanței, judecătorul ar trebui să nu accepte această însărcinare fără a se consulta cu președintele instanței și cu alți colegi pentru a se asigura că acceptarea acestei sarcini extracuriculare nu va afecta necorespunzător funcționarea eficientă a instanței și nu va crește încărcătura celorlalți membri ai acesteia. Judecătorul ar trebui să reziste oricărei tentații de a-și dedica prea multă atenție unor activități extrajudiciare dacă acestea i-ar reduce capacitatea de a-și îndeplini funcția judiciară. În mod evident, există riscul semnificativ ca judecătorul să acorde prea multă atenție acestui gen de activități, dacă ele sunt remunerate. În asemenea cazuri, observatorii rezonabili ar putea bănui că judecătorul a acceptat îndatoririle extracuriculare cu scopul de a-și suplimenta venitul oficial. Justiția este o instituție care deservește comunitatea. Ea nu este un segment oarecare din economia de piață.

6.2 Judecătorul își va dedica activitatea sa profesională îndeplinirii atribuțiilor judiciare, care includ nu numai exercitarea funcției judiciare, a responsabilităților față de instanță și luarea hotărârilor, ci și îndeplinirea altor sarcini relevante pentru activitatea judiciară și pentru funcționarea instanței.

Comentariu

Este necesară competența profesională în administrarea judiciară

196. Într-o oarecare măsură, fiecare judecător trebuie să îndeplinească și atribuții de management, nu doar să soluționeze cauze. Judecătorul răspunde de administrarea eficientă a justiției în cadrul instanței sale. Aceasta presupune managementul de caz (inclusiv rezolvarea cu celeritate a unor chestiuni din dosare), ținerea evidențelor, gestionarea fondurilor, și supravegherea personalului instanței. Dacă judecătorul nu dă dovadă de străduință în ceea ce privește monitorizarea și rezolvarea cauzelor, ineficiența rezultată va crește costurile și va submina administrarea justiției. În consecință, judecătorul ar trebui să se mențină la un anumit nivel de competență profesională în ceea ce privește administrarea judiciară și să faciliteze îndeplinirea atribuțiilor administrative de către funcționarii instanței⁵⁵.

Dispariția evidențelor instanței

197. Judecătorul trebuie să ia toate măsurile rezonabile și necesare spre a preveni dispariția sau sustragerea evidențelor instanței. Printre asemenea măsuri se pot număra informatizarea acestor evidențe. Judecătorul ar mai trebui să instituie și proceduri de cercetare a pierderii sau dispariției dosarelor instanței. Dacă se suspectează fapte ilicite, judecătorul ar trebui să se asigure că pierderea dosarelor este cercetată în mod independent, deoarece aceste cazuri trebuie întotdeauna considerate drept o neglijență gravă din partea instanței respective. În cazul dosarelor pierdute, judecătorul ar trebui să inițieze, în măsura posibilului, acțiuni de reconstituire a dosarelor și să ia măsuri pentru evitarea unor asemenea pierderi.

Plățile neoficiale

198. Dat fiind că în multe sisteme judiciare au existat cazuri în care s-au solicitat plăți neoficiale, în mod particular și ostentativ de către personalul instanței, pentru scopuri ca scoaterea dosarelor din arhive, emiterea citațiilor, înmânarea citațiilor, emiterea de copii ale probelor din dosar, obținerea cauțiunii, furnizarea unei copii certificate a hotărârii instanței, accelerarea soluționării cauzelor, întârzierea soluționării cauzelor, fixarea unor termene convenabile și redescoperirea dosarelor pierdute, judecătorul ar trebui să aibă în vedere:

- (a) Afișarea de anunțuri la sediul instanței și în alte locații în care acestea ar putea fi văzute de către personalele interesate, prin care să se interzică orice plăți de acest gen și să se prevadă proceduri confidentiale pentru depunerea de plângeri privind asemenea practici;
- (b) Numirea unor funcționari de supraveghere și a unor comitete de justițiabili, care să funcționeze în paralel cu sisteme de inspecție adecvate, pentru combaterea plăților informale;
- (c) Informatizarea evidențelor instanței, inclusiv a programării audierilor;
- (d) Introducerea unor termene fixe pentru etapele judiciare ce trebuie parcurse în pregătirea unei cauze pentru a fi în stadiu de judecare; și
- (e) Răspunsul prompt și efectiv al curții la plângerile făcute de către public.

⁵⁵ Vezi "Principles of Conduct for Court Personnel", *Report of the Fourth Meeting of the Judicial Integrity Group, 27-28 octombrie 2005, Viena, Austria*, Anexa A, la www.unodc.org/pdf/corruption/publication_jig4.pdf.

6.3 Judecătorul va lua măsurile rezonabile ce se impun pentru a-și menține și îmbunătăți cunoștințele, aptitudinile și calitățile personale necesare îndeplinirii adecvate a atribuțiilor judiciare, folosind în acest scop programele de pregătire și orice alte facilități disponibile, sub control judiciar, judecătorilor.

Comentariu

Fiecare judecător ar trebui să urmeze forme de pregătire profesională

199. Independența justiției conferă drepturi judecătorului, însă îi impune și obligații de natură etică, care include îndeplinirea activității judecătorești cu profesionalism și străduință. Aceasta implică ca judecătorul să aibă abilități profesionale substanțiale și ca aceste abilități să fie dobândite, menținute și sporite în mod regulat prin pregătire profesională continuă pe care judecătorul este obligat, și în același timp are dreptul, să o efectueze. Este recomandat în mod deosebit, dacă nu chiar esențial, ca la prima numire a judecătorului acesta să primească pregătire detaliată, aprofundată și diversificată care să corespundă experienței sale profesionale, pentru ca acesta să poată să își îndeplinească funcția în mod satisfăcător. Cunoștințele necesare pot viza nu numai aspecte de drept material și procedural, ci și impactul avut de către drept și de către instanțe în viața reală.

200. Încrederea pe care cetățenii o acordă sistemului judiciar va fi consolidată dacă cunoștințele judecătorului sunt profunde și merg dincolo de domeniul tehnic al dreptului, până în domenii de importanță socială majoră, și dacă judecătorul are abilități personale și un nivel de înțelegere (în cadrul și în afara curții) care îi permite să gestioneze cauzele și să trateze pe toți cei implicați în mod corespunzător și cu sensibilitate. Pregătirea profesională este, pe scurt, esențială pentru îndeplinirea atribuțiilor judiciare cu obiectivitate, imparțialitate și competență și pentru a-i proteja pe judecători de influențe nepotrivite. Astfel, judecătorul de astăzi primește de regulă pregătire la numirea sa în funcție în domenii precum sensibilitatea la probleme legate de gen, rasă, culturi indigene, diversitate religioasă, orientare sexuală, infectare cu HIV/SIDA, handicap etc. În trecut, se presupunea deseori că judecătorul dobândește aceste cunoștințe în cadrul activității sale zilnice ca practician al dreptului. Oricum, experiența ne-a arătat valoarea acestei pregătiri – mai ales pentru că ea permite membrilor acestor grupuri și minorităților să vorbească direct cu judecătorii, aceștia beneficiind astfel de discuții și materiale ce îi ajută să soluționeze asemenea chestiuni când apar ulterior în activitatea lor judecătorească.

201. Deși un judecător care este recrutat la începutul carierei sale profesionale are nevoie de pregătire profesională, de regulă universitară, același lucru este valabil și pentru judecătorul selectat din rândul celor mai buni și mai experimentați practicieni ai dreptului. „Un jurist bun poate ajunge un judecător prost, iar un jurist indiferent poate ajunge un judecător bun. Calitatea activității de judecată și a comportamentului în instanță pot fi mult mai importante decât cunoștințele din domeniul dreptului.”⁵⁶

Conținutul curiculei de pregătire judecătorească

202. Exercițarea funcției de judecător este o activitate nouă atât pentru tânărul recrut cât și pentru juristul experimentat, și implică o abordare într-o manieră deosebită a multor domenii, mai ales în ceea ce privește etica profesională a judecătorilor, procedurile în cadrul instanței, și relațiile cu toate persoanele implicate în procesele din instanță. În funcție de nivelurile de experiență profesională a noilor recruți, pregătirea ar trebui să constea nu numai în instruirea asupra tehnicilor necesare pentru soluționarea cauzelor de către judecători, ci ar trebui să ia în considerare și nevoia unei conștientizări a aspectelor sociale și a unei înțelegeri a diverselor subiecte ce reflectă complexitatea vieții în societate. Pe de altă parte, este important să se ia în considerare caracteristicile speciale ale metodelor de recrutare, pentru a direcționa și adapta programele de pregătire profesională în mod

⁵⁶ Sir Robert Megarry VC, „The Anatomy of Judicial Appointment: Change But Not Decay”, The Leon Ladner Lecture for 1984, 19:1 *University of British Columbia Law Review*, p.113 la 114.

corespunzător. Un jurist cu experiență trebuie să primească pregătire numai în domeniile necesare noii profesii. Acesta are probabil cunoștințe complete privind procedura în instanță, legislația referitoare la dovezi, reglementările interne și ceea ce se așteaptă de la un judecător. Totuși, este posibil ca el/ea să nu fi întâlnit niciodată o persoană infectată cu HIV/SIDA sau să nu se fi gândit niciodată la nevoile speciale juridice și de altă natură ale unei asemenea persoane. În acest sens, continuarea educației juridice poate fi o revelație. Deși este relativ o noutate în multe jurisdicții din sistemul de common law, experiența ne învață că, dacă este controlată chiar de către sistemul de justiție, această pregătire poate reprezenta un beneficiu real pentru noii judecători și poate pune bazele unei vieți pline de succese ca judecător.

Pregătirea profesională continuă pentru toate nivelurile sistemului judecătoresc

203. Pe lângă cunoștințele de bază pe care judecătorul trebuie să le dobândească la începutul carierei sale, el își asumă obligația, la numirea sa în funcție, să studieze și să se perfecționeze în mod continuu. Această pregătire continuă este indispensabilă date fiind schimbările constante din domeniul legislativ și tehnologic și posibilitatea ca în multe țări judecătorul să primească noi atribuții atunci când este numit într-un post nou. Programele de pregătire continuă ar trebui așadar să ofere posibilitatea pregătirii pentru cazul în care are loc o schimbare de carieră, cum ar fi trecerea de la instanțele sau cauzele penale la cele civile, specializarea (de ex. într-o instanță pentru minori și familie) sau numirea ca președinte al unei secții sau al unei instanțe. Este de dorit ca pregătirea continuă să cuprindă toate nivelurile sistemului judecătoresc. Oricând este posibil, diversele niveluri ar trebui reprezentate toate în cadrul aceluiași sesiuni de pregătire, făcând astfel posibil un schimb de opinii, contribuind și la combaterea tendințelor ierarhice excesive, la informarea tuturor nivelurilor sistemului asupra problemelor și preocupărilor existente la celelalte niveluri, și la promovarea unei abordări caracterizate printr-o legătură interioară mai strânsă și o mai mare consecvență a activității în interiorul corpului de judecători.

Puterea judecătorească răspunde de pregătirea judiciară

204. În vreme ce Statul are obligația de a asigura resursele necesare și de a suporta cheltuielile, cu sprijinul comunității internaționale dacă este necesar, sistemul judecătoresc ar trebui să joace un rol principal în, sau să răspundă de, organizarea și supravegherea pregătirii profesionale a judecătorilor. În fiecare țară, aceste responsabilități ar trebui încredințate nu numai Ministerului justiției sau altei autorități care răspunde în fața legislativului sau a executivului, ci și puterii judecătorești în sine, sau altui organ independent cum ar fi o comisie a serviciului judiciar. Asociațiile judecătorilor pot și ele juca un rol important în încurajarea și facilitarea pregătirii profesionale continue a judecătorilor. Dată fiind complexitatea societății moderne, nu se poate presupune că experiența dobândită aproape zilnic în instanță îl pregătește pe judecător să rezolve în mod optim toate problemele care apar. Schimbările tehnologice din sistemele informatice au reprezentat provocări chiar și pentru judecătorii cu foarte multă experiență, aceștia necesitând reinstruire și sprijin, pe care ei ar trebui să fie încurajați să le recunoască și să le accepte.

Autoritatea responsabilă de pregătirea profesională trebuie să fie alta decât cea disciplinară sau de numire a judecătorilor

205. Pentru a asigura o bună delimitare a rolurilor, autoritatea care este responsabilă de pregătirea profesională nu poate fi în același timp cea care disciplinează, numește sau promovează judecătorii. Sub autoritatea puterii judecătorești sau a altui organ independent, pregătirea ar trebui încredințată unei instituții speciale autonome care să aibă propriul buget, și care să poată astfel, cu consultarea judecătorilor, să conceapă și să pună în practică programele de pregătire profesională. Este important ca pregătirea profesională să fie desfășurată de către judecători și experți în fiecare disciplină studiată. Formatorii ar trebui să fie aleși din rândul celor mai buni practicieni din domeniul respectiv, și să fie selectați cu grijă de către organul care răspunde de pregătirea profesională, ținând cont de cunoștințele pe care aceștia le posedă în ceea ce privește materia predată și de deprinderile lor didactice.

6.4 Judecătorul se va informa asupra evoluțiilor importante ale dreptului internațional, inclusiv cu privire la convențiile internaționale și ale altor instrumente ce reglementează norme în materia drepturilor omului.

Comentariu

Relevanța reglementărilor internaționale privind drepturile omului

206. În contextul internaționalizării crescânde a societăților și al incidenței crescânde a dreptului internațional în relațiile dintre indivizi și Stat, este necesar ca atribuțiile judecătorului să fie exercitate, nu numai potrivit dreptului național, ci și, în măsura permisă de dreptul național, în conformitate cu principiile de drept internațional recunoscute în societățile moderne democratice. Sub rezerva eventualelor prevederi ale dreptului național, oricare ar fi natura îndatoririlor sale, judecătorul nu poate ignora sau pretinde să ignore dreptul internațional, inclusiv reglementările internaționale privind drepturilor omului, așa cum reiese din uzanțele internaționale, din tratatele internaționale aplicabile ori din convențiile regionale cu privire la drepturile omului, după caz. În vederea promovării acestui aspect esențial al obligațiilor judecătorului, studierea prevederilor internaționale legate de drepturile omului ar trebui să fie inclusă în programele de pregătire profesională inițială și continuă oferite noilor judecători, cu referire mai ales la punerea în practică a acestor prevederi în activitatea obișnuită a judecătorului, în limitele permise de dreptul național.

6.5 Judecătorul își va îndeplini toate atribuțiile judiciare, inclusiv emiterea hotărârilor atunci când a fost dispusă amânarea pronunțării lor, într-o manieră eficientă, corectă și cât mai promptă.

Comentariu

Obligația de a soluționa cauzele cu celeritate

207. Atunci când soluționează cauzele în mod eficient, corect și prompt, judecătorul trebuie să demonstreze atenția cuvenită pentru drepturile părților de a fi audiate și de a li se rezolva orice chestiune fără costuri sau întârzieri nejustificate. Judecătorul ar trebui să monitorizeze și să supravegheze cauzele pentru a reduce sau elimina practicile de tergiversare, întârzierile evitabile și costurile inutile. Judecătorul ar trebui să încurajeze și să caute să faciliteze soluționarea amiabilă, însă părțile trebuie să nu se simtă forțate să renunțe la dreptul lor de a le fi soluționat litigiul de către instanță. Obligația de a desfășura toate procedurile în mod echitabil și cu răbdare nu este incompatibilă cu obligația de celeritate în activitatea instanței. Judecătorul poate fi eficient și practic, dar în același timp răbdător și precaut.

Obligația de a fi punctual

208. Desfășurarea cu promptitudine a activităților instanței necesită ca judecătorul să fie punctual în activitățile instanței și să fie operativ în soluționarea sesizărilor atribuite, și să insiste ca funcționarii instanței, părțile la proces și avocații acestora să coopereze cu judecătorul în realizarea acestui obiectiv. Lipsa unui program al activității de judecată sau nerespectarea acestuia contribuie la apariția întârzierilor și creează o impresie negativă asupra instanței. Așadar, în sistemele de drept în care orarul de activitate al instanței este afișat și planificat, judecătorii ar trebui să se conformeze acestei punctualități, asigurând în același timp și celeritatea în activitatea instanței.

Obligația de a redacta fără întârzieri deciziile pentru care s-a dispus amânarea pronunțării

209. Judecătorul ar trebui să își redacteze deciziile amânate, ținând cont de urgența chestiunii respective și de alte împrejurări speciale, cât mai rapid posibil, în funcție și de durata sau complexitatea cauzei și de volumul de lucru în ansamblu. În particular, motivarea deciziei ar trebui publicată de către judecător fără întârzieri nejustificate.

Importanța transparenței

210. Judecătorul ar trebui să instituie mecanisme transparente care să permită juriștilor și părților la proces să ia la cunoștință despre stadiul procedurilor. Instanțele însele ar trebui să introducă reguli cunoscute în mod public prin care avocații sau părțile la proces care se reprezintă singure să poată să întrebe despre motivele întârzierilor emiterii unor decizii, motive care li se par nejustificate. Aceste reguli ar trebui să prevadă și posibilitatea depunerii de plângeri la o autoritate competentă din cadrul instanței, pentru cazurile în care o întârziere este nejustificată sau prejudiciază grav pe una dintre părțile la proces.

- 6.6 Judecătorul va menține ordinea și conformitatea în toate procedurile ce au loc în fața instanței și va fi răbdător, demn și politic în relațiile cu părțile, cu jurații, martorii, avocații, dar și cu toate persoanele cu care vine în contact în cadrul activităților sale oficiale. Judecătorul va pretinde o conduită similară din partea reprezentanților legali, a personalului instanței, cât și a altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său.**

Comentariu

Rolul judecătorului

211. Rolul judecătorului a fost prezentat pe scurt de către un judecător senior în modul următor:⁵⁷

Rolul judecătorului . . . este de a analiza probele, de a pune el însuși întrebări martorilor numai dacă este absolut necesar pentru clarificarea vreunui punct trecut cu vederea sau rămas neclar, de a se asigura că avocații se comportă în mod adecvat și respectă regulile prevăzute de lege, de a exclude orice lucru irelevant și de a descuraja repetițiile; de a se asigura prin intervenții înțelepte că urmărește pledoaria avocaților și că o poate evalua; iar în final de a se decide unde se află adevărul. Dacă depășește acest rol, el renunță la mantia de judecător și îmbracă roba de avocat; iar această schimbare nu îi vine bine. . . Acestea sunt standardele noastre.

Obligația de a păstra ordinea și conformitate în instanță

212. „Ordinea” se referă la nivelul de regularitate și politețe necesar pentru a garanta faptul că activitatea instanței va fi dusă la bun sfârșit în conformitate cu normele procedurale. „Conformitate” se referă la atmosfera de atenție și străduință onestă care dă de înțeles, atât participanților la proces cât și publicului, că problema dezbătută în instanță este luată în considerare în mod serios și corect. Fiecare judecător poate avea idei și standarde proprii referitor la conformitatea unor anumit comportament, limbaj și ținută ale avocaților și ale părților la proces. Ceea ce un judecător poate percepe ca fiind o derogare evidentă de la buna cuviință, un alt judecător poate considera drept excentricitate nevinovată, remarcă irelevantă sau comportament perfect normal. De asemenea, unele proceduri necesită mai multă formalitate decât altele. Așadar, în orice moment, în sălile de judecată de pe tot teritoriul unei țări vor exista în mod inevitabil o gamă largă de versiuni pentru „ordine” și „conformitate”. Nu este de dorit, și în orice caz nu ar fi posibil, să se sugereze un standard uniform pentru ceea ce constituie „ordine” și „conformitate”. În schimb, ceea ce este cu adevărat necesar este ca judecătorul să ia toate măsurile posibile pentru a asigura și păstra nivelul de ordine și conformitate în instanță ce este necesar pentru îndeplinirea activității instanței într-o manieră regulamentară și evident corectă, dând totodată avocaților, părților la proces și publicului asigurări că această regularitate și corectitudine sunt respectate.

Conduita față de părțile la proces

213. Comportamentul judecătorului este crucial pentru păstrarea imparțialității sale, deoarece acest comportament este ceea ce văd ceilalți. Comportamentul impropriu poate submina procesul judiciar prin faptul că dă o impresie de părtinire sau indiferență. Comportarea lipsită de respect față de o parte la proces încalcă dreptul acesteia de a fi audiată, și compromite demnitatea și conformitatea ședinței de judecată. Lipsa de politețe afectează și gradul de satisfacție al părții la proces în ceea ce privește modul în care a fost instrumentată cauza. Ea creează o impresie negativă asupra instanțelor în general.

⁵⁷ Jones v. National Coal Board, Court of Appeal of England and Wales [1957] 2 QB p.55 la p.64, per Lord Denning.

Conduita față de juriști

214. Judecătorul trebuie să își canalizeze furia în mod adecvat. Indiferent de natura provocării, răspunsul judecătoresc trebuie să fie unul judicios. Chiar dacă este provocat prin conduita obraznică a unui jurist, judecătorul trebuie să ia măsurile adecvate spre a controla ședința fără a se răzbuna. Dacă se justifică administrarea unei muștrări, uneori este mai bine ca aceasta să se facă separat de soluționarea cauzei. Nu este adecvat ca judecătorul să îl întrerupă în mod repetat pe avocat fără justificare, sau să îl insulte, sau să îl ridiculizeze pe acesta cu privire la conduita sau argumentele sale. Pe de altă parte, nici judecătorul nu este obligat să asculte fără întrerupere când se critică modul de desfășurare a procesului sau dacă argumentele sunt lipsite în mod vădit de substanță, sau când se adresează insulte direct judecătorului, altor avocați, părților sau martorilor din proces.

Răbdarea, demnitatea și politețea sunt atribute esențiale

215. Atât în ședințele publice cât și în cele nepublice, judecătorul trebuie să acționeze întotdeauna politicos și să respecte demnitatea tuturor celor implicați în cauză. De asemenea, judecătorul ar trebui să ceară aceeași politețe din partea celor care se prezintă în fața sa, și din partea personalului instanței și a celorlalte persoane supuse autorității sale sau aflate la dispoziția sa. Judecătorul ar trebui să se situeze deasupra animozităților personale, și trebuie să nu aibă preferați în rândul avocaților ce apar în instanță. Muștrările nejustificate ale avocatului, remarcile jignitoare la adresa părților sau a martorilor, glumele crude, sarcasmul, și comportamentul netemperat al judecătorului subminează atât ordinea, cât și conformitatea în instanță. Atunci când judecătorul intervine, trebuie să se asigure că imparțialitatea și percepția imparțialității sale nu sunt afectate negativ prin maniera în care intervine.

6.7 Judecătorul nu va adopta un comportament incompatibil cu îndeplinirea diligență a atribuțiilor sale juridice.

Comentariu

Distribuirea justă și echitabilă a lucrărilor în cadrul instanței

216. Judecătorul care răspunde de repartizarea cauzelor ar trebui să nu fie influențat de către dorințele vreunei părți la proces și nici ale unei persoane interesate de soluția ce va fi pronunțată în cauză. Repartizarea se poate face, de exemplu, prin tragere la sorți sau printr-un sistem de distribuire aleatorie a cauzelor în ordine alfabetică sau în alt sistem similar. În mod alternativ, președintele care distribuie lucrările judecătorești ar trebui să facă acest lucru după consultarea cu colegii și să îndeplinească această sarcină cu integritate și echitate. Dacă este necesar, se pot face înțelegeri pentru a se recunoaște nevoile și situațiile deosebite ale anumitor judecători, însă, în măsura posibilului, repartizarea și distribuția lucrărilor către fiecare membru al instanței ar trebui să fie echitabilă atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ și ar trebui să fie cunoscută de toți judecătorii.

Retragerea unei cauze de la un judecător

217. O cauză ar trebui să nu fie retrasă de la un anumit judecător decât din motive justificate, cum ar fi o boală gravă sau un conflict de interese. Aceste motive și procedura de retragere a cauzei ar trebui prevăzute de lege sau de regulamentul instanței, și nu pot fi influențate de niciun interes al executivului sau al oricărei alte puteri externe, fiind menite numai să asigure îndeplinirea funcției judecătorești în conformitate cu legea și cu reglementările internaționale privind drepturile omului.

Conduita neprofesionistă a altui judecător sau jurist

218. Judecătorul ar trebui să ia măsurile adecvate atunci când află despre existența unor dovezi temeinice ce indică posibilitatea ca un alt judecător sau jurist să fi comis o faptă lipsită de profesionalism. Măsurile adecvate pot consta în comunicarea directă cu judecătorul sau juristul în cauză, alte măsuri directe, dacă acestea sunt disponibile, și denunțarea încălcării către autoritățile competente.

Abuzarea de personalul instanței

219. Folosirea personalului sau a facilităților instanței în scopuri nepotrivite este un abuz de autoritate judiciară ce îi pune pe angajați într-o situație extrem de dificilă. Personalului instanței ar trebui să nu i se ceară să îndeplinească servicii nepotrivite și excesiv de personale pentru judecător, în afară de chestiunile minore care sunt conforme cu practicile încetățenite.

IMPLEMENTAREA

Având în vedere specificul funcției judiciare, autoritățile judecătorești naționale vor adopta măsurile efective de punere în aplicare a acestor principii, acolo unde nu sunt încă în funcțiune astfel de mecanisme.

Comentariu

Proceduri pentru implementarea efectivă a Principiilor de la Bangalore

220. Grupul pentru Integritate Judiciară este acum angajat în elaborarea unei declarații de proceduri pentru implementarea efectivă a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară. Cum este cazul și cu Principiile în sine, aceste proceduri nu sunt menite a fi considerate ca obligatorii pentru structurile judecătorești naționale. Ele vor fi oferite ca linii directoare și ca puncte de referință.

DEFINIȚII

În prezenta declarație de principii, doar dacă contextul nu permite sau nu cere altfel, termenii de mai jos vor avea înțelesul care urmează:

"Personalul instanței" înseamnă personalul cu care lucrează judecătorul, inclusiv grefierii.

"Judecător" înseamnă orice persoană care exercită puterea judiciară, indiferent cum s-ar numi.

"Familia judecătorului" include soțul judecătorului, fiul, fiica, nora, ginerele, precum și orice altă rudă sau persoană apropiată care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta și care locuiește în gospodăria acestuia.

"Soțul judecătorului" înseamnă partenerul de viață al judecătorului sau orice altă persoană, indiferent de sex, care are o relație personală apropiată cu judecătorul.

Comentariu

Familia judecătorului

221. În definiția „familia judecătorului”, expresia „și care locuiește în gospodăria acestuia” se aplică numai „oricărei alte rude sau persoane apropiate care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta”, și nu și soțului, copilului, nurorii sau ginerelui judecătorului.

TRADIȚII CULTURALE ȘI RELIGIOASE

Încă din cele mai vechi timpuri, în toate tradițiile culturale și religioase, judecătorul a fost perceput ca fiind o persoană cu un înalt statut moral, înzestrată cu calități distincte de cele ale indivizilor obișnuiți, supus unor constrângeri mai riguroase decât ceilalți, și care trebuie să respecte un mod de viață și anumite norme comportamentale mai severe și restrictive decât restul comunității.

Orientul Mijlociu în Antichitate

În preajma anului 1500 î. Chr, Regele Thutmose al III-lea a rămas în istorie ca autorul următoarelor instrucțiuni adresate președintelui instanței supreme Rekhmire din Egipt:⁵⁸

„la aminte, la sala judecătorului șef; fii cu băgare de seamă la tot ceea ce se petrece acolo. Iată, ea este un sprijin pentru toată țara; . . . Iată, el nu este dintre cei care își îndreaptă chipurile către funcționari și consilieri, și nici dintre cei care se fac frați cu toată lumea.

. . . Trebuie să poți să te asiguri singur că faci totul potrivit legii; că faci totul în conformitate cu legea . . . în aceasta stă siguranța funcționarului: să faci lucrurile potrivit legii atunci când analizeze ceea ce spune petentul . . .

Părtinirea este lucru de ocară pentru zei. Aceasta e învățătura: te vei purta aidoma cu toți, îl vei ține pe cel care ți-e cunoscut la fel ca pe cel care ți-e necunoscut, și pe cel care îți este aproape . . . la fel ca pe cel care este departe . . . Funcționarul care face astfel va prospera cu prisosință în postul său.

Nu fii plin de furie față de un om care nu merită aceasta, ci fii plin de furie pentru ceea ce merită furia oricui.”

Dreptul hindus

Cel mai cuprinzător cod antic din dreptul hindus este reprezentat de *Legile lui Manu* (circa 1500 î. Chr). În comentariile sale, Narada (circa 400 d. Chr), un celebru jurist hindus, bazându-se pe *Legile lui Manu*, a scris următoarele cuvinte despre instanțe:⁵⁹

1. *Membrii unei curți regale de justiție trebuie să fie deprinși cu legea sfântă și cu regulile de prudență, să fie nobili, slujitori ai adevărului și imparțiali față de prieteni și dușmani deopotrivă.*
2. *Se spune că dreptatea depinde de ei, iar regele este sursa principală a justiției.*
3. *Dacă dreptatea lovită de nedreptate intră într-o curte de justiție, iar membrii instanței nu extrag săgeata din rană, ei înșiși sunt loviți de aceasta.*

⁵⁸ J.H. Breasted, *Ancient Records of Egypt*, Vol II (The Eighteenth Dynasty) (University of Chicago Press, 1906), pp. 268-270, cited in C.G. Weeramantry, *An Invitation to the Law* (Melbourne, Australia, Butterworths, 1982), pp. 239-240.

⁵⁹ *Sacred Books of the East*, Max Muller (ed), (Motilal Banarsidass, 1965), Vol XXXIII, (The Minor Law Books) pp. 2-3, 5, 16, 37-40, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 244-245.

4. *Sau nu intri deloc în completul de judecată, sau dai o opinie justă. Cel care stă fără a spune o vorbă sau dă o opinie contrară dreptății este un păcătos.*
5. *Membrii completului de judecată care, după ce au intrat în aceasta, stau muți și meditativi și nu vorbesc când au ocazia, sunt cu toții niște mincinoși.*
6. *Un sfert din nedreptate aparține acuzatului; un sfert aparține martorului; un sfert aparține tuturor membrilor instanței; iar un sfert aparține regelui.*

Subliniind necesitatea unui comportament personal virtuos, Manu cerea ca judecătorul să nu fie „voluptuos”, deoarece pedeapsa nu poate fi aplicată în mod just de către „unul dependent de plăcerea senzuală”.⁶⁰

Kautilya, în cel mai cunoscut tratat indian antic privind principiile de drept și de guvernare, *Arthasastra* (circa 326-291 î. Chr), se referă la judecători astfel:⁶¹

Atunci când un judecător amenință, intimidează, scoate afară din sală, sau reduce la tăcere în mod nejustificat pe oricare dintre părțile la proces, el este primul care trebuie să fie pedepsit cu o amendă. Dacă defăimează sau jignește pe vreuna dintre părți, pedeapsa trebuie dublată. Dacă nu cere ceea ce trebuie cerut, sau cere ceea ce nu ar trebui cerut, dacă lasă la o parte ceea ce el însuși a cerut, sau dacă învață, reamintește, sau oferă oricui declarații anterioare, trebuie pedepsit cu o amendă moderată.

Dacă un judecător nu cercetează împrejurările relevante, cercetează împrejurări nerelevante, întârzie nejustificat în îndeplinirea obligațiilor sale, amână lucrările cu rea intenție, face părțile să plece din instanță pentru că s-au săturat de întârzieri, evită sau duce la evitarea unor declarații care ar duce la soluționarea amiabilă a cauzei, ajută martorii dându-le indicii, sau reia judecarea unor cauze deja soluționate amiabil sau prin decizie a instanței, trebuie pedepsit cu cea mai grea amendă existentă.

Filosofia budistă

Buddha (circa 500 î. Chr) a vorbit despre necesitatea de a recunoaște corectitudinea în toate aspectele comportamentului omenesc prin „nobilă cărare a celor opt pași” din Budism. Aceasta cuprinde vederea justă, gândirea justă, vorbirea justă, acțiunea justă, traiul just, eforturile juste, înțelegerea justă și concentrarea justă, toate acestea combinate asigurând un cod de conduită ce vizează toate activitățile umane. Dreptatea pentru un budist înseamnă respectarea tuturor acestor aspecte, fiecare dintre ele făcând obiectul unor analize filosofice meticuloase de-a lungul secolelor de gândire budistă. Acest concept al conduitei juste este parte integrantă din modul de guvernare și din sistemele de drept budiste.⁶²

Regele, care este adevăratul administrator al legii, este *primus inter pares* și de aceea nu este deasupra legii. Codul de conduită aplicabil regelui cuprinde următoarele principii.⁶³

- (a) *Să nu râvnească și să nu se atașeze de bogăție și posesiuni;*
- (b) *Să nu aibă teamă de nimeni și să nu favorizeze pe nimeni în îndeplinirea îndatoririlor sale, să aibă intenții oneste, și să nu își înșele poporul;*
- (c) *Să fie înzestrat cu un temperament plăcut;*
- (d) *Să ducă o viață simplă, să nu trăiască în lux, și să dea dovadă de autocontrol;*

⁶⁰ 'The Laws of Manu', *Sacred Books of the East*, 50 vols., ed. F. Max Muller, (Motilal Banarsidass, Delhi), 3rd reprint (1970), vol. xxv, vii. 26.30, citat în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, p. 50.

⁶¹ *The Arthasastra*, R.Shamasastri (trans.), (Mysore Printing and Publishing House, 1967), pp. 254-255, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p. 245.

⁶² Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p 23.

⁶³ Walpola Rahula, *What the Buddha Taught* (Bedford, The Gordon Fraser Gallery Ltd., 1959), 1967 edition, p. 85.

(e) Să nu țină ranchiună;

(f) Să poată suporta greutăți, dificultăți și insulte fără a se pierde cu firea.

Dacă apare un litigiu, regele (sau un alt judecător) trebuie să „acorde aceeași atenție ambelor părți”, să „asculte argumentele fiecărei părți și să decidă conform cu ceea ce este drept”. Pe tot parcursul cercetărilor, judecătorul trebuie să evite cu scrupulozitate cele „patru căi către nedreptate”. Acestea sunt: prejudecata, ura, teama și ignoranța.⁶⁴

Importanța dreptului natural reiese evident din următoarea conversație dintre Buddha și discipolul său, Venerabilul Upali:⁶⁵

Q: Doamne, poate un Ordin să fie complet dacă îndeplinește un act care ar trebui îndeplinit în prezența unui călugăr acuzat dacă acesta este absent? Doamne, este acesta un act valabil din punct de vedere legal?

A: Upali, orice Ordin care este complet înseamnă un act care ar trebui îndeplinit în prezența unui călugăr acuzat. Dacă acesta este absent, atunci actul nu mai este valabil din punct de vedere legal, nu mai este valabil din punct de vedere disciplinar, iar astfel Ordinul devine un ordin care merge prea departe.

Q: Doamne, este complet un Ordin care îndeplinește un act ce ar trebui îndeplinit prin interogarea unui călugăr acuzat dacă interogatoriul nu are loc?

A: Upali, un Ordin este complet dacă conține un act care ar trebui îndeplinit prin interogarea călugărului acuzat. Dacă nu are loc interogatoriul, actul nu mai este valabil din punct de vedere legal, nu mai este valabil din punct de vedere disciplinar, și astfel Ordinul devine unul care merge prea departe.

Aceleași principii se aplică și laicilor:

Nu este corect cel care arbitrează în grabă. Omul înțelept cercetează și binele, și răul. Înțeleptul care îi îndrumă pe alții cu chibzuință, cu judecată dreaptă și justă, este considerat adevăratul gardian al legii.⁶⁶

Aplicând principiile filozofiei budiste, prințul regent al Japoniei, Shotoku Taishi (604 d. Chr) a formulat Șaptesprezece Maxime. Printre acestea se numără și următoarele îndrumări:

. . . rezolvă cu imparțialitate cauzele ce îți sunt deduse judecății. În fiecare zi oamenii depun plângeri cu miile. Dacă într-o singură zi sunt atât de multe, cât de multe vor fi în mai mulți ani? Dacă cel care trebuie să soluționeze procesele în justiție are ca motivație obținerea unui câștig personal, și judecă cauzele urmărind să primească mită, atunci procesele bogatului vor fi ca o piatră aruncată în apă, în vreme ce plângerile săracului vor fi asemenea apei turnate pe o piatră. În cazul acesta, săracul nu va ști ce să mai facă. Și aici există o deficiență în îndatoririle Ministrului.⁶⁷

Dreptul Roman

Cele Douăsprezece Table (450 î. Chr) conțin următorul ordin:⁶⁸

Apusul soarelui este termenul limită pentru pronunțarea deciziei de către judecător.

⁶⁴ Sri Lanka Foundation, *Human Rights and Religions in Sri Lanka* (Colombo, 1988), p. 67.

⁶⁵ I.B. Horner (trans.), *The Book of the Discipline (Vinaya-Pitaka)*, Vol. IV: *Mahavagga or the Great Division IX*, (London, Luzac & Co Ltd, 1962), pp. 466-468, cited in Jayawickrama, *The Judicial Application of Human Rights Law*, p. 7-8.

⁶⁶ *Dhammapada*, versetele 256, 257.

⁶⁷ W.G. Aston (trad.), *Nihongi, Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697* (Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., 1896), citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 249-250.

⁶⁸ *The Civil Law*, S.P. Scott (trad.) (Cincinnati, Central Trust Co., 1932), Vol. 1, pp. 57-59, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 265-266.

Dreptul Chinez

Hsun Tzu, un magistrat chinez în vârstă, eminent și respectat (circa 312 î. Chr) a scris următoarele.⁶⁹

Gândirea justă este balanța cu care se cântăresc propunerile; verticalitatea armonioasă este metrul cu care acestea se măsoară. Dacă există legi, acestea trebuie aplicate; dacă nu există, trebuie acționat în spiritul precedentului și al analogiei – acesta este cel mai bun mod de a judeca propunerile. Să arăți favoritism, să ai sentimente părtinitoare și să fii lipsit de orice principii constante – acestea sunt lucrurile cele mai rele pe care le poți face. Este posibil să existe legi bune și totuși să fie dezordine în stat.

Din contră, Han Fai Tzu, un prinț din familia regală (circa 280 î. Chr) a propus o abordare mai legalistă.⁷⁰

Deși un dulgher priceput este în măsură să judece o linie dreaptă folosindu-și numai ochiul liber, el își face întotdeauna măsurătorile cu rigla; deși omul de o înțelepciune superioară este în măsură să rezolve probleme folosindu-se chiar numai de istețimea sa înnăscută, el caută întotdeauna îndrumare în legea foștilor regi. Dacă întinzi firul de plumb, chiar și lemnul strâmb poate fi netezit; dacă folosești bolobocul, umflăturile și golurile pot fi răzuite; dacă echilibrezi cântarul, lucrul greu și cel ușor pot fi ajustate; dacă scoți banița, discrepanțele de cantitate pot fi corectate. În același fel ar trebui folosite și legile spre a guverna statul, dispunându-se în orice chestiune numai în baza lor.

Legea nu face excepții pentru oamenii de vază, așa cum nu se îndoaie nici firul de plumb pentru a lăsa un loc strâmb într-un lemn. Ceea ce a decretat legea, nici înțeleptul nu poate pune în discuție și nici viteazul nu se încumetă să conteste. Când trebuie pedepsite greșeli, nici cel mai mare ministru nu poate scăpa; dacă trebuie răsplătit un bine, nici cel mai umil țăran nu trebuie trecut cu vederea. Așadar, pentru corectarea greșelilor superiorilor, pentru sancționarea abaterilor subordonaților, pentru restabilirea ordinii, pentru dezvăluirea erorilor, pentru stăvilirea excesului, pentru repararea răului și pentru unificarea standardelor poporului, nimic nu se compară cu legea.

Dreptul African

S-a observat⁷¹ faptul că în Africa au înflorit multe civilizații și sisteme de drept, unele dintre acestea fiind contemporane cu Grecia și Roma, altele contemporane cu Evul Mediu european. Printre nenumăratele concepte juridice s-a numărat și cel al conduitei rezonabile.

Conceptul Barotse al omului rezonabil are două aspecte – persoana rezonabilă în general și cea „rezonabilă din punctul de vedere al unei anumite poziții sociale”. Dacă, de exemplu, cineva care deține distinsa funcție de consilier este acuzat că nu s-a comportat potrivit demnității funcției sale, judecătorii se întreabă dacă persoana respectivă s-a comportat în împrejurările date în modul în care ar fi trebuit să se comporte un consilier rezonabil. Comunitatea are propriile idei referitoare la conduita care se așteaptă de la o asemenea persoană – demnitate, răbdare, politețe față de reclamant. Consilierul care nu îl invită pe reclamant să ia loc și nu îi ascultă problemele, nu este un „avocat rezonabil” în viziunea Barotse. Astfel, toate standardele comunității, care nu sunt în sine chestiuni juridice, se strecoară în procesul de judecată, asigurând o flexibilitate a abordării, ce permite o reconsiderare a standardelor mai vechi spre a îndeplini condițiile vieții moderne. Conceptul omului rezonabil, care a fost introdus târziu în common law, conferă o flexibilitate de care dreptul african tradițional se bucură de multă vreme, iar common law încă nu are un concept integrat asupra a ceea ce este rezonabil.

⁶⁹ Basic Writings of Mo Tzu, Hsun Tzu and Han Fei Tzu, Burton Watson (trad.) (Columbia University Press, 1967), p. 35, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p. 253.

⁷⁰ Ibid., pp. 253-254.

⁷¹ Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 35-36.

Dreptul Evreiesc

Textul următor este un extras din *Mișne Tora*⁷², lucrarea lui Moses Maimonides, un însemnat învățat evreu (1135-1205).

1. *Prezența Divină se află în mijlocul oricărui tribunal evreiesc competent. Așadar, se cuvine ca judecătorii să apară în instanță înfășurați (în robe tivite) cu teamă și venerație și într-o stare de spirit serioasă. Le este interzis să fie frivoli, să glumească, sau să poarte discuții inutile. Ei ar trebui să se concentreze pe chestiunile ce țin de Tora și de înțelepciune.*
2. *Un Sanhedrin, sau rege . . . , care numește în funcția de judecător pe cineva nepotrivit pentru aceasta (din motive morale), sau pe cineva ale cărui cunoștințe despre Tora nu sunt adecvate pentru a justifica numirea sa, deși altminteri este o persoană amabilă, cu calități admirabile – oricine dispune o asemenea numire încalcă o interdicție, fiindcă s-a spus: „La judecată, nu veți respecta persoanele”. Prin tradiție se învață că acest îndemn se adresează celui care are competența de a numi judecători.*

Rabinii au spus: „Nu spune, „cutare este om frumos la chip, îl voi face judecător; cutare este viteaz, îl voi face judecător; cutare este rudă cu mine, îl voi face judecător; cutare este lingvist, îl voi face judecător.” Dacă faci așa, acesta îi va achita pe vinovați și îi va condamna pe inocenți, nu pentru că ar fi răutăcios, ci pentru că nu are cunoștințele necesare.”
3. *Este interzis să te ridici în picioare în fața unui judecător care și-a obținut această funcție plătind pentru asta. Rabinii ne îndeamnă să îl nesocotim și să îl disprețuim, văzând roba de judecător în care este înfășurat ca fiind desaga unui măgar.*

Creștinismul

În Biblie, leșirea 2:14 se referă la niște oameni care îl arătau cu degetul în mod disprețuitor pe un judecător care se îndepărtase de lege:

Cine te-a pus căpetenie și judecător peste noi?

Romani 2:1 spune următoarele:

*Așadar, oricine ai fi tu, omule,
care judeci pe altul, nu te poți dezvinovăți,
căci în cea ce judeci pe altul, pe tine însuți te osândești;
fiindcă tu, care judeci pe altul, faci aceleași lucruri ca cel osândit.*

În Predica sa de pe Munte, Iisus a spus (Matei 7:12):

Așadar, tot ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel, căci aceasta este Legea și proorocii.

Această formulă cuprinde învățămintele din Vechiul Testament referitoare la justiția civilă. De exemplu, în Levitic 19:15 se spune:

Să nu faceți nedreptate la judecată; să nu căutați la fața celui sărac și de fața celui puternic să nu te sfiiești, ci cu dreptate să judeci pe aproapele tău.

⁷² I. Twersky (ed.), *A Maimonides Reader* (Behram House Inc., 1972), pp. 193-194, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 257-258.

Și Deuteronomul 1:16 spune:

Să ascultați pe frații voștri, și să judecați drept pricina ce ar avea un om atât cu fratele lui, cât și cu cel străin. Să nu părtiniți la judecată, cu să ascultați și pe cel mare, și pe cel mic. Să nu vă temeți de nici un om.

Dreptul Islamic

Juriștii islamici au identificat câteva cerințe pe care un judecător ar trebui să le îndeplinească pentru a-și putea exercita atribuțiile în mod corespunzător. Dintre acestea, menționăm următoarele:⁷³

Maturitate: Minorul nu poate fi numit ca judecător. Unei persoane care nu răspunde pentru sine nu i se poate încredința autoritatea asupra altora. Judecătorul trebuie să fie nu numai sănătos la minte și la trup, ci trebuie să aibă și multă perspicacitate. Nu este necesar ca judecătorul să aibă o vârstă înaintată, însă vârsta sporește demnitatea și prestigiul judecătorului.

Sănătatea psihică: O persoană a cărei judecată este deteriorată din pricina vârstei prea înaintate sau a unei boli nu ar trebui să aibă funcția de judecător. Pentru a îndeplini această cerință, mintea persoanei trebuie să fie suficient de sănătoasă pentru ca ea să fie responsabilă juridic pentru faptele sale. El trebuie să fie inteligent și capabil să perceapă ceea ce este necesar pentru a putea face deosebiri între lucruri. El nu poate fi distrat și neglijent.

Libertatea: Judecătorul trebuie să se bucure de o libertate deplină.

Caracterul vertical: Judecătorul trebuie să fie cinstit, să fie în mod evident integru, să nu comită acte păcătoase și licențioase, să se țină la distanță de orice activități dubioase, să respecte normele sociale, și să fie un model de bună purtare în toate activitățile sale religioase și lumești.

Capacitatea de a judeca independent juridic: Un judecător ar trebui să fie capabil să extragă legea de la sursele acesteia. El trebuie să fie capabil de a face analogii juridice.

Percepție senzorială deplină: Judecătorul trebuie să fie capabil să vadă, auzi și vorbească. O persoană surdă nu poate să îi asculte pe ceilalți când vorbesc. O persoană oarbă nu poate deosebi pe reclamant de pârât prin vedere, și nici pe cel care recunoaște dreptul altuia, și nici pe martor de cel pentru sau împotriva căruia se depune mărturia. Persoana care nu poate vorbi nu poate pronunța hotărârea, iar limbajul prin semne nu va fi ușor de înțeles pentru majoritatea oamenilor.

Pentru a se asigura că comportamentul și conduita judecătorului sunt acceptabile pentru public, și că acestea nu le dau ocazia oamenilor să se îndoiască de integritatea sau de imparțialitatea sa, juriștii islamici prevăd următoarele:⁷⁴

1. *Judecătorului nu îi este permis să desfășoare activități economice. Dacă ar face aceasta, nu se poate asigura că nu va primi favoruri și tratament preferențial din partea unor persoane care ar putea, în schimb, să îl determine să le acorde tratament preferențial în instanță.*
2. *Judecătorului nu îi este permis să accepte daruri. Toate formele de beneficii pe care le poate primi judecătorul de la alte persoane aflate în jurisdicția sa ar trebui tratate în același mod cu darurile.*
3. *Judecătorul ar trebui să nu comită niciun act care este inacceptabil din punct de vedere social. El ar trebui să nu socializeze prea mult cu alții. Acest lucru îi permite*

⁷³ *The Judicial System in Islam*, The Discover Islam Project, www.islamtoday.com.

⁷⁴ *Ibid.*

să nu fie afectat de aceștia, ceea ce i-ar putea compromite imparțialitatea. Totuși, el nu ar trebui să se abțină de la a participa la adunările publice, dacă prezența sa este potrivită. El ar trebui să evite să facă glume și să evite să îi facă pe alții să râdă, indiferent dacă este în compania acestora sau dacă aceștia sunt în compania lui. Atunci când vorbește, ar trebui să păstreze cel mai înalt standard de vorbire posibil, fără erori și defecte. De asemenea, ar trebui să nu îi ridiculizeze pe alții și să nu pară arogant.

4. *Sala de judecată este un loc al seriozității, sobrietății și respectului. Ea nu este un loc potrivit pentru comportamente frivole, vorbărie multă și lipsă de maniere. Acest lucru este valabil și pentru părțile la proces, pentru martori și pentru toate celelalte persoane prezente în sala de judecată. Atunci când judecătorul stă în sala de judecată, el ar trebui să fie prezentabil, pe deplin pregătit să judece cauzele și să ia în considerare toate probele ce îi vor fi prezentate. Judecătorul nu ar trebui să fie furios, și ar trebui să nu îi fie foarte sete, să nu fie prea vesel sau prea îndurerat, și nici prea plin de griji. El ar trebui să nu aibă nevoie să meargă la toaletă și să nu fie prea obosit. Toate aceste lucruri pot compromite starea sa psihică și capacitatea de a examina în mod adecvat susținerile părților la proces.*
5. *Judecătorul ar trebui să nu-și lase privirea să rătăcească. El ar trebui să vorbească cât mai puțin posibil, limitându-se la întrebările și răspunsurile pertinente. Nu ar trebui să ridice vocea decât atunci când este necesar pentru a sancționa impertinența. El ar trebui să păstreze o expresie serioasă întotdeauna, însă fără a exprima furie. El ar trebui să șadă liniștit și demn. Nu trebuie nici să glumească, nici să vorbească despre lucruri care nu au legătură cu speța.*
6. *Judecătorul ar trebui să se prezinte într-o manieră care reclamă respectul celorlalți, chiar și în ceea ce privește modul cum este îmbrăcat și cum arată.*
7. *Judecătorul trebuie să trateze în mod egal toate părțile la proces din toate punctele de vedere, chiar dacă sunt tată și fiu, Califul și unul dintre supușii acestuia, sau un musulman și un necredincios. Este vorba și despre modul în care se uită la ei, li se adresează, și se ocupă de problemele lor. El nu ar trebui să zâmbească la unul și să se încrunte la celălalt. Ar trebui să nu dea dovadă de mai multă atenție pentru unul decât pentru celălalt. Ar trebui să nu i se adreseze uneia dintre părți într-o limbă pe care cealaltă parte nu o înțelege, dacă este capabil să vorbească într-o limbă cunoscută de ambele părți.*
8. *Judecătorul poate folosi numai probele recunoscute legal într-o instanță. El nu poate pronunța hotărârea în baza cunoștințelor sale personale.*
9. *Judecătorul trebuie să pronunțe o decizie în mod prompt. Scopul însuși al numirii unui judecător este acela de a rezolva litigiile oamenilor și de a pune capăt conflictelor lor. Cu cât mai repede se poate pronunța o decizie adecvată, cu atât mai repede pot oamenii să primească ceea ce le aparține pe drept.*

Pentru a păstra aparența de independență judecătorească, dreptul islamic nu permite autorității politice să elibereze din funcție pe un judecător decât dacă bunăstarea poporului reclamă acest lucru. Un motiv valabil ar putea fi acela de a calma un număr mare de cetățeni, sau de a numi o altă persoană mult mai bine calificată. Dacă judecătorul este eliberat din funcție fără un motiv valabil, numirea sa rămâne intactă.⁷⁵

Judecătorul trebuie să se ocupe în mod total de îndatoririle funcției sale. I se interzice să câștige profit din comerț și trebuie să respecte cele mai înalte standarde de conformitate și decență în relațiile sale frecvente cu alte persoane. Așadar, el trebuie să primească un salariu de la trezoreria de stat care să corespundă standardului său de viață, pentru a nu fi obligat să câștige un venit în mod inadecvat pentru o persoană cu statutul său.⁷⁶

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

Ședințele de judecată ar trebui să fie publice. Dată totuși judecătorul consideră că este în interesul superior al celor implicați ca accesul publicului să nu fie permis, el poate dispune acest lucru, excluzând chiar și pe funcționarii instanței, păstrând numai părțile la proces. Un astfel de caz este atunci când chestiunea este de așa natură încât ar fi mai bine să rămână secretă, de exemplu comportamentele scandaloase dintre bărbați și femei. De asemenea, se permite această procedură și în situații absurde care ar putea stârni râsul publicului.⁷⁷

În *Coran*, justiția nu discriminează pe motive de rasă, rang, culoare, naționalitate, statut sau religie. Toți oamenii sunt slujitorii Divinității, iar în această calitate ei trebuie tratați în mod egal în instanțe, și toți sunt răspunzători pentru faptele lor.⁷⁸ *Adab al-Qadi* (Eticheta judecătorilor) de Abu Bakr Ahmad ibn al-Shaybani al-Khassaf, un jurist eminent, este un manual menit să permită judecătorilor să administreze justiția în baza legii revelate prin intermediul Profetului Mahomed. Acest cod etic cuprinde, printre altele, următoarele reguli pentru judecători:⁷⁹

Reguli afirmative

1. Judecătorul ar trebui să aibă o personalitate și cunoștințe ce reclamă respect, și ar trebui să dea dovadă de răbdare în instanță.
2. El ar trebui să se asigure că fiecare persoană are acces cu ușurință la instanță.
3. Ar trebui să considere o decizie anterioară a instanței ca fiind nulă dacă îi devine evidentă falsitatea unei cauze.
4. Ar trebui să cunoască manierele și obiceiurile oamenilor asupra cărora a fost numit ca *qadi*.
5. Ar trebui să vegheze îndeaproape la activitățile zilnice ale funcționarilor de la instanța sa.
6. Ar trebui să îi cunoască pe juriștii, precum și pe oamenii pioși, de încredere și *udul* (oameni drepți) din oraș.
7. Poate participa la înmormântări și poate face vizite persoanelor bolnave, însă în cadrul acestora nu trebuie să discute chestiunile judiciare ale părților.
8. Poate participa la banchete generale. Potrivit lui al-Sarakhsi, „Dacă banchetul poate avea loc fără participarea unui anumit *qadi*, atunci este un banchet „general”. Însă dacă la un banchet participarea lui *qadi* este inevitabilă, atunci este un banchet „special”, adică unul aranjat special pentru *qadi*.

Reguli negative

1. El trebuie să nu pronunțe hotărâri la furie, și nici atunci când e epuizat din punct de vedere emoțional, deoarece dacă *qadi* este într-o stare mintală sau emoțională rea, rațiunea și judecata sa ar putea fi știrbite.
2. Trebuie să nu decidă asupra unei cauze atunci când îl doboară somnul, și nici atunci când este prea obosit sau prea fericit.
3. Trebuie să nu pronunțe hotărâri când îi este foame sau când a mâncat prea mult.
4. Trebuie să nu accepte niciun fel de mită.
5. Trebuie să nu rătă de părțile la proces, și să nu le batjocorească.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Muhammad Ibrahim H.I. Surty, "The Ethical Code and Organised Procedure of Early Islamic Law Courts, with Reference to al-Khassaf's Adab al-Qadi", în Muhammad Abdel Haleem, Adel Omar Sherif and Kate Daniels (eds), *Criminal Justice in Islam* (London and New York, I.B. Tauris & Co Ltd., 2003), pp. 149-166 la pp.151-153.

⁷⁹ Ibid., p. 163.

6. Trebuie să nu se slăbească prea mult prin postul neobligatoriu atunci când are de soluționat cauze.
7. Trebuie să nu pună vorbe în gura victimei, și nici să nu sugereze răspunsuri, și nici să arate spre vreo parte la proces.
8. Trebuie să nu permită niciunei părți la vreun proces să intre în casa sa, dar oamenii care nu au legătură cu procesele pot să îl viziteze pe *qadi* pentru a-l saluta, și pentru alte scopuri.
9. Trebuie să nu o invite la el acasă pe una dintre părțile la proces. Poate să le invite pe ambele părți, dar împreună.
10. Dacă este ceva ce el nu știe, trebuie să întrebe cât mai repede pe cineva care știe.
11. Trebuie să nu râvnească la averi, și nici să nu fie sclavul poftelor sexuale.
12. Trebuie să nu se teamă de nimeni.
13. Trebuie să nu se teamă de demitere, și nici să elogieze pe nimeni, și nici să își urască criticii.
14. Trebuie să nu accepte daruri, dar poate accepta daruri de la rude, cu excepția celor care sunt implicate într-un proces. De asemenea, poate continua să accepte daruri de la cei care i le ofereau și înainte de a fi numit în funcția de *qadi*, însă, dacă valoarea acestor daruri crește după numirea sa, nu are voie să le accepte.
15. Trebuie să nu se îndepărteze de adevăr de teama de a înfuria pe cineva, și trebuie să nu meargă pe stradă singur. Astfel, demnitatea sa va fi păstrată și nu va fi expus la abordări nepotrivite din partea părților interesate.
16. Trebuie să nu ia în considerare emoțiile părților la proces.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți și Monografii

- Amerasinghe, A.R.B., *Judicial Conduct Ethics and Responsibilities*, Colombo, Sri Lanka, 2002.
- Shaman, Jeffrey, Lubet, Steven and Alfini, James, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed., Virginia, U.S.A., 2000.
- Thomas, J.B., *Judicial Ethics in Australia*, Sydney, Australia, 1988.
- Wood, David, *Judicial Ethics: A Discussion Paper*, Victoria, Australia, 1996.

Standarde și Rapoarte

- American Bar Association, *Model Code of Judicial Conduct*, preliminary draft, 2005.
- Arab Centre for the Independence of the judiciary and the Legal Profession, *Beirut Declaration for Justice*, 1999.
- Australian Bar Association, *Charter of Judicial Independence*, 2004.
- Australian Institute of Judicial Administration Incorporated, *Guide to Judicial Conduct*, 2002.
- Canadian Judicial Council, *Commentaries on Judicial Conduct*, Quebec, 1991.
- Canadian Judicial Council, *Ethical Principles for Judges*, 1998.
- Canadian Judicial Council, *Model Policy on Equality within the Court*, 1998.
- Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni:
- Opinia Nr. 9 (2006): Rolul judecătorului național în asigurarea aplicării eficiente a dreptului internațional și european;
 - Opinia Nr. 7 (2005): Justiția și Societatea;
 - Opinia Nr. 6 (2004): Procesul echitabil într-un termen rezonabil;
 - Opinia Nr. 4 (2003): Formarea adecvată inițială și continuă pentru judecători la nivel național și european;
 - Opinia Nr. 3 (2002): Principii și reguli ce guvernează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, incompatibilitățile și imparțialitatea;
 - Opinia Nr. 2 (2001): Finanțarea și gestionarea instanțelor, cu referire la eficiența justiției și la art. 6 din CEDO;
 - Opinia Nr. 1 (2001): Norme privind independența justiției și inamovibilitatea judecătorilor.
- Hong Kong Special Administrative Region of China, *Guide to Judicial Conduct*, 2004.
- IFES, *Global Best Practices: Judicial Integrity Standards and Consensus Principles*, 2004.
- International Association of Judges, *The Universal Charter of the Judge*, 1999.

International Centre for Ethics, Justice and Public Life, *Toward the Development of Ethics Guidelines for International Courts*, Report of a workshop held at the Brandeis Institute for International Judges, Salzburg, Austria, 2003.

International Commission of Jurists, *International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors*, Geneva, 2004.

Judicial Ethics in South Africa, issued by the Chief Justice, President of the Constitutional Court, Judges Presidents of the High Courts and the Labour Appeal Court, and the President of the Land Claims Court, 2000.

Madrid Principles on the Relationship between the Media and Judicial Independence, 1994.

Suva Statement of Principles on Judicial Independence and Access to Justice, 2004.

Opinii ale comitetelor consultative în probleme de etică judiciară

Opinia consultativă a următoarelor organe:

The United States Judicial Conference

Alabama Judicial Inquiry Commission
Alaska Commission on Judicial Conduct
Arizona Judicial Ethics Advisory Committee
Arkansas Judicial Ethics Advisory Committee
Colorado Judicial Ethics Board
Delaware Judicial Ethics Advisory Committee
Florida Judicial Ethics Advisory Committee
Georgia Judicial Qualifications Commission
Illinois Judicial Ethics Committee
Indiana Commission on Judicial Qualifications
Kansas Judicial Ethics Advisory Committee
Ethics committee of the Kentucky Judiciary
Maryland Judicial Ethics Committee
Massachusetts Supreme Judicial Court Committee on Judicial Ethics
Nebraska Ethics Advisory Committee
Nevada Standing Committee on Judicial Ethics
New Hampshire Advisory Committee on judicial Ethics
New Mexico Advisory Committee on the Code of Judicial Conduct
New York Advisory Committee on Judicial Ethics
Oklahoma Judicial Ethics Advisory Panels
Pennsylvania Conference of State Trial Judges Judicial Ethics Committee
South Carolina Advisory Committee on Standards of judicial Conduct
Tennessee Judicial Ethics Committee
Texas Committee on Judicial Ethics
Utah Judicial Ethics Advisory Committee
Vermont Judicial Ethics Committee
Virginia Judicial Ethics Advisory Committee
Washington Ethics Advisory Committee
West Virginia Judicial Investigation Commission
Wisconsin Supreme Court Judicial Conduct Advisory Committee